

ombudsman

veřejný ochránce práv

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2019

ombudsman

veřejný ochránce práv

VÝROČNÍ ZPRÁVA 2019

Úvodní slovo veřejné ochránkyně práv	5
1. Doporučení poslanecké sněmovně, vztahy s ústavními orgány a zvláštní oprávnění	7
» Legislativní doporučení	8
» Ochránkyně a Parlament	20
» Ochránkyně a vláda	22
» Ochránkyně a Ústavní soud	24
» Činnost veřejné ochránkyně práv v číslech	26
2. Rodina, zdravotnictví a práce	31
» Měníme pravidla	32
» Pomáháme	34
» Mluvíme spolu	36
3. Sociální zabezpečení	39
» Měníme pravidla	40
» Pomáháme	42
» Mluvíme spolu	44
4. Veřejný pořádek	47
» Měníme pravidla	48
» Pomáháme	50
» Mluvíme spolu	52
5. Stavební řád	55
» Měníme pravidla	56
» Pomáháme	58
» Mluvíme spolu	60
6. Justice, migrace, finance	65
» Měníme pravidla	66
» Pomáháme	68
» Mluvíme spolu	72

7. Dohled nad omezováním osobní svobody	75
» Měníme pravidla	76
» Pomáháme	79
» Mluvíme spolu	82
8. Rovné zacházení a diskriminace	85
» Zaostřeno na stížnosti	86
» Měníme pravidla	87
» Pomáháme	89
» Mluvíme spolu	92
9. Monitorování práv lidí s postižením	95
» Měníme pravidla	97
» Pomáháme	100
» Mluvíme spolu	102
10. Kancelář veřejného ochránce práv	107
» Rozpočet a jeho čerpání v roce 2019	108
» Personální situace v roce 2019	110
» Poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím	111
» Média a komunikace s veřejností	112
» Zahraniční vztahy	114

Vysvětlivky

odkaz na webovou stránku

odkaz na tiskovinu

obecně k veřejnému ochránci práv

státní správa

dohled nad omezováním osobní svobody

rovné zacházení a diskriminace

ochrana práv osob se zdravotním postižením

Veřejný ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: **+420 542 542 888**

telefon (ústředna): **+420 542 542 111**

e-mail: **podatelna@ochrance.cz**

www.ochrance.cz

www.facebook.com/verejny.ochrance.prav

www.twitter.com/ochranceprav

© Kancelář veřejného ochránce práv, 2020

© Omega Design, s. r. o.

ISBN 978-80-7631-035-3

ÚVODNÍ SLOVO VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

Výroční zpráva pro Poslaneckou sněmovnu je každoroční pomyslnou vizitkou činnosti veřejného ochránce práv. Shrnuje problémy, s nimiž se lidé potýkají a při jejichž řešení hledali pomoc či radu ochránce. V průběhu dvaceti let existence veřejného ochránce práv se tak výroční zpráva stala i jakousi zpětnou vazbou zákonodárné moci. Ukazuje, kde státní správa nejčastěji chybí, jaká situace panuje v zařízeních, v nichž jsou lidé omezeni na svobodě, jakým způsobem a v jakých situacích jsou lidé vystavováni nerovnému zacházení nebo jakým bariérám čelí lidé se zdravotním postižením. Současně touto zprávou ochránce vždy upozorňuje na potíže pramenící z nedostatků v právních předpisech a apeluje na zákonodárny sbor, aby usiloval o odstranění legislativních mezer. Nejinak je tomu i v případě výroční zprávy za rok 2019, kterou právě otevíráte.

Výroční zpráva ochránce za rok 2019 je do jisté míry zvláštní. Připravovala ji moje předchůdkyně Anna Šabatová a shrnuje v ní poslední, šestý rok svého funkčního období. Současně to byl rok, kdy jsem i já dokončoval svůj mandát jejího zástupce a na vyřizování části agendy jsem se téměř celý rok podílel. 4. prosince 2019 mne ve funkci vystřídala současná zástupkyně veřejného ochránce práv Monika Šimůnková. Když jsem se 19. února 2020 složením slibu ujal funkce veřejného ochránce práv, výroční zpráva již byla z velké části připravena. Jsem to sice já, kdo Vám ji předkládá, ale respektuji, že obsahem jde o zprávu shrnující činnost mé předchůdkyně. Většina témat je mi důvěrně známa a nedělá mi problém se se zprávou ztotožnit. Zasahoval jsem proto do ní jen minimálně.

V roce 2019 se dál zvýšil podíl podnětů v působnosti ochránce, tedy těch, kterými jsme se mohli zabývat. Celkový počet přijatých podnětů se ale snížil. Pokles se týkal všech oblastí s výjimkou stavebnictví. Lidí hledajících pomoc v souvislosti s činností stavebních úřadů naopak přibýlo. Obecně se ale skladba problémů, s nimiž se na nás lidé v roce 2019 obraceli, výrazněji nezměnila. Nejčastějším tématem je stále oblast sociálního zabezpečení. Jen k problematice důchodů jsme obdrželi téměř tolik podnětů, kolik jich přišlo k celé oblasti staveb a regionálního rozvoje. Stále se však objevují nové problémy, často vyžadující změnu právních předpisů. Ty nejzávažnější ochránce obvykle předkládá Poslanecké sněmovně formou doporučení. Činím tak i já a předkládám tři doporučení týkající se práv osob omezených na svobodě a směřující k posílení jejich ochrany před špatným zacházením.

Velký kus práce jsme v roce 2019 udělali také na poli osvěty. Vytvořili jsme několik nových a aktualizovali řadu stávajících letáků určených veřejnosti jako pomoc a návod při řešení složitých životních situací. Vydali jsme tři nové sborníky Stanoviska, a to Vězeňství II a Diskriminace a na přelomu roku ještě sborník Informace. Usnadnit stavebníkům orientaci v procesu přípravy a realizace stavby rodinného domu může náš webový průvodce Domek polopatě. Uspořádali jsme také množství seminářů a vzdělávacích akcí pro pracovníky veřejné správy, zdravotnických a sociálních zařízení, nevládních organizací, soukromého sektoru i pro studenty.

Věřím, že ve výroční zprávě ochránce najdete spoustu zajímavých a podnětných informací, které lze využít ve prospěch naší společnosti.

Stanislav Křeček, veřejný ochránce práv
25. února 2020

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
do 18. 2. 2020 veřejná ochránkyně práv

1

DOPORUČENÍ POSLANECKÉ SNĚMOVNĚ, VZTAHY S ÚSTAVNÍMI ORGÁNY A ZVLÁŠTNÍ OPRÁVNĚNÍ

JUDr. Stanislav Křeček
zástupce veřejné ochránkyně práv,
od 19. 2. 2020 veřejný ochránce práv

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv
od 4. 12. 2019

»»»»»»»»»» Legislativní doporučení

Ochránkyně zevšeobecňuje problémy a poznatky získané svou činností a upozorňuje na potřebné změny právní úpravy. Možná řešení navrhuje Poslanecké sněmovně formou legislativních doporučení. Zároveň reaguje na to, jakým způsobem byla využita její doporučení předložená v letech předchozích.

Doporučení za rok 2019

1/ Mlčenlivost zdravotnických pracovníků a špatné zacházení

Úkolem veřejné ochránčyně práv je posilovat ochranu osob omezených na svobodě před mučením a jiným špatným zacházením. V rámci návštěv zařízení, kde se nacházejí osoby odkázané na péči druhých, nebo z rozhodnutí státu, proto ověřuje naplňování zásad účinného vyšetřování a dokumentování špatného zacházení podle [pravidel Valného shromáždění OSN a Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání \(CPT\)](#). Setkává se přitom se zákonnou překážkou bránící prevenci, ale i postihům v případech násilí, které zaznamenají zdravotníci.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, ukládá poskytovatelům zdravotních služeb a zdravotníkům povinnost zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvědí v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Výjimkou z mlčenlivosti jsou případy nejzávažnějších trestných činů (vražda či těžké ublížení na zdraví). Tyto výjimky však nepokrývají všechny podoby špatného zacházení a navíc kladou na lékaře břemeno znalosti jednotlivých skutkových podstat trestných činů a posouzení možnosti jejich

naplnění. Prolomení mlčenlivosti je potřebné i proto, že oběti špatného zacházení mnohdy nedávají zdravotníkům ze strachu či jiné pohnutky souhlas s oznámením takového jednání odpovědným orgánům. Pachatelé proto nejsou za své činy přivedeni k odpovědnosti a oběti nejsou chráněny. Změna právní úpravy umožňující zdravotníkům oznámit zjištěné známky špatného zacházení napomůže prevenci špatného zacházení a přispěje k ochraně seniorů pobývajících v zařízeních, pacientů psychiatrických nemocnic či vězněných osob.

Veřejná ochránčyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů, který by zajistil, že oznámení zjištění známek špatného zacházení nebude představovat porušení mlčenlivosti zdravotníků.

2/ Nedostatečná právní úprava výkonu ochranného léčení

Z mezinárodních závazků týkajících se zákazu špatného zacházení a práva na ochranu fyzické a psychické integrity člověka plyne státu povinnost zakotvit odpovídající právní a administrativní rámec poskytování zdravotních služeb a zbavení svobody. Zákonný podklad je výchozí podmínkou oprávněnosti zásahů do svobody a integrity člověka ze strany orgánů veřejné moci. Zákon musí

stanovit podmínky, za kterých bude při poskytování zdravotních služeb zajištěna účinná ochrana života a lidské důstojnosti pacientů bez ohledu na to, zda se nacházejí ve státním, či soukromém zařízení.

Zjištění z návštěv psychiatrických nemocnic, která ochránkyně prezentovala [ve Zprávě věnující se výkonu ochranného léčení, omezovacím prostředkům a dalším tématům](#), jednoznačně poukazují na nedostatečný právní rámec výkonu ochranného léčení.

Právní úprava ochranného léčení je roztříštěna do několika právních předpisů. Některé zásadní oblasti nejsou v právních předpisech řešeny vůbec. Nejsou stanoveny podmínky, jež má poskytovatel ochranného léčení splňovat. Práva a povinnosti pacienta nejsou komplexně upraveny. Některé zásahy do práv pacientů, k nimž v praxi dochází, nemají zákonný podklad. Panují nejasnosti především ohledně léčby bez souhlasu pacienta, legitimacy a rozsahu režimových opatření (pobyt na vzduchu, možnost nosit vlastní oblečení a používat své věci včetně telefonu) a používání zabezpečení (kamery, mříže). S přemístěním pacientů právní předpisy vůbec nepočítají a přemístění proto závisí na neformálním postupu postaveném na vstřícnosti soudů i nemocnic. Stejná je situace v oblasti právní úpravy přerušení výkonu ústavního ochranného léčení.

Pro srovnání, zatímco zabezpečovací detence, týkající se v současné době cca 90 chovanců a několika desítek pracovníků ústavů pro výkon zabezpečovací detence, má vlastní zákon včetně podkladu pro dozorovou činnost státního zastupitelství, ochranné léčení, které se pouze v ústavní formě týká téměř 1000 osob a několika stovek zdravotníků, je v tomto ohledu naprosto zanedbané.

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu zákona, který by komplexně upravoval problematiku výkonu ochranného léčení.

3/ Změna ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci

Ve [Zprávě z návštěv ústavů pro výkon zabezpečovací detence](#) ochránkyně hodnotila deset let činnosti těchto zařízení. Zabývala se zacházením

s chovanci, podmínkami při výkonu zabezpečovací detence a naplňováním jejího účelu. Zabezpečovací detence byla od počátku koncipována jako nejprísnejší ochranné opatření (nikoliv trest) pro ty pachatele, kteří představují pro společnost mimořádné nebezpečí. V důsledku legislativní změny účinné od 1. 12. 2011 vzrostl počet ukládaných zabezpečovacích detencí. Z tohoto důvodu je v současnosti naplněna kapacita ústavů pro výkon zabezpečovací detence a musí docházet k jejímu navyšování. To ochránkyně považuje za mimořádně závažné.

Změna zákona umožnila uložit zabezpečovací detenci kromě případů spáchání zvlášť závažného zločinu také při spáchání „pouhého“ zločinu. Na zabezpečovací detenci může být rovněž změněno ústavní ochranné léčení, aniž by musely být splněny další podmínky pro uložení zabezpečovací detence (nemusí jít ani o zločin), v případech, kdy toto léčení neplní svůj účel nebo nezajišťuje dostatečnou ochranu společnosti (mj. z důvodů, že pacient opakovaně odmítl vyšetřovací nebo léčebné výkony či jinak projevil negativní postoj k ochrannému léčení).

Ve zprávě z návštěv pro výkon zabezpečovací detence ochránkyně analyzovala rozhodnutí soudů o uložení zabezpečovací detence, přičemž právě změna z ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci bez splnění podmínek pro přímé uložení zabezpečovací detence se objevila ve zhruba 20 % případů. Ochránkyně to pokládá za znepokojující, neboť se tím zpochybňuje původní účel a smysl zabezpečovací detence. Stejný názor vyslovil i Ústavní soud ČR, nález sp. zn. [I. ÚS 497/18](#), k případu, kdy bylo na zabezpečovací detenci změněno ochranné léčení pachatele, který původně spáchal jen několik krádeží.

Na základě návštěv zařízení, analýzy rozhodnutí soudů a diskuzí s odbornou veřejností ochránkyně považuje za důležité znovu omezit možnost změny výkonu ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci (§ 99 odst. 5 trestního zákoníku), tedy navrátit stav právní úpravy před 1. 12. 2011. Poslanecké sněmovně ochránkyně dává jako návrh ke zvážení navrácení právního stavu před 1. 12. 2011 také v oblasti přímého ukládání zabezpečovací detence (§ 100 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku). Podle ochránkyně toto nejprísnejší ochranné opatření jinak nebude nadále možné považovat za mimořádný institut a kapacity ústavů pro výkon zabezpečovací detence budou muset být opakovaně navyšovány, což neúměrně zatíží státní rozpočet i činnost Vězeňské služby České republiky.

Doporučení není překládáno izolovaně, nýbrž s aktuální znalostí problematických oblastí výkonu ochranného léčení, kterým se ochránkyně věnovala ve [Zprávě o výkonu ochranného léčení, omezovacích prostředcích a dalších tématech](#).

Veřejná ochránkyně práv doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kterým se v § 99 odst. 5 trestního zákoníku věta poslední zrušuje.

Veřejná ochránkyně práv proto doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu doplnila v ustanovení § 38 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, za slova „nebo jeho části“ slova „a právo na to, aby správní orgán kopie spisu nebo jeho části osobám uvedeným v odstavcích 1 a 2 na základě jejich žádosti zasílal“.

Vyhodnocení doporučení za roky 2017 a 2018

Doporučení za rok 2018

1/ Dálkové (korespondenční) nahlížení do správního spisu

Ochránkyně se v rámci svého šetření ([sp. zn. 2600/2018/VOP](#)) zabývala dálkovým (korespondenčním) nahlížením do spisu umožňujícím lidem získat informace ze spisu, na které mají podle zákona nárok, aniž by se museli osobně dostavit do budovy úřadu ([tisková zpráva](#) ochránkyně ze dne 7. 12. 2018). Zjistila, že některé správní orgány poskytují (zasílají) písemnosti ze správních spisů, jiné nikoli, neboť se domnívají, že takové právo ze správního řádu nevyplývá.

Se svým požadavkem na sjednocení správní praxe ochránkyně neuspěla u Ministerstva vnitra jako gestora správního řádu, ani u Vlády České republiky, která v lednu 2019 odmítla její legislativní doporučení ke změně správního řádu tak, aby právo na dálkové nahlížení bylo výslovně uvedeno v ustanovení § 38 odst. 4 (sp. zn. [15/2017/SZD](#)).

Ochránkyně zdůrazňuje, že změna správního řádu je plně v souladu se současnými snahami o zvýšení uživatelského komfortu jednotlivců při komunikaci s veřejnou správou. Je nadále přesvědčena o potřebě změny právní úpravy, která by v předmětném ustanovení právo na dálkové nahlížení do spisu jednoznačně deklarovala.

2/ Neoprávněné použití omezovacího prostředku při poskytování zdravotních služeb jako přestupek

Ochránkyně doporučila přijmout změnu zákona o zdravotních službách, která by umožnila postihovat jako přestupek neoprávněné použití omezovacích prostředků či nedodržení dalších povinností souvisejících s jejich použitím ze strany poskytovatele zdravotních služeb. Za stávající právní úpravy se lidé tomuto jednání mohou bránit pouze soukromoprávními prostředky (žalobou na ochranu osobnosti). Toto řešení ochránkyně nepovažuje za dostatečné, protože použitím omezovacích prostředků dochází k závažnému zásahu do osobní integrity člověka, a jejich zneužití či nesplnění dalších souvisejících povinností je nutné efektivně postihovat a také mu předcházet. V oblasti sociálních služeb obdobná úprava již funguje.

V roce 2019 ochránkyně téma znovu otevřela v rámci souhrnné zprávy ze systematických návštěv zaměřených na výkon ústavního ochranného léčení, protože zatím nedošlo k žádnému legislativnímu řešení. V prosinci Ministerstvo zdravotnictví ochránkyni informovalo o tom, že dokončuje návrh novely zákona o zdravotních službách, do kterého již zapracovalo úpravu přestupku ponižujícího zacházení a nesprávného použití omezovacího prostředku. Návrh chce předložit vládě do 30. 6. 2020.

3/ Výše odměny pěstouna na přechodnou dobu, pečujícího o dítě ve II. – IV. stupni závislosti

Od 1. 1. 2018 je účinná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí, v jejímž rámci došlo ke změnám ve výši dávek pěstounské péče – odměny pěstouna.

Zatímco „dlouhodobý“ pěstoun pečující alespoň o 1 dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II-IV, má nárok na odměnu ve výši 30 000 Kč, pěstounovi na přechodnou dobu náleží odměna pouze ve výši 20 000 Kč. Stejnou částku pěstoun na přechodnou dobu dostane, když pečuje o jedno dítě, které není osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby, nebo když aktuálně dokonce nemá v péči žádné dítě. Jinými slovy, u přechodných pěstounů zákon nezohledňuje náročnost péče o dítě se zdravotním postižením a ztěžuje tak šanci těchto dětí na svěřeni do přechodné pěstounské péče.

Ministerstvo práce a sociálních věcí nyní připravuje novelu zákona o sociálně-právní právní ochraně dětí, která uvedenou nerovnost odstraňuje. Novela navrhuje, aby se odměna přechodnému pěstounovi, kterému bylo svěřeno do přechodné pěstounské péče 1 dítě, zvýšila na 27 000 Kč, a v případě, že jde o dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II-IV, na 33 000 Kč měsíčně.

Veřejná ochránkyně práv navýšení odměny pěstounů podporuje.

4/ Zveřejňování rozhodnutí soudů ve veřejně přístupné databázi

Ochránkyně opakovaně poukazuje na nedostačnou publikaci rozhodnutí nižších soudů ve veřejně přístupné elektronické databázi Ministerstva spravedlnosti. Výsledky jejího šetření (sp. zn. [4292/2015/VOP](#)) ukázaly, že je zveřejňován pouhý zlomek rozhodnutí vydaných v občansko-právních a trestních věcech vrchními, krajskými nebo okresními soudy.

Přestože soudní rozhodnutí v České republice nemají precedenční charakter, musí rozhodování soudů naplňovat požadavky předvídatelnosti, transparentnosti a rovnosti. Soudy by tedy při svém rozhodování měly zohledňovat nejen psané právo (obsažené v právních předpisech), ale i relevantní judikaturu vrcholných soudů a také vlastní judikaturu, a dokonce i judikaturu soudů ostatních. Z toho důvodu je nezbytné, aby soudní rozhodnutí v anonymizované podobě byla přístupná nejen soudům, ale i veřejnosti.

V České republice doposud žádný zákon soudům neukládá povinnost systematicky zveřejňovat svá

rozhodnutí. Zveřejňování soudních rozhodnutí je upraveno pouze instrukcí Ministerstva spravedlnosti č. 20/2002-SM, ze dne 20. června 2002.

Ministerstvo spravedlnosti se v roce 2019 intenzivně věnovalo především vytvoření organizačně-technických předpokladů pro zveřejňování rozhodnutí (vytvoření softwarového anonymizéru, modernizaci elektronické databáze, stanovení okruhu zveřejňovaných rozhodnutí a nastavení pravidel pro anonymizaci rozhodnutí). V meziresortním připomínkovém řízení k návrhu novely zákona o soudech a soudcích (č. j. předkladatele [28/2018-LO-SP](#), sněmovní tisk [630/0](#)) nicméně ministerstvo nevyhovělo doporučení ochránkyne, aby povinnost soudů zveřejňovat svá rozhodnutí, byla stanovena přímo v zákoně o soudech a soudcích, a i nadále považuje za dostačující úpravu ve své instrukci.

Z šetření ochránkyne přitom vyplynulo, že úprava v instrukci ministerstva dostatečná není, neboť Ministerstvo spravedlnosti nemá účinné prostředky, kterými by v praxi zajistilo její naplňování.

Veřejná ochránkyně práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, kterou by došlo k uložení povinnosti soudům zveřejňovat svá rozhodnutí ve veřejně přístupné databázi přímo tímto zákonem.

5/ Poplatek za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže k zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele z moci úřední

V roce 2016 nový zákon o zadávání veřejných zakázek zpoplatnil podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže správním poplatkem ve výši 10 000 Kč za každou veřejnou zakázku, ve vztahu k níž je namítáno pochybení.

Zavedení poplatku vedlo k výraznému snížení počtu podaných podnětů, mezi lety 2016 a 2017

došlo k poklesu o asi 93,5 %. Právní úprava neumožňovala osvobození od poplatku, ani jeho vrácení v případě důvodnosti podnětu. Úřad navíc vyžadoval platbu poplatku i po správních orgánech, které mají povinnost mu zjištěná pochybení oznamovat. Podle ochránkyně byl poplatek v rozporu se zásadou oficiality, protože nezaplacený podnět nebyl vyřizován.

Z těchto důvodů ochránkyně doporučila zrušení § 259 zákona o zadávání veřejných zakázek, který obsahoval zmíněnou poplatkovou povinnost.

Ochránkyně se v této věci obrátila rovněž na Vládu České republiky v březnu 2019 (sp. zn. [34/2017/SZD](#)). Vláda toto doporučení projednala, ale návrhu nevyhověla. Ochránkyně v mezidobí využila svého oprávnění účastnit se řízení o zrušení zákonů před Ústavním soudem a vstoupila jako vedlejší účastník do řízení, ve kterém byl před Ústavním soudem projednáván návrh na zrušení § 259 zmíněného zákona. V něm návrh na zrušení podpořila a doplnila vlastní argumentací. V listopadu 2019 Ústavní soud nálezem [Pl. ÚS 7/19](#) napadené ustanovení zákona zrušil, a to pro jeho rozpornost s konceptem dohledu nad zadáváním veřejných zakázek, v němž dominuje princip oficiality. Ochránkyně tento výsledek vítá a domnívá se, že z rozhodnutí

Veřejná ochránkyně práv proto doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu

do § 68 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád ve znění pozdějších předpisů, vložila za odstavec 5 nový odstavec 6, který včetně poznámky pod čarou zní:

„(6) Rozhodnutí, proti němuž nelze podat odvolání, obsahuje poučení o tom, zda je možné podat žalobu k soudu podle zvláštního právního předpisu¹, v jaké lhůtě je možno žalobu podat, od kterého dne se tato lhůta počítá a u kterého věcně a místně příslušného soudu se žaloba podává.

Dosavadní odstavec 6 se označuje jako odstavec 7.

do § 181 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, vložila za odstavec 6 nový odstavec 7, který včetně poznámky pod čarou zní:

„(7) Rozhodnutí, proti němuž nelze podat odvolání (rozklad), obsahuje i poučení o tom, zda je možné podat žalobu k soudu podle zvláštního právního předpisu², v jaké lhůtě je možno žalobu podat, od kterého dne se tato lhůta počítá a u kterého věcně a místně příslušného soudu se žaloba podává.

Dosavadní odstavce 7 a 8 se označují jako odstavce 8 a 9.

do § 247 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, vložila za odstavec 1 nový odstavec 2, který včetně poznámky pod čarou zní:

„(2) Lhůta je však zachována, jestliže žaloba byla podána po uplynutí dvouměsíční lhůty proto, že se žalobce řídil nesprávným poučením správního orgánu³. Neobsahuje-li rozhodnutí správního orgánu poučení o žalobě, o lhůtě k jejímu podání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahuje-li nesprávné poučení o tom, že žaloba není přípustná, lze podat žalobu do tří měsíců od doručení správního rozhodnutí.

Dosavadní odstavec 2 se označuje jako odstavec 3.

do § 72 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, doplnila odstavec 5, který včetně poznámky pod čarou zní:

„(5) Lhůta je však zachována, jestliže žaloba byla podána po uplynutí dvouměsíční lhůty, nestanoví-li zvláštní zákon lhůtu jinou, proto, že se žalobce řídil nesprávným poučením správního orgánu⁴. Neobsahuje-li rozhodnutí správního orgánu poučení o žalobě, o lhůtě k jejímu podání nebo o soudu, u něhož se podává, nebo obsahuje-li nesprávné poučení o tom, že žaloba není přípustná, lze podat žalobu do tří měsíců od doručení správního rozhodnutí.

vyplývá, že ani poplatek v jiné, nižší výši by nebyl souladný s Ústavou.

6/ Poučení o právu podat proti správnímu rozhodnutí žalobu k soudu

Již od roku 2012 veřejný ochránce práv opakovaně Poslanecké sněmovně doporučuje, aby do právního řádu zavedla povinnost, že všechna konečná správní rozhodnutí musí obsahovat poučení o možnosti podat proti správnímu rozhodnutí žalobu.

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky svým usnesením již v roce 2014 vzala uvedené doporučení na vědomí a požádala vládu, aby se jím zabývala. Vláda České republiky v tomtéž roce s doporučením vyjádřila souhlas a zavázala se uvedenou úpravu navrhnout při nejbližší vhodné novelizaci správního řádu. Vláda však svůj závazek za více než pět let nenaplnila.

Ochránkyně se proto na konci roku 2018 opětovně obrátila na vládu, aby svůj dřívější závazek

1 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů. Část pátá zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.“

2 Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.“

3 § 68 odst. 6 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.“

4 § 68 odst. 6 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.“

realizovala. Vláda však v lednu 2019 jen nekonkrétně zopakovala, že doporučení ochránkyň (sp. zn. [25/2018/SZD](#)) zváží při nejbližší vhodné novelizaci správního řádu.

S ohledem na ústavně garantované právo domáhat se svého práva u nezávislého a nestranného soudu (čl. 36 Listiny základních práv a svobod, čl. 6 odst. 1 a 13 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) je ochránkyň nadále přesvědčena, že pro skutečně efektivní výkon tohoto práva by měla všechna konečná správní rozhodnutí obsahovat poučení o možnosti podat proti správnímu rozhodnutí žalobu, aby se tak zabránilo propadnutí nároku na soudní ochranu pro neznalost práva.

7/ Vyřizování stížností na poskytovatele zdravotních služeb

V rámci legislativních doporučení za rok 2018 identifikovala veřejná ochránkyň práv dva problémy související s vyřizováním stížností na poskytovatele zdravotní péče.

V prvé řadě poukázala na nevhodnou úpravu vyřizování stížností na postup poskytovatele zdravotních služeb v případě, kdy je tímto poskytovatelem jediný lékař (např. praktický lékař). Stížnost proti svému postupu by měl vyřídit sám. Řada lékařů si přitom není jista, jak postupovat a že se vyřízení stížnosti řídí zákonem. Pokud by zákon pacientům umožnil si v případě poskytovatelů ambulantní péče vybrat, zda stížnost adresují poskytovateli nebo přímo registrujícímu orgánu (např. krajskému úřadu), mohlo by to vést k rychlejšímu a účinnějšímu vyřízení stížnosti.

Druhým problematickým bodem stížnostního řízení je zbytečně restriktivní úprava přístupu správního orgánu vyřizujícího stížnost do zdravotní dokumentace pacienta (stěžovatele). Správní orgán se při vyřizování stížnosti na poskytovatele zdravotních služeb zpravidla potřebuje seznámit s obsahem zdravotnické dokumentace pacienta. Podle současné právní úpravy musí správní orgán nejprve požádat stěžovatele o udělení souhlasu s nahlížením do zdravotnické dokumentace. Pokud ho stěžovatel neudělí, správní orgán vyřizující stížnost ukončí šetření. Ochránkyň považuje tuto povinnost za nadbytečnou, neboť stěžovatelé jsou z podstaty věci srozuměni s tím, že správní orgán se bude muset při vyřízení stížnosti seznamovat s obsahem zdravotnické dokumentace jako stěžejním podkladem pro vyřízení stížnosti. Z toho důvodu ochránkyň navrhuje, aby se správní orgán mohl v souvislosti s šetřením stížnosti na poskytovatele

zdravotních služeb seznamovat se zdravotnickou dokumentací stěžovatele bez jeho souhlasu.

Ministerstvo zdravotnictví v průběhu roku 2019 ochránkyň pouze informovalo, že připravuje novelizaci zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů. Reflektovat v návrhu ochránkyň navrhované legislativní úpravy však nepřislíbilo.

Veřejná ochránkyň práv opakovaně doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změny zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, který by,

- stanovil, že podmínkou pro podání stížnosti proti postupu poskytovatele ambulantní péče k správnímu orgánu, který tomuto poskytovateli udělil oprávnění k poskytování zdravotních služeb, není její předchozí neúspěšné uplatnění u poskytovatele,
- do § 65 odst. 2 písm. b) doplnil, že do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi mohou bez jeho souhlasu nahlížet, jestliže je to v zájmu pacienta nebo jestliže je to potřebné pro účely vyplývající z tohoto zákona nebo jiných právních předpisů, a to v nezbytném rozsahu, osoby podílející se na výkonu působnosti příslušného správního orgánu v souvislosti s šetřením stížnosti, a ustanovení § 94 odst. 2 zrušil bez náhrady.

8/ Změna v poskytování přiměřeného zadostiučinění v penězích za nemajetkovou újmu způsobenou diskriminací

Podle § 10 antidiskriminačního zákona soudy poskytují obětem diskriminace zadostiučinění v penězích za předpokladu, že jiné nároky (upuštění od diskriminace, odstranění jejích následků či např. omluva) nepostačují k odčinění zásahu v podobě snížení jejich lidské důstojnosti, dobré pověsti či vážnosti ve společnosti. Tento nárok má subsidiární povahu, což odporuje právu Evropské unie a judikatuře Soudního dvora Evropské unie, z nichž

vyplývá, že finanční satisfakci má soud poskytnout oběti diskriminace v zásadě vždy.

Ochránkyně v loňském roce doporučila Poslanecké sněmovně, aby změnila § 10 antidiskriminačního zákona tak, aby pro účely určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění odkazoval na občanský zákoník (§ 2956 a 2957), jehož úprava na rozdíl od antidiskriminačního zákona vyhovuje požadavkům unijního práva a judikatury.

V průběhu roku 2019 ochránkyně opakovaně vyzývala ministryni spravedlnosti, aby se k uvedenému doporučení vyjádřila a informovala ji o svém dalším postupu. V prosinci ministryně sdělila, že antidiskriminační zákon není v gesci Ministerstva spravedlnosti, nýbrž Úřadu vlády.

Česká soudní praxe opakovaně ukazuje, že je novela stále potřebná. Soudy buď nepříznávají náhradu nemajetkové újmy vůbec, nebo ji s odkazem na § 10 odst. 2 a 3 antidiskriminačního zákona nepřiměřeně snižují. Poskytnuté zadostiučinění pak nemá preventivní, satisfakční ani sankční účinek, jak vyžaduje unijní právo a judikatura.

Veřejná ochránkyně práv proto doporučuje Poslanecké sněmovně, aby prostřednictvím poslaneckého návrhu změnila § 10 zákona č. 198/2009 Sb., antidiskriminační zákon, ve znění pozdějších předpisů, tak, že se současně odst. 2 a 3 nahrazují novým odst. 2, který včetně poznámky pod čarou zní:

„(2) Určení způsobu a výše přiměřeného zadostiučinění se řídí předpisy práva občanského⁵.“

9/ Platová a mzdová transparence jako předpoklad pro spravedlivé odměňování

Ochránkyně v roce 2018 doporučila přijmout několik opatření vedoucích k vyšší platové a mzdové transparentnosti, a tím také k zajištění spravedlivého odměňování. Zejména se jednalo o výslovně zákonem stanovenou nicotnost právního jednání, kterým se zaměstnanci zavazují k mlčenlivosti ohledně výše své odměny, povinnost

zaměstnavatelů uvádět výši nabízené odměny v pracovní inzerci, povinnost uvést na dotaz zaměstnance či odborové organizace průměrnou odměnu žen a mužů vykonávajících stejnou práci (bez zveřejnění odměn konkrétních zaměstnanců) a u zaměstnavatelů s vyšším počtem zaměstnanců stanovení povinnosti pravidelně zveřejňovat informace o rozdílech v odměňování svých zaměstnanců a zaměstnankyň.

V roce 2019 ochránkyně představila tato opatření Výboru pro sladění pracovního a rodinného života, který působí při Radě vlády pro rovnost žen a mužů (dále jako „Rada“). Výbor představil vlastní návrh opatření stanovující povinnost zaměstnavatele informovat odborovou organizaci (případně všechny zaměstnankyň a zaměstnance) o vývoji mezd nebo platů včetně členění podle pohlaví. Rada návrh schválila. Ochránkyně přijetí opatření vítá, ale jedná se pouze o úzkou část jí navrhovaného řešení. Ochránkyně ve věci také jednala se zástupci odborů a zaměstnavatelů. Odbory navržená opatření v obecné rovině podporují, zástupci zaměstnavatelů k navrženým opatřením zaujali zdrženlivý postoj.

I přes určitý pozitivní posun Česká republika stále nepřijala žádná konkrétní opatření, ochránkyně proto své doporučení Poslanecké sněmovně opakuje.

10/ Úprava podmínek zkoušek z českého jazyka pro žáky a žákyň s odlišným mateřským jazykem

Ochránkyně doporučovala změnu úpravy výjimek u jednotné přijímací zkoušky z českého jazyka a společné části maturitní zkoušky z českého jazyka tak, aby u žákyň a žáků s odlišným mateřským jazykem tyto výjimky zohledňovaly dobu minimálně nezbytnou k osvojení požadované úrovně jazyka, tj. minimálně 5 až 7 let.

Tato změna je důležitá, protože stávající úprava zkoušek z českého jazyka je velmi přísná vůči žákyním a žákům s odlišným mateřským jazykem, od nichž vyžaduje znalost českého jazyka na výrazně vyšší úrovni, než jaká je nezbytná pro běžné dorozumění v každodenních situacích a postačuje také pro výkon většiny povolání. Pro mnoho žákyň a žáků je tak i přes dílčí úlevy prakticky nemožné zkoušky úspěšně složit.

V průběhu roku 2019 ochránkyně v této záležitosti komunikovala s ministrem školství, mládeže

⁵ § 2956 a 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.“

a tělovýchovy. Ministerstvo souhlasilo s myšlenkou rozšíření okruhu osob, na které se vztahují výjimky u zkoušek a intenzivních přípravných kurzů jazyka. Protože ale ministerstvo nepředložilo příslušný návrh změny školského zákona, ačkoli tak slíbilo učinit do konce roku 2018, předložila ochránkyně k návrhu jiné novely školského zákona připomínku směřující ke změně § 20 odst. 4 školského zákona. Tato připomínka byla odmítnuta a nevypořádána.

V prosinci došlo k osobnímu setkání, na kterém ministr informoval ochránkyni, že se připravuje nová koncepce jazykové podpory žákyň a žáků s odlišným mateřským jazykem. Mělo by dojít k navýšení časové dotace i finanční podpory a přesunutí na úroveň obcí s rozšířenou působností. Ohledně změny zákona u zkoušek z českého jazyka ochránkyně nemá informaci o tom, že by ji ministerstvo připravovalo.

Doporučení za rok 2017

1/ Osvobození od daně z nabytí nemovitých věcí i pro bytové jednotky v rodinných domech

Ochránkyně doporučila, aby od daně z nabytí nemovitých věcí zákon výslovně osvobodil i bytové jednotky v rodinných domech. Poukazovala na osvobození od daně v případě celých rodinných

domů a bytových jednotek v bytových domech. Právní úprava a restriktivní výklad orgánů daňové správy podle názoru ochránkyně vedly k neodůvodněně rozdílnému zacházení s daňovými subjekty. Ochránkyně proto navrhla novelizovat zákonné opatření senátu č. 340/2013 Sb. o dani z nabytí nemovitých věcí, novelou výslovně osvobodit bytové jednotky v rodinných domech od daně z nabytí nemovitých věcí a přechodným ustanovením vztáhnout účinky novely i na případy nabytí vlastnického práva k jednotce ještě před účinností novely.

Na základě poslaneckého návrhu byl přijat zákon č. 264/2019 Sb., který s účinností od 1. listopadu 2019 bytové jednotky v rodinných domech od daně z nabytí nemovitých věcí osvobodil.

Přestože přijatá novela nevyřešila situaci daňových poplatníků, kteří nabyli do svého vlastnictví bytové jednotky v rodinných domech v období od 1. ledna 2014 do doby účinnosti zmíněné novely, ochránkyně výše uvedenou změnu právní úpravy přivítala, neboť se jí odstraňuje nerovnost mezi daňovými poplatníky alespoň do budoucna.

2/ Povinný zápis do zvláštní matriky

Ochránkyně doporučila, aby byla zrušena povinnost předkládat v jakémkoli úředním styku doklad ze zvláštní matriky vedené Úřadem městské části Brno-střed. Do zvláštní matriky se zapisují narození, uzavření manželství, vznik partnerství a úmrtí českých občanů, k nimž došlo v cizině. Povinnost předkládat český matriční doklad o matriční udalosti nastalé v cizině českým občanům značně komplikuje proces vyřizování dalších dokladů, které jsou nezbytné např. pro cestování dítěte se svými rodiči do jiného státu. Ze srovnání správních praxí v jiných evropských státech přitom vyplývá, že vydání pasu dítěti narozenému v zahraničí v nich bývá výrazně rychlejší. Podle ochránkyne česká právní úprava odporuje i trendu v EU, který postupuje ke zjednodušování formalit při předkládání dokladů a jejich automatickému uznávání mezi členskými státy. Vláda k doporučení ochránkyne zaujala v roce 2018 negativní stanovisko ([Zpráva o využití doporučení veřejné ochránkyne práv na změny právní úpravy uvedených ve Výroční zprávě za rok 2017](#)). Doporučení ochránkyne proto dosud nebylo na legislativní úrovni realizováno.

Ochránkyně je přesvědčena, že s postupně se zvyšujícím počtem migrujících osob (zejména) mezi státy Evropské unie, bude problém dále nabývat na důležitosti a je třeba mu věnovat pozornost již nyní.

Veřejná ochránka práv proto znovu doporučuje Poslanecké sněmovně, aby požádala vládu o předložení návrhu změn zákona č. 301/2000 Sb. o matrikách, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů, kterými by byla vypuštěna povinnost občanů nebo cizinců v úředním styku předkládat matriční doklady vydané zvláštní matrikou.

3/ Sterilizace jako podmínka úřední změny pohlaví trans lidí

Ochránkyně doporučila Poslanecké sněmovně změnu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a zákona č. 373/2011 Sb., o specifických

zdravotních službách, vedoucí k odstranění nutnosti provedení chirurgického zákroku při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů jako podmínky pro úřední změnu pohlaví.

Ministerstvo spravedlnosti již v roce 2018 předložilo návrh zákona, který umožňuje úřední změnu pohlaví bez podstoupení chirurgických zákroků. V připomínkovém řízení k tomuto návrhu byly akceptovány obě připomínky ochránkyne. Bohužel i dnes, po více než roce a půl od ukončení mezi-resortního připomínkového řízení k navrhované změně, nadále přetrvávají zásadní rozpory předkladatele s některými povinnými připomínkovými místy (především Ministerstvem vnitra a Úřadem pro ochranu osobních údajů).

Současný stav je i nadále v rozporu s požadavky vyplývajícími z dnes již ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva (především rozsudek A. P., Garçon a Nicot proti Francii č. [79885/12 a další](#), ze dne 6. dubna 2017, či na něj navazující S. V. proti Itálii, č. [55216/08](#), ze dne 11. října 2018 a X proti Severní Makedonii, č. [29683/16](#), ze dne 17. ledna 2019) a z rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva (Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice, č. [117/2015](#), ze dne 15. května 2018).

Ochránkyně navrhla ministryni spravedlnosti, aby rozpory s připomínkovými místy byly vypořádány v rámci osobního jednání na nejvyšší úrovni, aby mohly pokračovat legislativní práce na návrhu zákona a došlo k odstranění deficitu, který vnitrostátní úprava vykazuje z hlediska mezinárodních závazků České republiky. V prosinci ministryně sdělila, že schůzka na úrovni ministrů se v současné době nepřipravuje.

4/ Řízení o úhradě některých zdravotních služeb z veřejného zdravotního pojištění

Zákon o veřejném zdravotním pojištění ani jiný zvláštní právní předpis neupravují procesní postup pojišťoven v řízeních o žádostech pojištěnců o úhradu zdravotních služeb. Podle správních soudů jde o správní řízení, proto se užije plně správní řád. V současném postupu pojišťoven jsou odchylky od správního řádu a nejednotnost mezi praxí pojišťoven.

Ochránkyně si je vědoma toho, že bezvýjimečné použití správního řádu není v zájmu pojištěnce na co nejrychlejší rozhodnutí a přístup ke zdravotním službám.

Zdravotní pojišťovny navíc v rozporu se závěry správních soudů a bez zákonné opory nepoužívají správní řád v plném rozsahu. Ochránkyně proto uvítala sdělení vlády, že na řešení problému pracuje.

K návrhu novely zákona o veřejném zdravotním pojištění byla Ministerstvem zdravotnictví zřízena pracovní skupina, na jejíž činnosti se aktivně podílely i zaměstnankyně a zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv. Zjednodušení řízení o úhradě zdravotních služeb se však nepodařilo do návrhu novely prosadit. Veřejná ochránkyně práv uplatní k návrhu připomínky v rámci mezirezortního připomínkového řízení.

5/ Zásah do důstojnosti osob při poskytování sociálních služeb jako přestupek

Ochránkyně na základě poznatků z provádění systematických návštěv zařízení sociálních služeb

doporučila, aby byla posílena ochrana klientů těchto zařízení před neoprávněnými zásahy do jejich důstojnosti. Klienti zařízení sociálních služeb jsou často ve zranitelném postavení a mohou být vystaveni jednání zasahujícímu do soukromí, bezpečí a integrity nebo jinak ponižujícímu zacházení. Takové jednání nemusí dosahovat intenzity trestného činu, přesto může jít o závažný zásah do lidské důstojnosti, kterému má stát povinnost bránit a případně jej efektivně postihovat. Zákon by proto měl podle ochránkyně poskytovat klientům zařízení před takovým protiprávním jednáním ochranu formou správněprávního postihu.

Vláda se s doporučením ochránkyně ztotožnila a přestupek postihující neoprávněné zásahy do soukromí, bezpečí a integrity klientů sociálních služeb začlenila do návrhu novely zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který byl v prosinci 2019 rozeslán do mezirezortního připomínkového řízení.

»»»»»»»»» Ochránkyně a Parlament

Poslanecká sněmovna

Poslanecká sněmovna začala v lednu 2019 projednávat výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2018 (sněmovní tisk 444). Projednávání ke dni redakční uzávěrky této zprávy nebylo ukončeno.

Poslanecká sněmovna dne 23. ledna 2020 vzala na vědomí zprávu vlády o využití doporučení veřejného ochránce práv za rok 2017 (sněmovní tisk

306). Z pěti legislativních doporučení roku 2017 bylo prozatím naplněno jediné (viz Vyhodnocení doporučení za roky 2017 a 2018, str. 10). Poslanecká sněmovna však již nevyzvala vládu, aby předložila harmonogram přípravy potřebných legislativních změn, jak navrhoval Petiční výbor.

Ochránkyně s Poslaneckou sněmovnou dále spolupracovala především prostřednictvím Petičního výboru a jednotlivých poslanců.

Petiční výbor

Petiční výbor projednal výroční zprávu o činnosti ochránce za rok 2018, jednotlivé čtvrtletní zprávy, včetně zpráv o věcech, v nichž ochránkyně nedosáhla nápravy ani po vyčerpání zákonem předvídaných postupů, jakož i státní závěrečný účet za rok 2018 a rozpočet Kanceláře veřejného ochránce práv na rok 2020.

Podrobně zkoumal jednotlivá legislativní doporučení a 6. května 2019 doporučil schválit výroční zprávu a požádat vládu, aby se zabývala legislativními podněty a předložila Poslanecké sněmovně zprávu o jejich využití zařazením do legislativního plánu.

Senát

Senát dne 13. června 2019 projednal výroční zprávu o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2018 a vzal ji na vědomí (senátní tisk č. 56).

Podrobněji činnost veřejného ochránce práv sledují Ústavně-právní výbor a Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, které také pravidelně projednávají výroční zprávy ochránce.

Komunikace s jednotlivými poslanci a senátory

Ochránkyně oceňuje, že poslanci a senátoři využívají svého oprávnění předávat jí podněty jednotlivých osob, případně se aktivně zajímají o reálný dopad právního řádu na společnost. Ochránkyně vítá možnost seznámit zájemce se svými zjištěními a závěry ze všech svěřených oblastí působnosti.

»»»»»»»»» Ochránkyně a vláda

Veřejný ochránce práv vyrozumívá vládu, pokud ministerstvo nepřijme dostatečná opatření k nápravě konkrétního pochybení nebo obecné nezákonné správní praxe. Může také vládě doporučit přijetí, změnu nebo zrušení zákona, případně nařízení nebo usnesení vlády. V roce 2019 ochránkyně vládě navrhla jednu změnu zákona a třikrát ji vyrozuměla o nezákonné praxi ministerstev. Za zjednodušenou podobu legislativního doporučení vládě ochránkyně považuje svou účast v připomínkových řízeních.

Doporučení ke změně zákona

Zrušení poplatku 10 000 Kč za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

Transparentní nakládání s veřejnými prostředky je veřejným zájmem. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) proto vykonává dozor nad zadáváním veřejných zakázek. Řízení o přezkoumání úkonů zadavatele zahajuje také z moci úřední. Přitom se musí zabývat všemi skutečnostmi odůvodňujícími zahájení řízení. Zároveň má kdokoli právo obracet se na státní orgány se záležitostmi veřejného zájmu, jakož i právo na to, aby se odpovědný orgán podnětem zabýval a podatele vyrozuměl, jak s ním naložil a proč. Podle § 259 zákona o zadávání veřejných zakázek podléhalo podání podnětu ÚOHS k zahájení správního řízení z moci úřední poplatku 10 000 Kč, a to od října 2016.

Ze šetření zástupce ochránkyně (sp. zn. [1914/2017/VOP](#)) vyplynulo, že ÚOHS na podněty, za něž podatelé nezaplatili poplatek, nejen neodpovídal, s obsaženými informacemi se ani neseznámil. Od října 2016 do března 2018 sám nevedl kontroly veřejných zakázek, později jen v řádu jednotek čtvrtletně. Ani po úhradě poplatku ÚOHS zásadně neodůvodňoval (a nadále neodůvodňuje) vyrozumění podatelům o tom, jak naložil s podnětem. S výjimkou orgánů činných v trestním řízení ÚOHS vyžadoval poplatek i od orgánů veřejné správy, které předáním kontrolního zjištění nebo oznámením přestupku plnily svou zákonnou povinnost.

Protože ÚOHS nepřijal dostatečná opatření k nápravě, musela ochránkyně o jeho nezákonné

správní praxi vyrozumět vládu (sp. zn. [34/2017/SZD](#)). Současně vládě doporučila zrušit § 259 zákona o zadávání veřejných zakázek, protože ani ústavně konformní výklad nemohl odstranit všechny související problémy. Vláda doporučení projednala 13. května 2019 a [odmítla](#). Ochránkyně následně zrušení sporného ustanovení podpořila v řízení před Ústavním soudem (sp. zn. [24/2019/SZD](#)). Ústavní soud ustanovení zrušil (sp. zn. [Pl. ÚS 7/19](#); více v kapitole Ochránkyně a Ústavní soud, str. [24](#)).

Vyrozumění ochránkyně vládě

Ministerstvo vnitra ochránkyni brání v šetření

Veřejný ochránce práv je oprávněn a povinen posoudit jednání a rozhodnutí všech správních úřadů. Tuto povinnost nemůže splnit bez možnosti seznámit se s podklady pro vydání rozhodnutí. Ministerstvo vnitra tvrdilo, že žádosti stěžovatelů o udělení státního občanství zamítlo na základě stanovisek policie nebo zpravodajských služeb obsahujících utajované informace. Přes opakované výzvy ochránkyni odmítlo stanoviska zpřístupnit, přestože má ze zákona přístup k utajovaným informacím všech stupňů utajení. Ministerstvo tvrdí, že ochránkyně stanoviska nepotřebuje pro výkon své funkce.

Ochránkyně vládu vyrozuměla o nezákonném zásahu Ministerstva vnitra do výkonu její pravomoci a navrhla vládě, aby ministru vnitra uložila zpřístupnit jí písemnosti v konkrétních šetřeních a zajistit dodržování povinností podle zákona o veřejném ochránci práv. Vláda postup ministerstva schválila ([usnesení vlády](#) ze dne 4. března 2019 č. 152).

Později ochránkyně vládu vyrozuměla o tom, že jí Ministerstvo vnitra obdobně brání prověřit rozhodování o žádostech o udělení dlouhodobého víza za účelem strpění.

Jednání ministerstva schvalované vládou představuje závažný nezákonný zásah do činnosti veřejného ochránce práv. Ochránce představuje jeden z kontrolních mechanismů Poslanecké sněmovny, jenž nyní nemůže fungovat – nemůže plnit svou povinnost prověřovat jednání správních úřadů. Žadatelé o udělení státního občanství nyní nemají žádný prostředek obrany. Ke stanovisku, v jehož důsledku neuspěli, sami nemají přístup a rozhodnutí v těchto věcech jsou dosud vyloučena ze soudního přezkumu.

Vzniklý kompetenční konflikt přísluší posoudit Ústavnímu soudu, proto ochránkyně podala návrh na zahájení řízení o určení rozsahu kompetencí státních orgánů.

 Vyrozumění vládě: sp. zn. 3/2019/SZD ze dne 18. února 2019

 Vyrozumění vládě: sp. zn. 27/2019/SZD ze dne 4. října 2019

 Návrh Ústavnímu soudu: sp. zn. 38/2019/SZD, Pl. ÚS 19/19

Úřady práce řádně nerozhodují o příspěvcích aktivní politiky zaměstnanosti

Při posuzování žádosti o příspěvek aktivní politiky zaměstnanosti úřad práce rozhoduje o právech a povinnostech žadatele. Podáním žádosti je proto zahájeno správní řízení. Vyhoví-li úřad práce žádosti, namísto správního rozhodnutí uzavře se žadatelem veřejnoprávní smlouvu o poskytnutí příspěvku a správní řízení zastaví. Nevyhoví-li, musí vydat správní rozhodnutí s patřičnými náležitostmi (včetně odůvodnění), proti kterému se žadatel může odvolat.

Ochránkyně zjistila, že úřady práce nevedou správní řízení. Žádosti posuzují neformálně a pro případ nevyhovění žadatele pouze neformálně vyrozumí. Toto vyrozumění neobsahuje konkrétní důvody zamítnutí žádosti, ale pouze obecné sdělení, z něhož nelze dovodit, z čeho úřad práce vycházel a proč žádosti nevyhověl. Žadatel se pak prakticky nemůže bránit.

Úřady práce postupují podle metodiky Ministerstva práce a sociálních věcí, proto ochránkyně usilovala o nápravu tím, že ministerstvu doporučila její změnu. Neuspěla ani přes opakovaná jednání. Ochránkyně proto vyrozuměla vládu o zjištěné nezákonné praxi a neúspěšném doporučení uvést metodiku do souladu se zákonem. Navrhla vládě,

aby ministerstvu uložilo metodicky vést úřady práce k tomu, aby o žádostech o příspěvek aktivní politiky zaměstnanosti rozhodovaly ve správním řízení. Vláda návrhu nevyhověla.

 Vyrozumění vládě: sp. zn. 12/2019/SZD ze dne 26. listopadu 2019

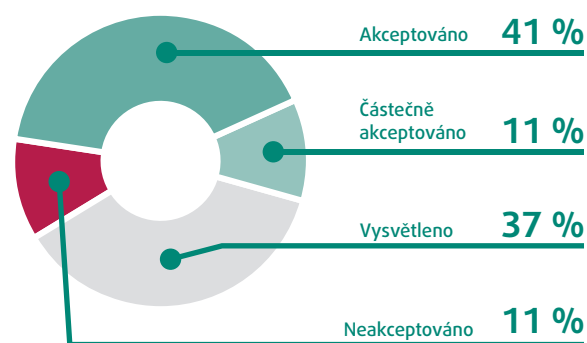
Připomínky ochránkyně vládě

Veřejná ochránkyně práv vznesla v roce 2019 celkem 192 připomínek k 22 materiálům ministerstev (z toho 20 právních předpisů). Více než polovina vypořádaných připomínek (52 %) byla alespoň částečně akceptována, pouze ve zhruba desetině (11 %) zůstal rozpor. Ochránkyně je úspěšná zejména v prosazování těch připomínek, které považuje za zcela zásadní nebo zásadní (57 % z nich bylo alespoň částečně akceptováno). Meziročně vrostl počet vznesených připomínek i jejich úspěšnost.

Veřejná ochránkyně práv připomínkovala v roce 2019 celkem 22 návrhů (pro srovnání: v roce 2018 šlo o 18 návrhů, v roce 2017 o 18 návrhů, v roce 2016 o 25 návrhů, v roce 2015 o 34 návrhů, a v roce 2014 to bylo 30 návrhů). Připomínky byly úspěšně uplatněny ve více než polovině případů (41 % připomínek bylo akceptováno zcela, dalších 11 % připomínek bylo akceptováno alespoň částečně).

Nejvíce vypořádaných připomínek (celkem 13) se týkalo věcného záměru stavebního zákona; až sedm z nich bylo plně akceptováno. Nejvíce neakceptovaných připomínek (celkem 4) bylo vzneseno k navrženým změnám zákona o soudech a soudcích.

Do přehledu jsou zařazeny pouze zásadní připomínky, s nimiž se předkladatelé již vypořádali.

»»»»»»»»» Ochránkyně a Ústavní soud

Řízení o zrušení zákonů

Od 1. ledna 2013 může veřejný ochránce práv vstoupit do řízení o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení jako vedlejší účastník. V roce 2019 ochránkyně vstoupila do dvou řízení z osmnácti.

Zrušení poplatku 10 000 Kč za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) vykonává dozor nad zadáváním veřejných zakázek. Řízení o přezkoumání úkonů zadavatele zahajuje také z moci úřední. Proto se musí zabývat všemi skutečnostmi odůvodňujícími zahájení řízení. Ustanovení § 259 zákona o zadávání veřejných zakázek však podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) podmínilo zaplacením

poplatku 10 000 Kč a určilo, že pro případ nezaplacení se podnět nevyřizuje.

Ochránkyně podpořila návrh na zrušení napadeného ustanovení. Poukázala na omezení petičního práva a možnou nepřímou diskriminaci z důvodu majetku (nedostatek prostředků k úhradě poplatku). Podrobnou argumentaci Ústavnímu soudu předložila již dříve (sp. zn. [12/2018/SZD](#), [Pl. ÚS 28/18](#)).

Nově Ústavní soud seznámila se zjištěnou nezákonnou praxí ÚOHS. Na podněty, za něž podatelé nezaplatili poplatek, nejen neodpovídal, s obsaženými informacemi se ani neseznámil. Od října 2016 do března 2018 sám nevedl kontroly veřejných zakázek, později jen v řádu jednotek čtvrtletně. Ani po úhradě poplatku ÚOHS zásadně neodůvodňoval (a nadále neodůvodňuje) vyrozumění podatelům o tom, jak naložil s podnětem. S výjimkou orgánů

činných v trestním řízení ÚOHS vyžadoval poplatek i od orgánů veřejné správy, které předáním kontrolního zjištění nebo oznámením přestupku plnily svou zákonnou povinnost.

Ústavní soud shledal napadené ustanovení neústavním, proto je zrušil. Poukázal na požadavek předvídatelnosti a bezrozpornosti práva a zákaz libovůle, i na zásadu přednosti jednotlivce před státem. Poplatkovou povinnost zákon musí vždy stanovit jednoznačně, srozumitelně, konzistentně a předvídatelně.

Přestože je ÚOHS povinen zabývat se z moci úřední skutečnostmi, které by mohly vést k zahájení řízení o přezkoumání úkonů zadavatele, napadené ustanovení mu bránilo zabývat se podněty, za něž podatelé nezaplatili poplatek. Zákon tak po ÚOHS určitý postup současně vyžadoval i zakazoval. Protiplněním za poplatek pak vlastně byla jistota, že ÚOHS splní své ústavní a zákonné povinnosti. To však v právním státě musí platit vždy a nelze za to žádat poplatek. Musí-li být podnět vyřízen bez ohledu na zaplacení poplatku, nemá poplatek žádný smysl.

 Vyjádření ochránce: sp. zn. 24/2019/SZD ze dne 9. července 2019

 Rozhodnutí Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 7/19 ze dne 30. října 2019

Zrušení lhůty bránící urychlenému soudnímu přezkumu zákonnosti zajištění

Zajištění cizince v zařízení je zásahem do práva na osobní svobodu. Každý přitom má právo na to, aby na jeho návrh soud urychleně rozhodl o zákonnosti zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné. Podle § 129a odst. 3 zákona o pobytu cizinců může cizinec podat žádost o propuštění ze zařízení nejdříve po uplynutí 30 dní od právní moci rozhodnutí o zajištění, rozhodnutí o prodloužení doby zajištění cizince nebo rozhodnutí o nepropuštění ze zařízení, nepodal-li žalobu proti takovému rozhodnutí, nebo nejdříve po uplynutí 30 dní od právní moci posledního rozhodnutí o jeho žalobě proti takovému rozhodnutí.

Ochránkyně je přesvědčena, že zakotvená lhůta nepřiměřeně omezuje přístup zajištěných osob k soudnímu přezkumu v situacích, kdy se v průběhu zajištění změní okolnosti. Podpořila proto návrh Nejvyššího správního soudu na zrušení uvedeného ustanovení, jež v rozporu s čl. 5 odst. 4 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 36

ve spojení s čl. 8 Listiny základních práv a svobod znemožňuje cizinci přístup ke včasné, efektivní a dostupné ochraně práva na osobní svobodu.

Ochránkyně seznámila Ústavní soud s poznatkami ze sledování vyhoštění cizinců a monitorování rozhodnutí o zajištění cizinců. Popsala případy, v nichž cizinci často prakticky nemají možnost požádat o propuštění ze zařízení v důsledku řetězení rozhodnutí o prodloužení zajištění. Upozornila na rozdíl mezi soudním přezkumem rozhodnutí o (prodloužení) zajištění a rozhodnutí o žádosti o propuštění. V prvním případě je soud až na zcela výjimečné případy vázán skutkovým a právním stavem v době rozhodování správního orgánu. Ani v případě prodloužení zajištění soud nehodnotí situaci k okamžiku prodloužení, protože správní orgány v praxi zajištění prodloužují, aniž cizince vyslechnou. Pouze v žádosti o propuštění tak může cizinec uvést také skutečnosti, které nově nastaly až v průběhu zajištění. Správní orgán (později soud) pak musí posoudit, zda je v jejich světle zajištění nadále přípustné.

Mezi okolnosti ovlivňující posouzení zákonnosti zajištění ochránkyně řadí zejména zhoršení zdravotního stavu pouze v důsledku zajištění. V době vyjádření se zabývala dvěma případy zajištění osob s psychickými potížemi, jejichž stav se v průběhu zajištění zhoršil.

 Vyjádření ochránce: sp. zn. 39/2019/SZD

Rozhodnutí Ústavního soudu: sp. zn. Pl. ÚS 12/19

Činnost veřejné ochránčyně práv v číslech

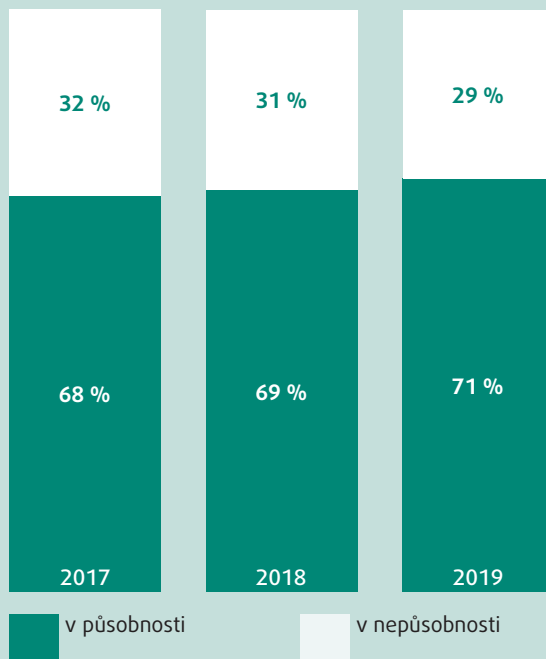
V roce 2019 jsme obdrželi 7840 podnětů, z nichž 71 % bylo v působnosti, a mohli jsme se jimi zabývat. Poměr podnětů v působnosti a mimo působnost se tak i nadále mění ve prospěch případů, v nichž můžeme lidem s jejich problémy pomoci.

Přijaté podněty v letech 2017–2019

100 % = 8 191

100 % = 8 152

100 % = 7 840

7 840

podnětů jsme obdrželi

710

lidí přišlo osobně do Kanceláře veřejného ochránce práv v Brně pro radu a informaci o působnosti ochránce. 407 z nich využilo návštěvy k podání podnětu ústně do protokolu.

6 358

lidí využilo naši informační telefonní linku k ověření, zda řešení jejich problému je v působnosti ochránce, k získání informace o možnostech řešení jejich životní situace nebo k ověření stavu vyřizování jejich podnětu.

749

zahájených šetření, z toho 66 z vlastní iniciativy.

Přijaté podněty v působnosti v členění podle oblastí

Sociální zabezpečení	1465
Stavby a regionální rozvoj	645
Armáda, policie a vězeňství	528
Ochrana práv dětí, mládeže a rodiny	356
Správa zaměstnanosti a práce	289
Věci cizinců	273
Správa na úseku zdravotnictví	271
Státní správa soudnictví	254
Diskriminace	249
Ostatní nezařazené obory v působnosti VOP	235
Přestupky	208
Doprava a spoje	206
Ochrana životního prostředí	170
Daně, poplatky a cla	141
123 Pozemkové právo a restituce	
69 Vnitřní správa	
43 Samospráva, územní členění a právo na informace	
9 Správa státního zastupitelství	

7 670

podnětů jsme vyřídili (toto číslo zahrnuje i podněty z minulých let uzavřené v roce 2019)

708

šetření bylo ukončeno s tím, že:

Ve 187

případech jsme nezjistili pochybení nebo diskriminaci

v 521

případech jsme konstatovali pochybení nebo diskriminaci, z toho

- V 380 případech úřad již po vydání zprávy o šetření pochybení napravit.
- V 90 případech úřad pochybení nenapravit a ochránkyně musela vydat závěrečné stanovisko, v němž navrhla opatření k nápravě, které úřad následně přijal
- Ve 37 případech úřad svá pochybení nenapravit ani po vydání závěrečného stanoviska. Ochránkyně proto využila sankčního oprávnění a o pochybení vyrozuměla nadřízený úřad, resp. informovala veřejnost.

2019 Významné momenty

- Ochránčyně požádala vládu, aby umožnila dálkové nahlížení do spisů účastníkům řízení formou zaslání kopie a aby zajistila poučování účastníků řízení o právu podat proti správnímu rozhodnutí žalobu.
- Ochránčyně jako kolizní opatrovnice úspěšně zastupovala v řízení u Ústavního soudu dvouapůlleté dítě, které zažilo už tři změny pečovatele, a hrozila mu další.

- Zveřejnili jsme výsledky výzkumu týkajícího se dostupnosti stomatologické péče pro lidi s mentálním postižením nebo poruchou autistického spektra.
- Uspořádali jsme kulatý stůl k problematice společného vzdělávání romských a neromských dětí.
- Ochránčyně vyrozuměla vládu o tom, že jí Ministerstvo vnitra znemožňuje provádět šetření jeho postupu při rozhodování o udělování státního občanství.

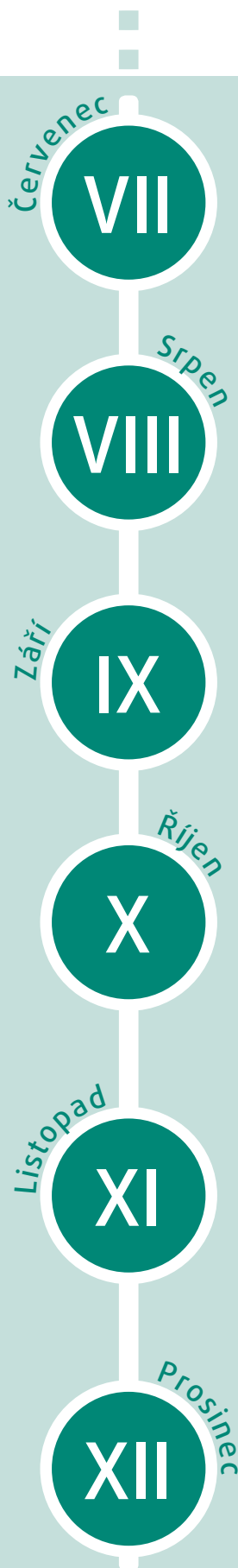
- Poslanecké sněmovně jsme předložili výroční zprávu o činnosti v roce 2018 s deseti novými legislativními doporučeními.
- Upozornili jsme na některé nové klamavé a manipulativní postupy v oblasti ochrany spotřebitele.
- Vyhlásili jsme soutěž dokumentárních filmů na téma rovnost a diskriminace.
- Uspořádali jsme setkání s lidmi se zkušeností s psychosociálním postižením, pečujícími osobami a odborníky z této oblasti.

- Uspořádali jsme kulatý stůl k vybraným problémům z aplikace stavebního zákona.
- Česká televize začala vysílat nový dvanáctidílný pořad Případ pro ombudsmanku.
- Účastnili jsme se výroční konference ENO v Bruselu k tématům participace občanů, rodinných dávek s přeshraničním prvkem, zdravotní péče a sociálních práv vyslaných pracovníků.

- Ochránčyně se účastnila výroční konference ombudsmanů Visegrádské čtyřky na Slovensku. Tématem byla segregace ve vzdělávání, adopce a pěstounská péče, bezdomovectví a odpovědnost úřadu ombudsmana za škodu způsobenou výkonem veřejné moci.
- Zveřejnili jsme výsledky dotazníkového šetření mezi LGBT+ osobami, při němž jsme zjišťovali, s jakými problémy a překážkami se setkávají a jaká je jejich zkušenost s diskriminací.
- Při příležitosti Evropského dne nezávislého způsobu života promítala Kancelář ombudsmanky dne 6. května jedinečný australský dokument „Síla vzdoru“. Tento film otevřeně hovoří o zásadních tématech týkajících se lidí s postižením.

- Vydali jsme první výroční zprávu z monitorování práv lidí s postižením.
- Vydali jsme sborník Stanoviska: Vězeňství.
- Zveřejnili jsme zprávu z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a upozornili na zjištěné nedostatky.
- Uspořádali jsme setkání se zástupci organizací hájících práva lidí s postižením a diskutovali s nimi o tématech, jimž by bylo třeba se věnovat.

- Překvapilo nás nesouhlasné stanovisko vlády k poslaneckému návrhu zavést přestupek v sociálních službách za špatné zacházení. Ochrana seniorů se tím odsouvá.
- Upozornili jsme na některé problematické body věcného záměru stavebního zákona.

- Upozornili jsme veřejnost, že i na výdaje na školáka je možné žádat úřad práce o jednorázovou dávku mimořádné pomoci.
- Pomohli jsme nemocnému dítěti, které se nemohlo vrátit s matkou do České republiky kvůli léčení, protože mu konzulát odmítal vydat cestovní průkaz.

- Zjistili jsme, že během uplynulých pěti let české soudy ve více než 450 rozhodnutích zmínily nebo využily stanovisko ombudsmana. V drtivé většině případů přitom rozhodly v souladu se závěry ombudsmana.
- Jako první v ČR jsme přeložili Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením do českého znakového jazyka a zveřejnili ji na webu ochránce.
- Vydali jsme doporučení pro advokáty a advokátky zastupující oběti diskriminace.

- Společně s Ústavním soudem a nejvyšším státním zástupcem jsme uspořádali konferenci k tématu nenávistných projevů na internetu.
- V Senátu jsme uspořádali mezinárodní konferenci Antidiskriminační zákon 2009 – 2019: 10 let na cestě k férovosti.
- Úspěšně jsme jednali s Ministerstvem zdravotnictví o odstranění průtahů při přezkoumávání závazných stanovisek krajských hygienických stanic.

- Uspořádali jsme konferenci k 10. výročí ratifikace Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.
- Spustili jsme speciálního webového průvodce Domek polopatě pro ty, kdo plánují stavět. Dozví se, jak získat povolení, jaká stanoviska si musí opatřit, jak zajistit financování apod.
- Ústavní soud zrušil poplatek za podání podnětu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže ve věci veřejných zakázek, kde jsme se připojili do řízení u Ústavního soudu jako vedlejší účastník.
- Uspořádali jsme kulatý stůl k problematice anonymizace a zveřejňování soudních rozhodnutí ve veřejně přístupné databázi.

- Uspořádali jsme historicky první den otevřených dveří. Současně jsme slavnostně zahájili oslavy výročí 20 let veřejného ochránce práv.
- Nově zvolená zástupkyně veřejné ochránkyně práv Monika Šimůnková se složením slibu ujala funkce. Současně skončilo funkční období jejího předchůdce Stanislava Křečka.
- Veřejnosti jsme prezentovali výsledky výzkumu dostupnosti vlakové dopravy pro lidi s postižením, zejména lidi používající vozík.

Vyřídili jsme **1258** podnětů;

z toho

→ **758** v působnosti,

500 mimo působnost.

o **27 %** vzrostl počet podnětů týkajících se práce a zaměstnanosti

→ **88** našich šetření skončilo zjištěním pochybení

v **1** případě se nepodařilo dosáhnout nápravy.

2

RODINA, ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁCE

Podařilo se nám včas zajistit zdravotní pojištění pro několik dětí (občanů EU) při návratu ze zahraničí do ČR a také předčasně narozeného novorozence, kterého komerční zdravotní pojišťovna odmítla pojistit.

I nadále jsme se zabývali tématem kontaktů odebraných dětí s rodinou, jinými osobami odpovědnými za výchovu (např. poručníky) či osobami blízkými, nebo např. návštěvami dětí u rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody.

Díky nám mohou v některých dětských domovech a výchovných ústavech děti častěji telefonovat, používat své mobilní telefony a mít je třeba i ve vlastních uzamykatelných skříňkách.

Ve více než třiceti případech jsme jeli řešit problémy přímo na úřad nebo za dětmi. Aktivně jsme se účastnili řady konferencí, kulatých stolů a panelových diskusí, metodické porady jednoho z krajských úřadů a odborné diskuze občanského sdružení Za branou na téma „Etické aspekty setkávání odsouzených rodičů s dětmi.“

V návaznosti na nárůst podnětů proti činnosti Úřadu práce ČR jsme se věnovali osvětě na téma „Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání“. Pro sociální pracovníky, pracovníky občanských poraden a nevládních organizací jsme uspořádali odborné semináře v Brně, v Praze a v Olomouci. Také jsme publikovali 4dílný miniseriál na téma Vyřazování z evidence uchazečů o zaměstnání v Listech sociální práce.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Jste opatrovníkem dospělého syna, protože údaje o jeho manželce nemáme

Zastali jsme se téměř 80 leté paní, která měla řešit za svého dospělého syna dluhy u zdravotní pojišťovny. I přes její nesouhlas ji totiž pojišťovna ustanovila jeho opatrovníkem. Odůvodnila to tím, že nemá údaje o jiných rodinných příslušnících.

Oslovili jsme Ministerstvo vnitra a zjistili jsme, že pojišťovna si nezřídila přístup ke všem údajům, jak jí to ukládá zákon. Pokud by to udělala, věděla by, že dlužník má i manželku a dospělé děti. Dotazem na příbuzné pak mohla například zjistit i pobyt dlužníka. Pojišťovna se zavázala napříště zřídit přístup ke všem těmto údajům. Rozhodčí orgán pojišťovny současně zahájil přezkumné řízení, v němž zrušil usnesení, kterým matku ustanovil do funkce opatrovnice.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 3198/2018/VOP

Nemáte formulář potvrzený zaměstnavatelem? Dostanete podporu v nezaměstnanosti jen v minimální výši.

Obrátila se na nás paní, které úřad práce odmítl doplatit podporu v nezaměstnanosti. Její

zaměstnavatel jí při skončení pracovního poměru nevydal žádné doklady. Nemohla proto osvědčit svůj průměrný měsíční výdělek a úřad práce jí přiznal podporu v minimální výši. Po určité době získala od Policie ČR kopie svých výplatnic a mzdových listů z účetnictví zaměstnavatele a požádala úřad práce o zvýšení a doplacení podpory. Úřad práce ale trval na tom, že podporu spočítá jen z výdělku, který zaměstnavatel vyčíslí na příslušném formuláři. Sdělil jí, že sám žádné výpočty neprovádí, pouze kontroluje zaměstnavatelem potvrzenou výši výdělku. Pokud žadatel nepředloží požadovaný formulář, dostane podporu v minimální výši. Podporu jí proto nedoplatil.

Takový přístup jsme považovali za formalistický, ale úřad práce naše hodnocení odmítl. Obrátili jsme se proto na Ministerstvo práce a sociálních věcí, které podpořilo náš názor, že za situace, kdy zaměstnavatel nevydal potvrzení o výdělku a nelze u něj provést kontrolu, úřad práce může vypočítat průměrný čistý měsíční výdělek sám. Při stanovení výše podpory je povinen vycházet i z dalších dostupných podkladů, které žadatel o podporu doloží. Úřad práce se do budoucna bude tímto závěrem řídit.

 Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 1578/2017/VOP

Podporu přestaneme vyplácet hned a bez rozhodnutí

Zastali jsme se stěžovatele, kterému úřad práce zastavil výplatu podpory v nezaměstnanosti ještě předtím, než rozhodl, že ho z evidence vyřadí. Stěžovatel se nedostavil na kontaktní schůzku na úřad práce, což je zákonný důvod k zahájení správního řízení o vyřazení z evidence. Nelze ale předjímat výsledek řízení, které nutně nemusí vždy skončit vyřazením. Právo na podporu v nezaměstnanosti může zaniknout až na základě výsledku pravomocně skončeného správního řízení o vyřazení z evidence.

Ministerstvo práce a sociálních věcí podpořilo náš názor, že postup úřadu práce byl nezákonný. Slíbilo zkontrolovat postupy Úřadu práce ČR při výplatě podpory v nezaměstnanosti a zaměřit se na proškolení pracovníků, aby do budoucna k podobným excesům nedocházelo.

 Zpráva, stanovisko a sankce ochránce:
sp. zn. 2986/2017/VOP

Ochrana práva na rodinný život dopadá i na vztahy mezi dítětem a poručíkem

Zjistili jsme, že dětský diagnostický ústav („DDÚ“) s vědomím orgánu sociálně-právní ochrany dětí („OSPOD“) dlouhodobě porušoval právo na vzájemný kontakt dítěte s poručíky, přestože ohledně kontaktu (resp. jeho zákazu) nebylo vydáno žádné zákonné rozhodnutí. Zákaz kontaktu požadovala Policie ČR z důvodu možného ovlivňování při vyšetřování. DDÚ a OSPOD se nesprávně domnívaly, že je Policie ČR oprávněna zakázat styk dítěte s poručíky během probíhajícího trestního řízení.

Po našem šetření DDÚ informoval Policii ČR o nezákonném rozhodnutí o zákazu kontaktu dítěte s poručíky a o tom, že již nevyhoví budoucím obdobným žádostem ze strany Policie ČR. DDÚ přijal i vnitřní opatření: v případě realizace zákazu styku bude striktně vyžadovat rozhodnutí soudu, popřípadě státního zastupitelství, zároveň bude podporovat co nejméně invazivní zásahy do práva dítěte na kontakt s osobami odpovědnými za výchovu. Dojde-li k nutnému omezení kontaktu osob odpovědných za výchovu a dítěte, DDÚ jim bude i nadále sdělovat informace o dítěti a vždy učiní záznam vypovídající o tom, zda, komu a jaké informace poskytl.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 5219/2018/VOP

Převoz dítěte do zařízení

Obrátila se na nás 14letá dívka, která byla na návrh OSPOD umístěna do krizového zařízení pro děti. Dívka sama popsala, že neví, proč v zařízení je, jak dlouho v něm bude a kam poté půjde, ani proč byla odebrána z péče otce. Výkon rozhodnutí, popsala jako necitlivý. Musela totiž během převozu autem po celou dobu držet ruce na klíně. Požadoval to soudní vykonavatel, aniž by existovaly vážné důvody pro takto restriktivní postup.

Kritizovali jsme, že OSPOD nezjišťoval před umístěním do zařízení možnost péče ze strany širší rodiny, že dívka nebyla prokazatelně seznámena s tím, proč do zařízení jede, na jak dlouhou dobu a co s ní bude dál. Nesouhlasili jsme s tím, že OSPOD nezasáhl, když soudní vykonavatel při převozu dívky do zařízení požadoval, aby měla po celou dobu ruce na klíně. Měl se proti tomuto opatření vymezit.

Po vydání zprávy o šetření úřad s našimi závěry seznámil všechny pracovníky OSPOD a požádal je, aby se jimi řídili. Ohledně výkonu rozhodnutí se OSPOD pokusil zajistit setkání se soudními vykonavateli s cílem ujasnit si nutnost individuálního přístupu ke každému dítěti. Úřad rovněž přislíbil, že bude s dívkou intenzivněji a lépe komunikovat o tom, jak vnímá svoji současnou situaci, a nabídne možnosti, s kým řešit případné nejasnosti.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1551/2019/VOP

Dřepy za trest?

Šetřili jsme postup České školní inspekce („ČŠI“), která provedla inspekci v dětském domově zaměřenou mj. na nepřípustné zásahy do práv dětí. ČŠI zjistila, že vychovatel ukládal dětem „za trest“ fyzická cvičení. S vedením dětského domova věc projednala a upozornila, že fyzická cvičení musí být přiměřená.

Výchovu dětí prostřednictvím tělesných cvičení lze označit jednak za ponižující, jednak za neúčinnou/samoučelnou. ČŠI podle nás měla k tématu přistoupit rázněji a shledat takovou výchovu dětí v zařízení jako nepřípustnou. Po vydání zprávy o šetření se ústřední školní inspektor ztotožnil s naším závěrem a slíbil ho projednat s vedením Jihočeského inspektorátu ČŠI.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 137/2019/VOP

»»»»»»»»»» Pomáháme

Pomohli nebo poradili jsme:

264 rodinám

161 lidem s problémy se zdravotním pojištěním a stížnostmi na zdravotní péči

157 lidem s problémy s úřadem práce

47 dětí se na nás obrátilo s žádostí o pomoc či radu

88 pracovníků úřadů práce jsme proškolili k tématu vyřazování z evidence

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Stížnosti týkající se péče o zdraví

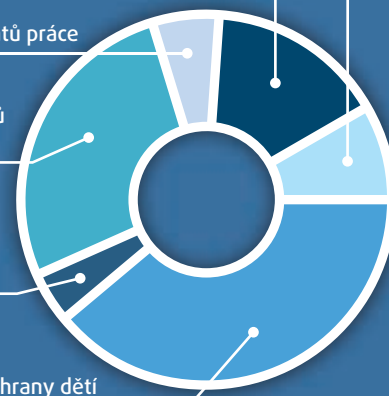
Pojistné na zdravotním pojištění a činnost zdravotních pojišťoven

Činnost inspektorátů práce

Zaměstnanost, evidence uchazečů o zaměstnání

Náhradní rodinná péče

Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí

o 50 % méně stížností na úhrady spojené s poskytováním zdravotní péče

o 35 % víc stížností na vyřazení z evidence uchazečů o zaměstnání

Informovaný souhlas nelze poskytnout bez relevantních informací

Obrátila se na nás matka, která při porodu souhlasila s podáním léku. Personál ji však nepoučil o tom, že novorozence poté odeberou na pozorování. Nemohlo tak dojít k přiložení novorozence na její hrud', jak si matka přála.

Zdravotnický personál nemůže rodičku poučit o všech nežádoucích účincích podaných léků. S odloučením od novorozence po dobu několika hodin po porodu by však rodičku seznámit měl, a to předem. Krajský úřad projednal náš názor s nemocnicí. Ta přislíbila, že před podáním daného léku bude rodičky vždy informovat o nutnosti odloučení dítěte ihned po porodu za účelem jeho pozorování.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 6137/2018/VOP

Přihlížíme k Vašemu pobytovému oprávnění, dítě proto zdravotně nepojistíme!

Obrátila se na nás matka nemocného novorozence. Zdravotní pojišťovna odmítla její dítě pojistit, a to i přes podanou žádost o povolení k trvalému pobytu z důvodů hodných zvláštního zřetele. Odkázala přitom na pobytový status jeho matky.

Pojišťovnu jsme upozornili na závěry soudů, že dítě je po podání žádosti účastníkem veřejného zdravotního pojištění. Pojišťovna proto obratem pojistila dítě již od okamžiku jeho narození.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 4347/2019/VOP

K žádosti dodejte další podklady, jinak úhradu léčby neschválíme

Pomohli jsme pacientce, která se na nás obrátila, když jí pojišťovna neschválila úhradu protonové léčby. Požadovala totiž, aby byla žádost pacientky doplněna o překročení tolerančních dávek a o odborné studie. To pacientka považovala za nadbytečné a uvedla, že požadované studie ani neexistují.

Vyhodnotili jsme, že pacientka předložila žádost o úhradu protonové radioterapie se všemi zákonnými náležitostmi. V návaznosti na to pojišťovna změnila své rozhodnutí a úhradu protonové radioterapie jí schválila.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 1873/2019/VOP

Poručník, ale jen na papíře

Zabývali jsme se případem dnes již osmiletého chlapce se sluchovým postižením, poruchou pozornosti a lehkým mentálním postižením. Od malička je svěřen do péče paní, která není jeho příbuznou. Chlapcovy rodiče soud v minulosti zbavil rodičovské odpovědnosti a jeho poručníkem jmenoval OSPOD.

V postupu OSPOD jsme zjistili množství pochybení. OSPOD neřešil chlapcův nástup do školky a školy. Z pozice poručníka nepožádal soud o schválení volby školy (školy samostatně zřízené pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami), přestože je to jeho zákonnou povinností. Nesprávně také tvrdil, že při zastupování chlapce (zejména ve vztahu ke škole a zdravotnickým zařízením) nemá více oprávnění než stěžovatelka jako pečující osoba. OSPOD stěžovatelce neposkytl poradenství ohledně dávek pěstounské péče. OSPOD nebyl aktivní při vymáhání dlouhodobě neplaceného výživného.

Po našem šetření úřad přijal řadu opatření. Tematicky zaměřil pracovní porady, vypracoval informační leták, který bude nově rozdávat všem osobám, v jejichž péči je dítě, jehož je OSPOD poručníkem. Vedoucí OSPOD případ detailně projednal s klíčovou sociální pracovnící, zjištěná pochybení jí vytkl. Také přistoupil k pravidelné námatečkové kontrole práce svých podřízených.

Stěžovatelce jsme také poradili, aby si požádala o přiznání dávek pěstounské péče. Úřad práce jí na dávkách (přiznaných i zpětně) vyplatil zhruba 400 000 Kč.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7712/2018/VOP

Náhrada škody za nesprávný úřední postup

Stěžovatel nás v letošním roce informoval, že se domohl náhrady škody za nesprávný úřední postup OSPOD ve výši 32 000 Kč. Žalobu založil na právních závěrech veřejné ochránkyně práv z roku 2016. Soud uzavřel věc tak, že ze strany OSPOD došlo k nesprávnému úřednímu postupu, když stěžovateli neposkytl sociálně-právní poradenství týkající se pěstounské resp. předpěstounské péče a byl nečinný (OSPOD mohl rozhodnout ve správním řízení o předpěstounské péči, čímž by stěžovatel i dítě byli zajištěni dávkami pěstounské péče, nadto by existoval právní titul pro pobyt dítěte u stěžovatele).

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 603/2015/VOP

Právo rodiče se zdravotním postižením na podporu ze strany státu při péči o dítě

Obrátila se na nás matka ročního chlapce, který jí byl odebrán z péče. Matka i otec dítěte jsou osobami se zdravotním postižením. Matka trpí po dětské obrně sníženou pohyblivostí a sníženou prostorovou orientací. Otec je upoután na invalidní vozík a je odkázán na péči své matky. Zdravotní postižení rodičů bylo hlavním důvodem, proč byl chlapec těsně po porodu svěřen předběžným opatřením do péče babičky z otcovy strany, u které rodina v té době žila.

Zjistili jsme, že OSPOD pochybil. Jako kolizní opatrovník dítěte podpořil vydání předběžného opatření, aniž by se s matkou a dítětem vůbec setkal a ověřil si, zda a jak matka zvládá péči o dítě. Nenabídl jí v tomto směru žádnou podporu ani pomoc, a tím porušil Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením.

OSPOD poté přijal několik opatření k nápravě. Zejména dožádal místně příslušný OSPOD o provedení šetření v bydlišti matky, kde nebyly zjištěny žádné nedostatky, které by matku vylučovaly z péče o dítě. OSPOD začal komunikovat s oblastní charitou; ta s matkou uzavřela smlouvu o poskytování služby pro rodiny s dětmi. Sociální pracovnice oblastní charity potvrdila, že matka je plně způsobilá pečovat o syna. Poté, co odvolací soud vrátil věc prvostupňovému soudu, svěřil soud dítě do péče matky.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 7432/2018/VOP

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Tak kdo to zkontroluje?

Aktuálně řešíme neobvyklý případ strojvedoucího nákladního vlaku, který při seskakování z lokomotivy mimo vlakovou stanici utrpěl pracovní úraz. Zaměstnavatel pracovní úraz uznal a vyplatil odškodnění. Stěžovatel ale ještě chtěl upozornit na nevhodné pracovní podmínky a nedodržování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále také „BOZP“) na dráze a zjistil, že se nemá kam obrátit. Ani drážní orgány, ani Státní úřad inspekce práce nepřipustily, že jsou příslušné ke kontrole dodržování pravidel BOZP u zaměstnavatele v drážní dopravě.

Jsme přesvědčeni, že ke kontrole jsou příslušné orgány inspekce práce. Požádali jsme proto nadřízené správní orgány – Ministerstvo práce a sociálních věcí a Ministerstvo dopravy –, aby si vyjasnily vzájemné kompetence v této oblasti. Obě ministerstva se ztotožnila s naším závěrem. Spolu s Ministerstvem práce a sociálních věcí jsme apelovali na Státní úřad inspekce práce, aby změnil dosavadní přístup a aby inspektoráty začaly provádět kontroly dodržování pravidel BOZP i u zaměstnavatelů v drážní dopravě. Jeho vyjádření nyní očekáváme.

Příspěvek na dojíždění do zaměstnání aneb není bydliště jako bydliště

Šetřili jsme případ stěžovatele, který nedostal příspěvek na dojíždění do zaměstnání. Bydlel totiž dlouhodobě na ubytovně a trvalé bydliště měl hlášené na obecním úřadě (ubytovatel mu neumožnil si trvalé bydliště přihlásit). Nesplnil tak podmínku, že „se fakticky zdržuje na adrese, kde má hlášený trvalý pobyt, a z tohoto místa odjíždí do zaměstnání“. Museli jsme konstatovat, že úřad práce nepochybil. Protože nám ale splnění této podmínky připadalo příliš tvrdé a znevýhodňující uchazeče, kteří bydlí jinde než na adrese trvalého pobytu, oslovili jsme Ministerstvo práce a sociálních věcí. To přislíbilo připravit změnu zákona o zaměstnanosti, aby příspěvek na dojížděku mohli získat i uchazeči, kteří se obvykle nezdržují v místě trvalého pobytu. Protože se však slíbená změna v novele předložené do připomínkového řízení nakonec neobjevila, uplatnili jsme k ní v lednu 2020 připomínku.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 5690/2017/VOP](#)

Péče poskytovaná porodními asistentkami a její úhrada

Dlouhodobě usilujeme o snadnější přístup k předporodním a poporodním službám porodních asistentek a o úhradu těchto služeb z veřejného zdravotního pojištění. Obrátili jsme se proto na Ministerstvo zdravotnictví, které nám přislíbilo prověřit místní a časovou dostupnost těchto služeb.

Kolizní opatrovník má mluvit s dítětem a informovat ho o řízení

Zabývali jsme se případem čtrnáctileté dívky, jejíž rodiče se soudili o výživné. V řízení ji zastupoval kolizní opatrovník, který s ní vůbec nekomunikoval. Napsala nám, že má pocit, že ji nikdo neposlouchá. Chtěla o výživném mluvit, znát podstatné informace a sdělit svůj názor. Navíc si byla velmi dobře vědoma, jaká jsou její práva, a nelíbilo se jí, jak s ní její kolizní opatrovník jedná.

Ze spisové dokumentace vyplynulo, že úřad s dívkou nehovořil, nevysvětlil jí, o čem se bude v řízení jednat, ani jaké je její postavení. Neptal se jí na její názor a nesdělil jí ani výsledek soudního řízení. Měl přitom několik možností zajistit dodržení participačních práv dívky - např. když požádal místně příslušný úřad o zjištění aktuálních poměrů a potřeb, nebo když dívka byla s matkou na úřadě. Tehdy seděla na chodbě a kolizní opatrovník hovořil pouze s její matkou.

Nepovažovali jsme za dostatečné, že opatrovník hovořil s matkou dívky a předpokládal, že matka jí vše potřebné vysvětlí. Bylo důležité, aby se dívka dostala informace nezkrácené a nestranné.

Kolizní opatrovník již při projednávání případu v rámci místního šetření svoji chybu uznal, uvedl, že si je vědom toho, že měl s dívkou hovořit. Přislíbil, že svůj přístup napraví a s dětmi, které bude zastupovat, bude více a lépe komunikovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4559/2019/VOP](#)

Jsou návštěvy rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody vhodné pro děti?

Otec ve výkonu trestu odnětí svobody si stěžoval, že on ani matka, která rovněž vykonávala trest odnětí svobody, nemají přímý ani nepřímý kontakt se svým šestiletým synem. Rodiče se nedopustili trestného činu vůči dítěti. Několik měsíců před

jejich uvězněním byl chlapec svěřen do pěstounské péče na přechodnou dobu z důvodu dlouhodobých nedostatků v péči rodičů.

Pěstoun s dítětem navštívil rodiče pouze jednou po jejich nástupu do vazební věznice. Průběh návštěvy zhodnotil tak, že se chlapci ve věznici nelíbilo. OSPOD pak další návštěvy pěstounovi nedoporučil, měl za to, že návštěvy ve věznici nejsou pro dítě prospěšné. Rodiče nemohli dítěti ani telefonovat, OSPOD to označil za nevhodné.

Zjistili jsme, že OSPOD pěstouna žádným způsobem nevedl k tomu, aby plnil svoji zákonnou povinnost spočívající v udržování a rozvíjení styku dítěte s biologickými rodiči po dobu trvání pěstounské péče na přechodnou dobu. OSPOD nezjišťoval možnosti přímého styku a nepodpořil ani nepřímý styk dítěte s rodiči ve vězení.

Po vydání zprávy o šetření jsme s úředníky na dané téma opakovaně diskutovali. OSPOD poté uznal pochybení a přijal opatření k nápravě. Přislíbil také změnu v přístupu k otázce styku dětí s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody. Otec dítěte dostal možnost pravidelného telefonického kontaktu se synem. Zprostředkovává ho matka dítěte, která už v té době byla propuštěná a její kontakt se synem byl upraven vhodným a dostatečným způsobem.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6729/2018/VOP](#)

Projekt Doma s rodinou

V roce 2019 jsme se aktivně účastnili několika pracovních skupin v rámci projektu IQ ROMA Servisu Doma s rodinou. V pracovní skupině byli zastoupeni sociální pracovníci a pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí a také sociální pracovníci organizací doprovázejících pěstounské rodiny. Projekt si kladl za cíl zvýšit kvalitu práce při doprovázení příbuzenských pěstounských rodin ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jeho výsledkem je metodika, která je určena primárně všem pracovníkům doprovázejících organizací a pracovníkům sociálně-právní ochrany dětí, zejména těm, kteří s touto cílovou skupinou pěstounských rodin pracují. Dostupná je na <http://bit.ly/doma-s-rodinou>

Vyřídili jsme celkem

1350

podnětů;

2x víc stížností než v předchozím roce se týkalo rodinných dávek ze zemí EU podle koordinačních nařízení.

o 50 % méně podnětů se týkalo pozůstalostních důchodů (sirotčího, vdovského, vdoveckého)

o 30 méně podnětů se týkalo příspěvku na živobytí

o 25 % se snížil počet podnětů týkajících se dávek pomoci v hmotné nouzi.

→ 85 našich šetření skončilo zjištěním pochybení

v 5 případech se nepodařilo zajistit nápravu

3 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Absolutně nejvíc podnětů se týkalo důchodů, mezi nimiž výrazně převládaly invalidní důchody. Lidé obvykle nesouhlasili se stanovením data vzniku invalidity nebo se započítáním dob důchodového pojištění. Oproti předchozímu roku se snížil počet podnětů týkajících se dávek pomoci v hmotné nouzi. Naopak častěji než v minulosti jsme se zabývali podněty z oblasti sociálního zabezpečení obsahující zahraniční prvek, ať už šlo o rodinné dávky ze zemí EU, důchody ze zahraničí podle koordinačních nařízení EU nebo na základě dvoustranných smluv o sociálním zabezpečení.

Vydali jsme 8 nových nebo aktualizovaných informačních letáků ve srozumitelnější podobě k sociálním dávkám pro nejširší veřejnost.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Kdy vznikla invalidita, neurčuje žadatel o důchod, ale vývoj jeho zdravotního stavu

Při šetření podnětů týkajících se invalidních důchodů jsme se opakovaně setkali s tím, že Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) stanovila datum vzniku invalidity dnem, který žadatel o přiznání invalidního důchodu uvedl v žádosti jako požadované datum přiznání důchodu. Takto ve svém posudku také datum vzniku invalidity zdůvodnila. Postupovala přitom dle vlastní metodiky.

Invalidita ale vzniká zcela nezávisle na vůli žadatele o invalidní důchod. Žadatel sice určuje den, od kterého žádá, aby mu byl důchod přiznán, toto datum ale nevypovídá nic o skutečném datu vzniku onemocnění, ani o datu vzniku invalidity.

Určení data vzniku invalidity má zásadní význam pro posouzení podmínek vzniku nároku na invalidní

důchod. Pomocí data vzniku invalidity se totiž vymezuje období, v němž se zjišťuje potřebná doba pojištění pro nárok na důchod. Stanovení data vzniku invalidity proto musí být přesvědčivě odůvodněno.

Prvním předpokladem přesvědčivosti posudku o invaliditě je opatření dostatečného množství potřebných podkladů. ČSSZ zkoumala zdravotní stav a pracovní schopnost žadatele jen k datu, které uvedl v žádosti. Onemocnění přitom může trvat delší dobu, někdy i mnoho let. Chybou pak je, když se v takových případech posudek o invaliditě vůbec nezabývá vývojem zdravotního stavu.

Využili jsme proto zvláštního oprávnění a doporučili změnu vnitřního předpisu tak, aby určení data vzniku invalidity nebylo vázáno na den, který člověk v žádosti o invalidní důchod uvedl, ale na den, kdy invalidita skutečně vznikla.

ČSSZ doporučení akceptovala a připravila změnu metodiky podle uvedeného požadavku.

 Doporučení ke změně vnitřního předpisu:
sp. zn. 32/2019/SZD

Započítávání doby studia v cizině českým státním občanům

Řešili jsme případy, kdy ČSSZ při rozhodování o nároku na starobní důchod dle českých právních předpisů nezhodnotila žadatelům dobu studia v cizině. Jednalo se o studium ve státech mimo EU, s nimiž nemá Česká republika uzavřenou smlouvu o sociálním zabezpečení. ČSSZ svá rozhodnutí odůvodnila tím, že v době, kdy žadatelé studovali (jednalo se o 90. léta) neměli československé státní občanství.

Stanovisko ČSSZ jsme rozporovali i s ohledem na ustálenou judikaturu soudů. Právní úprava sice skutečně podmiňuje hodnocení doby studia před rokem 1996 československým (resp. českým) státním občanstvím, rozhodující je ale občanství ke dni podání žádosti o důchod, nikoliv občanství v době studia.

ČSSZ poté v konkrétních případech dobu studia započítala a přistoupila i ke změně stávající praxe – k době studia bude i v dalších obdobných případech přihlížet jako k náhradní době pojištění dle českých právních předpisů.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 2282/2019/VOP

Mění se praxe při vyzývání sirotek k doložení potvrzení o studiu

Na základě konkrétních podnětů jsme se hlouběji zabývali postupy ČSSZ při odnímání sirotčích důchodů z důvodu nedoložení potvrzení o studiu. ČSSZ nás informovala o změně postupů od června 2018, jejímž cílem je zamezit opakovanému odnímání a následnému uvolňování sirotčích důchodů po doložení potvrzení o pokračování studia. Před předpokládaným koncem studia zasílá ČSSZ sirotkům výzvu s dotazníkem k pokračování studia. K odnětí pozůstalostního důchodu by mělo dojít, pouze pokud student-sirotek nebude ve stanovené lhůtě ani po urgenci reagovat. Z textu výzvy jsme však zjistili, že ČSSZ také upozorňuje sirotky, že i když bude potvrzení o studiu doručeno v požadované lhůtě, může se stát, že jim bude sirotčí důchod odňat.

Upozornili jsme ČSSZ, že taková informace je zavádějící. ČSSZ naše připomínky zohlednila a připravuje změnu průvodních dopisů k dotazníkům. Pokud jde o patnáctileté, šestnáctileté a dvacetileté sirotky a studenty některého z nižších ročníků vysoké školy, které ČSSZ obesílá kontrolním dotazníkem, bude vypuštěn text o odnětí sirotčího důchodu.

V jiných případech, kdy sirotek student končí studium na střední škole nebo je v posledním ročníku vysoké školy, kdy ČSSZ nemá prokázané další studium a nemůže ani předpokládat, zda bude pokračovat ve studiu na jiné škole, zasílá sirotkům-studentům výzvu s informativním dotazníkem 4 měsíce před ukončením studia, tedy s dlouhým předstihem před měsícem, od něhož dojde k odnětí důchodu, pokud není předloženo potvrzení prokazující trvání nároku na sirotčí důchod. Smyslem informativních dotazníků, na rozdíl od kontrolních, je informovat poživatele důchodu o datu odnětí důchodu z důvodu ukončení aktuálního studia s upozorněním na možnost jeho opětovného přiznání. ČSSZ praxi zasílání dopisů s dotazníky zachová, avšak přeformuluje odstavec o odnětí sirotčího důchodu.

ČSSZ na základě komunikace s ochránkyní upravila text dopisů uvedeným způsobem.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Invalidní důchod

Sociální zabezpečení se zahraničním prvkem

Průkaz osoby se zdravotním postižením

Mimořádná okamžitá pomoc

Doplatek na bydlení

Dávky nemocenského pojištění

Příspěvek na živobytí

Příspěvek na péči

Starobní důchod

Příspěvek na péči vyplacený příjemci po smrti musí vrátit ten, kdo s účtem disponoval

Obrátil se na nás muž, kterému úřad práce uložil povinnost vrátit měsíční splátku příspěvku na péči ve výši 4000 Kč. Dávku pobíral jeho otec a uvedená částka mu přišla na účet až po dni úmrtí. Pozůstalý syn však zdědil pouze majetek nepatrné hodnoty (400 Kč) a jen proto, že otcí vypravil pohřeb. K penězům z příspěvku na péči ani k účtu otce neměl po jeho úmrtí vůbec přístup, s otcem se nestýkal.

Úřad práce mu přesto uložil povinnost vrátit příspěvek na péči, který přišel na účet jeho zesnulého otce. Povinnost vrátit příspěvek odůvodnil úřad práce tím, že byl vypravitelem pohřbu, jediným dědicem a současně byl pečující osobou. Jeho rozhodnutí potvrdilo i Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Zahájili jsme šetření postupu úřadů a vytkli jim, že neprokázaly, že syn částku příspěvku na péči skutečně přijal. K účtu svého otce neměl vůbec dispoziční právo, to získal až rozhodnutím o dědictví. V té době byl na účtu pouze zůstatek ve výši 400 Kč. V dokumentaci úřadu práce jsme navíc našli záznam, že pečující osobou byla dcera zemřelého.

Ministryně práce a sociálních věcí naše argumenty uznala a zrušila rozhodnutí v přezkumném řízení pro nezákonnost.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 6180/2018/VOP

Mladému muži s duševním onemocněním se zvýšil invalidní důchod o 5 000 Kč

Obrátil se na nás muž ve věku 33 let se stížností na výši svého invalidního důchodu. Jeho důchod pro invaliditu třetího stupně ve výši 5 500 Kč nepostačoval ani na uspokojení základních životních potřeb.

Vyžádali jsme si spisovou dokumentaci a zjistili několik nesrovnalostí. Stěžovatel jednak neměl započtený 1 rok doby studia na středním odborném učilišti, neboť v žádosti nesprávně uvedl, že studium přerušil ze zdravotních důvodů. Ve skutečnosti však opakoval ročník. Zásadnějším z hlediska výše invalidního důchodu ale byl nesprávný postup posudkového lékaře při stanovení data vzniku invalidity. Posudkový lékař ho určil ke dni podání žádosti o invalidní důchod (od listopadu 2010). Z lékařských nálezů však bylo patrné, že stěžovatel se léčil na psychiatrii již od

svých 15 let. Schizoafektivní porucha, pro kterou jej posudkový lékař uznal v roce 2010 invalidním, mu byla diagnostikována už v roce 2004.

Česká správa sociálního zabezpečení uznala nesprávný postup posudkového lékaře a znovu se zabývala otázkou vzniku invalidity stěžovatele. Uznala ho nakonec částečně invalidním od dubna 2008 a plně invalidním od prosince 2010. Posunem data vzniku invalidity a započtením další doby studia splnil stěžovatel podmínky pro zvýhodněnou výši invalidního důchodu (tzv. důchod pro mladé invalidy). Česká správa sociálního zabezpečení mu přepočítala důchod, zvýšila jej na částku 11 500 Kč a poskytla mu doplatek důchodu ve výši 333 tisíc Kč.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6599/2017/VOP](#)

Seniorka získala doplatek starobního důchodu ve správném rozsahu

Seniorka se na nás obrátila s žádostí o pomoc ohledně rozsahu doplatku důchodu za předchozí období poté, co dosáhla zvýšení důchodu na základě zhodnocení doby pojištění na Slovensku v letech 1961 až 1963. Již od roku 1983 pobírala částečný invalidní důchod. V roce 2000 požádala o starobní důchod, žádost však vzala zpět a ČSSZ řízení zastavila. Znovu požádala o starobní důchod v roce 2002. Tehdy jí již ČSSZ důchod přiznala ve výši 6 500 Kč měsíčně. Doby zaměstnání na Slovensku stěžovatelka vždy uváděla.

V roce 2018 zjistila stěžovatelka nesoulad údajů o době důchodového pojištění. Požádala proto o zvýšení starobního důchodu a dodala potvrzení o době důchodového pojištění za období červenec 1961 až leden 1963 z titulu zaměstnání u organizace na Slovensku. ČSSZ jí rozhodnutím důchod zvýšila asi o 150 Kč, doplatek však přiznala pouze pět let zpětně.

Stěžovatelka se neúspěšně domáhala přiznání doplatku důchodu od 1. 1. 2006. Poté se obrátila na nás. Zjistili jsme, že dobu zaměstnání na Slovensku, kterou v roce 2018 doložila, označila již v žádosti o částečný invalidní důchod a v první žádosti o starobní důchod. U této žádosti ČSSZ poznačila do spisu pouze poznámku „nedoloženo“. Při vyřizování druhé žádosti o starobní důchod stěžovatelku k doložení doby nevyzvala, ani ji sama nedošetřovala. Tento postup jsme označili jako chybný.

Nesprávný postup jsme konstatovali i při vyřizování žádosti stěžovatelky o zvýšení důchodu,

a to v rozsahu poskytnutého doplatku. Vzhledem k tomu, že došlo k nesprávnému postupu orgánu sociálního zabezpečení, měl být doplatek starobního důchodu stěžovatelce přiznán již od roku 2006 (k dřívějšímu datu zákon přiznat doplatek důchodu nemožňuje).

ČSSZ na základě našich závěrů postup přehodnotila a přiznala stěžovatelce doplatek důchodu od 1. ledna 2006.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 542/2019/VOP](#)

Doplatek na bydlení nelze krátit kvůli hospitalizaci příjemce

Obrátil se na nás muž, který z důvodu nemajetnosti pobíral dávky pomoci v hmotné nouzi. Náklady na bydlení na ubytovně hradil pomocí dávky doplatek na bydlení. Ubytovací smlouvu měl uzavřenou na celý kalendářní rok 2018, ale za tu dobu byl dvakrát hospitalizován. Poprvé od konce ledna do začátku března, tj. déle než jeden měsíc. Podruhé v měsících červen až září po dobu více než dvou měsíců. Úřad práce mu v měsících hospitalizace krátil doplatek na bydlení za dny, kdy v ubytovně nebydlel, a za celé měsíce hospitalizace mu dávku zcela odejmul. Svůj postup odůvodnil tím, že za „neodbydlé“ dny stěžovateli nevznikly žádné náklady na bydlení.

Prošetřili jsme postup úřadu práce a označili jej za nesprávný. Úřad práce nemůže krátit nebo odejmout doplatek na bydlení proto, že se jeho příjemce ze závažných důvodů (hospitalizace) na ubytovně nezdržoval. Podle ubytovací smlouvy byl povinen platit úhradu za ubytování za všechny dny v měsíci bez ohledu na svou faktickou přítomnost. V důsledku neposkytnutí dávky mu tak vznikl dluh vůči ubytovateli.

Po obdržení naší zprávy úřad práce uznal chybný postup a doplatil stěžovateli dávky na bydlení i za dny, kdy se v ubytovně z důvodu hospitalizace nezdržoval.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6809/2018/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Přispíváme k diskusi o spravedlivějším nastavení důchodového systému

Ministryně práce a sociálních věcí nás přizvala do Komise pro spravedlivé důchody, jejímž cílem je zajistit udržitelný důchodový systém poskytující důstojné a spravedlivé důchody. Komise svá opatření doporučujícího charakteru připravuje na základě diskuzí mezi svými členy – zástupci odborné veřejnosti a představiteli politické reprezentace.

V průběhu jednání komise jsme podpořili řadu návrhů, které jsme považovali za správné ke spravedlivějšímu nastavení důchodového systému. Všechny nezískaly potřebnou podporu v komisi (např. návrh na sdílení pojistných dob mezi manžely, partnery a druhy, s ním jsme souhlasili), většinu jich však komise odsouhlasila a doporučila ministryni k projednání v koaliční radě. K těmto úspěšným návrhům patří například:

- spravedlivější výpočet důchodu pro osoby pečující o dítě nebo o osobu se zdravotním postižením. K tomu by mělo dojít stanovením fiktivních vyměřovacích základů u těchto osob. U rodičů pečujících o děti starší 4 let by mohla být zavedena možnost vyloučení výdělků při práci na částečný úvazek, aby nebyli při výpočtu důchodů znevýhodněni za snahu skloubit pracovní a rodinný život. Všechny uvedené změny se mají týkat budoucích důchodců.
- zvýšení důchodů jejich stávajícím příjemcům, kteří v minulosti pečovali o děti. Podpořili jsme také přípravu opatření umožňujícího dřívější odchod do důchodu zaměstnancům v náročných profesích. Věková hranice odchodu do důchodu by jim měla být snížena o 1 rok za 10 let této činnosti (2 za 20), současně by zaměstnavatelé měli platit vyšší pojistné.

Do komise jsme spolu s dalšími členy vnesli také nové téma, které považujeme za velmi naléhavé. Jedná se o velmi přísně nastavenou podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na starobní důchod. Požadavek na 35 let (nebo 30 let tzv. „čisté“) doby pojištění je i vůči ostatním evropským státům ojedinělý a do budoucna lze očekávat nárůst počtu seniorů bez nároku na starobní důchod. Dále jsme

souhlasili s obecným plánem na vznik tzv. nultého pilíře, ze kterého by byla poskytována (solidární) výše důchodu odpovídající minimálnímu životnímu standardu. Vedle něj by měl vzniknout přeměnou stávajícího systému nový první pilíř, který by silněji odrážel zásluhový prvek ohodnocením individuálních životních kariér. Součástí změn by mělo být i zavedení tzv. individuálních virtuálních důchodových účtů, které by občanům poskytly informace o získané době pojištění a budoucí výši důchodu. To by umožnilo zvolit lidem ještě v produktivním věku vhodné kroky, aby se na budoucí důchod připravili. Vyšší informovanost pojištěnců a flexibilnější možnost doplacení pojistného jsou kroky, po nichž dlouhodobě voláme.

Účastnili jsme se meziresortní pracovní skupiny k 15 opatřením v boji s chudobou

V návaznosti na usnesení vlády k realizaci 15 opatření v boji s chudobou nás Ministerstvo práce a sociálních věcí přizvalo do meziresortní pracovní skupiny k naplňování těchto opatření. Přestože se skupina zabývala i záležitostmi v působnosti jiných ministerstev, hlavním tématem jednání byla revize dávek na bydlení a zavedení opatření k větší aktivizaci dlouhodobých příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi.

Pokud jde o regulaci tzv. byznysu s chudobou, tedy pronajímání podstandardních bytů a ubytovacích jednotek za nepřiměřené ceny, vnímáme s velkými obavami snahu Ministerstva práce a sociálních věcí řešit tento nežádoucí jev snižováním dávek na bydlení (zavádějí se podstatně přísnější dávkové „stropy“ na ubytovny) či jejich odnímáním (např. z důvodu nesplnění nově definovaných standardů na užívání bytu). Bez zajištění dostupného přiměřeného bydlení nízkopříjmovým osobám v bytové nouzi nemohou tato opatření být funkční a povedou k nárůstu bezdomovectví a prohlubování sociálního vyloučení u ohrožených skupin. Účinná systémová opatření k zajištění dostupného bydlení pro osoby v bytové nouzi však součástí výstupů pracovní skupiny nejsou. Takovým opatřením by mohlo být zejména zpracování návrhu zákona, který by zajistil dostupné bydlení alespoň pro ohrožené skupiny. Nebyla přijata ani opatření regulující

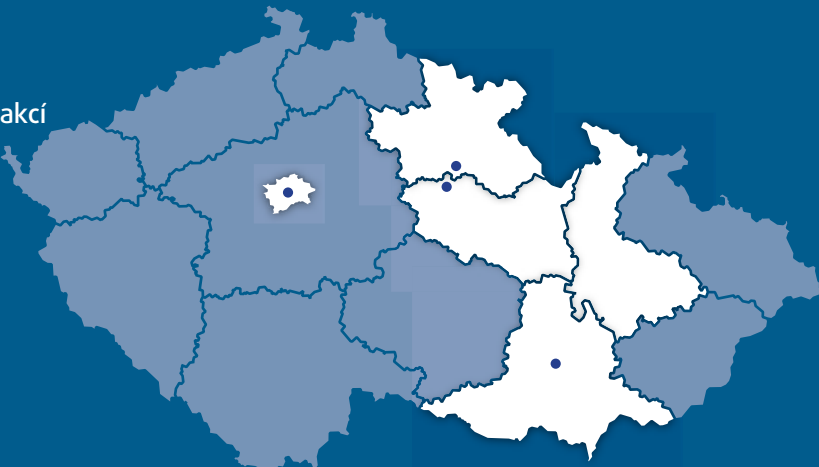
Uspořádali jsme

6 **vzdělávacích akcí**

pro **142** úředníků
a sociálních pracovníků

Na **4** seminářích v rámci
právních klinik jsme přednášeli studentům
právnícké fakulty o našich poznatcích z oblasti sociálního zabezpečení.

Napsali jsme **8** článků pro odbornou veřejnost k problematice sociálního zabezpečení.

„byznys s chudobou“ přímo u jejich poskytovatelů, například omezení možnosti pronajímat byty osobám ohroženým sociálním vyloučením v případě neplnění povinností vlastníka zajistit řádnou údržbu nebo jiných povinností.

Zásadní výhrady jsme vznesli také vůči souboru „aktivizačních opatření“ pro dlouhodobé příjemce dávek pomoci v hmotné nouzi. Nově má být zohledňována i ve výši dávek na bydlení pracovní aktivita jejich příjemců (výkon veřejné služby, plnění akčního plánu apod.) a školní docházka jejich dětí. Dosud se tato sankční opatření uplatňovala pouze u příspěvku na živobytí a rodičovského příspěvku (u něj pouze sledování školní docházky). Také v tomto případě jsme vyjádřili zásadní nesouhlas se zavedením sankčních ustanovení v dávkách na bydlení. Bez zajištění dostupného bydlení nelze u nemajetných lidí očekávat lepší začlenění na pracovním trhu ani zlepšení docházky jejich dětí do školy.

Na značná sociální rizika zpříšňujících úprav v dávkovém systému budeme upozorňovat i při projednávání návrhu zákona o přídatku na bydlení v legislativním procesu. Nesouhlasné stanovisko jsme už vyjádřili v připomínkovém řízení.

Zahájili jsme výzkum poskytování mimořádné okamžité pomoci na školní pomůcky a zájmovou činnost nezaopatřených dětí

Pro zvýšení informovanosti veřejnosti o možnosti hradit zvýšené výdaje nemajetných rodin na školní pomůcky a zájmovou činnost nezaopatřených dětí jsme vydali informační leták Mimořádná okamžitá pomoc pro nezaopatřené děti. Leták jsme rozeslali nevládním organizacím a sociálním pracovníkům, kteří pracují s osobami ohroženými chudobou a sociálním vyloučením, aby se informace dostaly k co nejvíce lidem.

Na tyto aktivity navazuje výzkum praxe úřadů práce při poskytování mimořádné okamžité pomoci pro nezaopatřené děti na tyto výdaje. Výzkum jsme zahájili na konci roku 2019, jeho výsledky proto budou k dispozici v polovině kalendářního roku 2020.

 [Leták Mimořádná okamžitá pomoc pro nezaopatřené děti](#)

 [Připomínky ochránce: sp. zn. 2757/2019/S](#)

 [Připomínky ochránce: sp. zn. 2759/2020/S](#)

Připravili jsme k vydání
21. Sborník stanovisek
ochránce – Informace.

Vyřídili jsme

2 214

podnětů;

z toho

980 v působnosti,

1 234

mimo působnost.

o 18 % vzrostl počet podnětů týkajících se přestupků v dopravě
o více než 20 % přibýlo podnětů týkajících se ochrany osobních údajů a práva na informace

88 našich šetření skončilo zjištěním pochybení

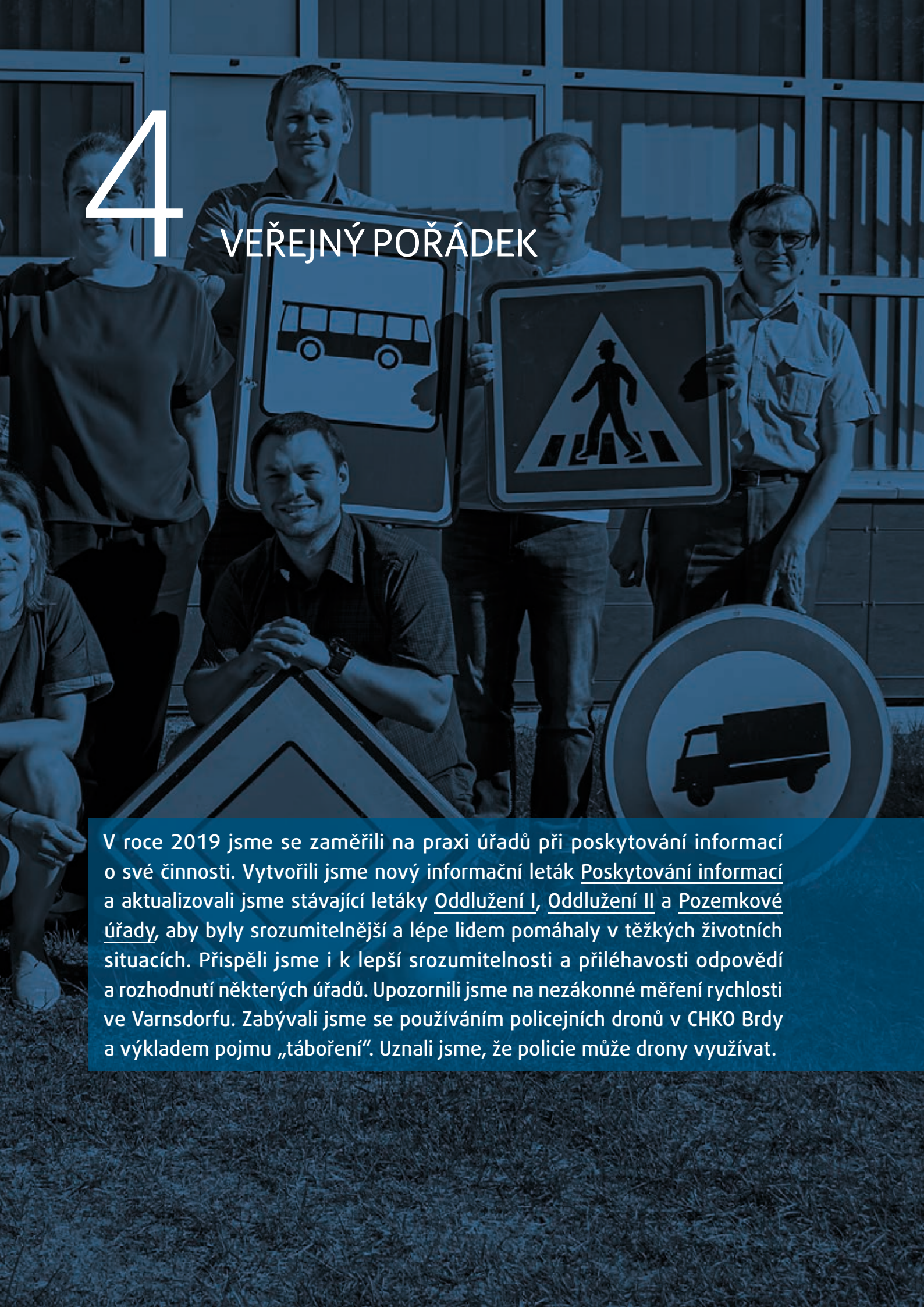
v 10

případech se nepodařilo dosáhnout nápravy

4

VEŘEJNÝ POŘÁDEK

V roce 2019 jsme se zaměřili na praxi úřadů při poskytování informací o své činnosti. Vytvořili jsme nový informační leták Poskytování informací a aktualizovali jsme stávající letáky Oddlužení I, Oddlužení II a Pozemkové úřady, aby byly srozumitelnější a lépe lidem pomáhaly v těžkých životních situacích. Přispěli jsme i k lepší srozumitelnosti a přiléhavosti odpovědí a rozhodnutí některých úřadů. Upozornili jsme na nezákonné měření rychlosti ve Varnsdorfu. Zabývali jsme se používáním policejních dronů v CHKO Brdy a výkladem pojmu „táboření“. Uznali jsme, že policie může drony využívat.

»»»»»»»»» Měníme pravidla

Měníme praxi úřadů při vyřizování žádostí o informace

Připravili jsme Sborník stanovisek ochránce s názvem Informace, který shrnuje naše poznatky z vyřizování žádostí o informace (nejen) podle zákona o svobodném přístupu k informacím. Čtenáři se dozví, jak mohou o informace žádat a jak se bránit proti jejich neposkytování. Úřadům jsme poskytli návod, jak žádosti vyřizovat a jak se vypořádat s tím, když někdo právo na informace zneužívá.

Když o informaci žádají dva, měli by obdržet odpověď oba

Setkali jsme se s nesprávným postupem Ministerstva průmyslu a obchodu při vyřizování žádostí o informace v případě, kdy žádost podalo více žadatelů. Ministerstvo nesprávně odpovídalo jen žadateli uvedenému na prvním místě žádosti. Ministerstvu jsme také připomněli, že pokaždé, když informaci neposkytne, musí vydat rozhodnutí o odmítnutí (i částečném) žádosti.

Ministerstvo přislíbilo dodržovat postupy dle zákona o svobodném přístupu k informacím.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 676/2019/VOP](#)

Informace lze poskytovat i emailem

V konkrétním případě se nám nepodařilo přesvědčit předsedkyni jednoho soudu, aby poskytovala informace žadatelům i jinak než odesláním poštou do vlastních rukou. Když nepomohly naše argumenty, obrátili jsme se na ministryni spravedlnosti jako nadřízený orgán. Ministryně nám dala za pravdu. Ujistila nás, že pochybení je výjimečné, předsedkyni soudu upozorní a náš poznatek využije při metodickém vedení.

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 3159/2018/VOP](#)

Veřejná diskuse o činnosti obce vyvolaná zastupitelem není šikanózním jednáním

Setkali jsme se s tím, že obec odepřela informace zastupiteli obce po podání pěti žádostí o informace, týkající se jejího hospodaření. Podle odůvodnění zastupitel zneužívá právo na informace. Zastání se nedočkal ani u krajského úřadu, který mu vytkl, že „informace používá výhradně v rámci politické soutěže, a to zejména ve snaze šířit dezinformace o chodu obce.“

Dospěli jsme k závěru, že veřejnou diskusi o hospodaření obce, vyvolanou zastupitelem obce po poskytnutí informací v rámci politické soutěže, není možné považovat za šikanózní jednání. Samo o sobě proto nemůže být důvodem pro odmítnutí žádosti o informace.

Ředitel krajského úřadu uznal pochybení a provedl na úřadě odpovídající organizační opatření.

 [Zpráva a stanovisko ochránce:](#)
sp. zn. 2544/2018/VOP

Spolupracujte se služebním orgánem, když rozhoduje o Vašem přeložení

Dosáhli jsme změny metodického pokynu náměstka pro státní službu o změnách služebního poměru. Metodický pokyn nově zakotvuje doporučení, aby služební orgán státního zaměstnance poučil o povinnosti poskytnout potřebnou součinnost a doložit poklady za účelem prokázání osobních, zdravotních či rodinných poměrů, které by mohly mít vliv na rozhodování o přeložení.

 [Zpráva a stanovisko ochránce:](#)
sp. zn. 4572/2018/VOP

Podpořili jsme používání osobních kamer policisty při výkonu služby

Často se setkáváme se situací, kdy proti sobě stojí tvrzení stěžovatele a opačné tvrzení policisty. Nejsou-li k dispozici jiné důkazy, jsou tyto stížnosti vyhodnoceny jako nedůvodné. Naopak, má-li policie k dispozici kamerový záznam jednání se stěžovatelem, může na jednotlivé stížnostní body přiléhavě reagovat a stížnost řádně prošetřit.

Plošné zavedení osobních kamer je, s ohledem na počet policistů, finančně náročný projekt. Jde ale o krok správným směrem.

Když podezřelý tvrdí opak toho, co oznamovatel přestupku

I při řešení přestupků se setkáváme s tím, že proti tvrzení oznamovatele stojí pouze tvrzení podezřelého. Vedení řízení o skutcích, u nichž nelze reálně očekávat, že se je podaří objasnit, úřady zatěžuje a takový postup může být i v rozporu se zásadou procesní ekonomie. Úřady proto vedeme k tomu, aby činily nezbytné kroky k projednání přestupku, tj. ve lhůtě 60 dnů předvolají podezřelého k podání vysvětlení a oznamovatele vyzvou k označení důkazů. Pokud ani po těchto úkonech nelze očekávat, že se v řízení podaří důkazní nouzi odstranit, věc odloží s odůvodněním, že nezjistily skutečnosti odůvodňující zahájení řízení proti určité osobě. Tímto postupem vyváží jak zásadu procesní ekonomie, tak i zásadu materiální pravdy – tj. povinnosti zjistit stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 5091/2019/VOP

Do zastupitelstva obce a kraje můžete volit, i když jste zapsáni ve zvláštním seznamu voličů na zastupitelském úřadě

Zabývali jsme se stížností občana, kterému okrsková volební komise v říjnu 2018 při volbách do zastupitelstva obce neumožnila volit, protože byl zapsán ve zvláštním seznamu voličů na zastupitelském úřadě v zahraničí. Okrsková volební komise se řídila stanoviskem Ministerstva vnitra, které argumentovalo principem rovnosti. Princip rovnosti ale nemůže být porušen, protože volič zapsaný ve zvláštním seznamu voličů na zastupitelském úřadě, nemůže při volbách do zastupitelstva obce hlasovat nikde jinde, než ve volebním okrsku, příslušném dle místa trvalého pobytu. Ministerstvo vnitra naši argumentaci přijalo. Pro volby do zastupitelstev krajů v roce 2020 připraví novou metodiku a náš výklad zohlednilo už i v návrhu zákona o správě voleb.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 395/2019/VOP

»»»»»»»»»» Pomáháme

Pomohli nebo poradili jsme:

- 99 lidem s problémy s katastrem nemovitostí a pozemkovými úřady
- 66 lidem s problémy s policií
- 40 lidem s potížemi s matričními úřady a evidencí obyvatel
- 102 lidem s užíváním pozemních komunikací
- 56 lidem s řidičskými průkazy a evidencí vozidel
- 62 lidem s právem na informace nebo naopak s ochranou osobních údajů

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Činnost policie

Katastr nemovitostí

Ochrana osobních údajů

Ochrana spotřebitele, podnikání

Právo na informace

Služební poměry a státní služba

Přestupky v dopravě

Přestupky proti veřejnému pořádku

Dopravně-správní agenda

Správa pozemních komunikací

Evidence obyvatel

Ne každá pokuta za zlomyslné volání je udělena po právu

Obrátila se na nás dcera stěžovatele, jemuž Český telekomunikační úřad uložil pokutu za přestupek (uskutečnění zlomyslných volání) ve výši 30.000 Kč, ačkoliv ona úřad v průběhu řízení upozornila na otcův špatný zdravotní stav.

Úřad pochybil, když dostatečně nezjistil skutkový stav věci, kdy existovaly pochybnosti o duševním stavu obviněného ke dni páčání přestupků. Úřad vyhověl našemu návrhu na zahájení přezkumného řízení a rozhodnutí o pokutě za přestupek zrušil.

 [Zpráva o šetření: sp. zn. 1952/2018/VOP](#)

Přístup k nemovitosti i během závodů

Stěžovatel namítal, že kvůli uzavírce při pořádání automobilových závodů zůstaly některé nemovitosti nepřístupné. Upozornili jsme proto silniční správní úřad, aby po celou dobu uzavírky zajistil přístup k nemovitostem. Nestačí tuto povinnost uložit v rozhodnutí o uzavírce, silniční správní úřad je povinen před vydáním rozhodnutí i aktivně prověřit, jakým způsobem budou zpřístupněny nemovitosti, kterých se závod dotkne.

Při pořádání dalšího ročníku závodů nás silniční správní úřad informoval, že před vydáním rozhodnutí ověřil, že pořadatel závodu v dostatečném předstihu seznámil vlastníky a uživatele sousedních nemovitostí s průběhem závodu vhozeným oznámením do poštovních schránek. Pořadatel je také upozornil, že příjezd k nemovitostem bude v průběhu závodu možný pouze v odpolední přestávce a že přístup bude možný za asistence pořadatelské služby po celou dobu uzavírky.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4137/2018/VOP](#)

Stání na parkovišti pro osoby se zdravotním postižením maximálně na 4 hodiny

Zjistili jsme, že v jedné pražské městské části mohou osoby se zdravotním postižením využívat vyhrazených parkovacích míst nepřerušovaně maximálně 4 hodiny. Silniční správní úřad tím suplují nedostatečný počet těchto míst. Uplatňovat časový limit celý den je ale nekonceptní. Zajistit „obrat“ je potřebné s ohledem na provozní dobu navštěvovaných institucí jen v určitém časovém úseku dne. Ve večerních a nočních hodinách omezení ztrácí smysl. Problematická je i kontrola dodržování maximální doby pro stání na vyhrazeném parkovišti.

Vedení městské části přislíbilo odstranit plošný časový limit na těchto vyhrazených stáních. Bude se také zabývat vhodností jejich rozmístění a jejich celkovým počtem.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2186/2018/VOP](#)

Překážkou na komunikaci může být i terénní úprava

Stěžovatel vlastní rekreační objekt. Majitel sousední nemovitosti provedl na obecní cestě terénní úpravy takového rázu, že přestala být sjízdná k nemovitosti stěžovatele.

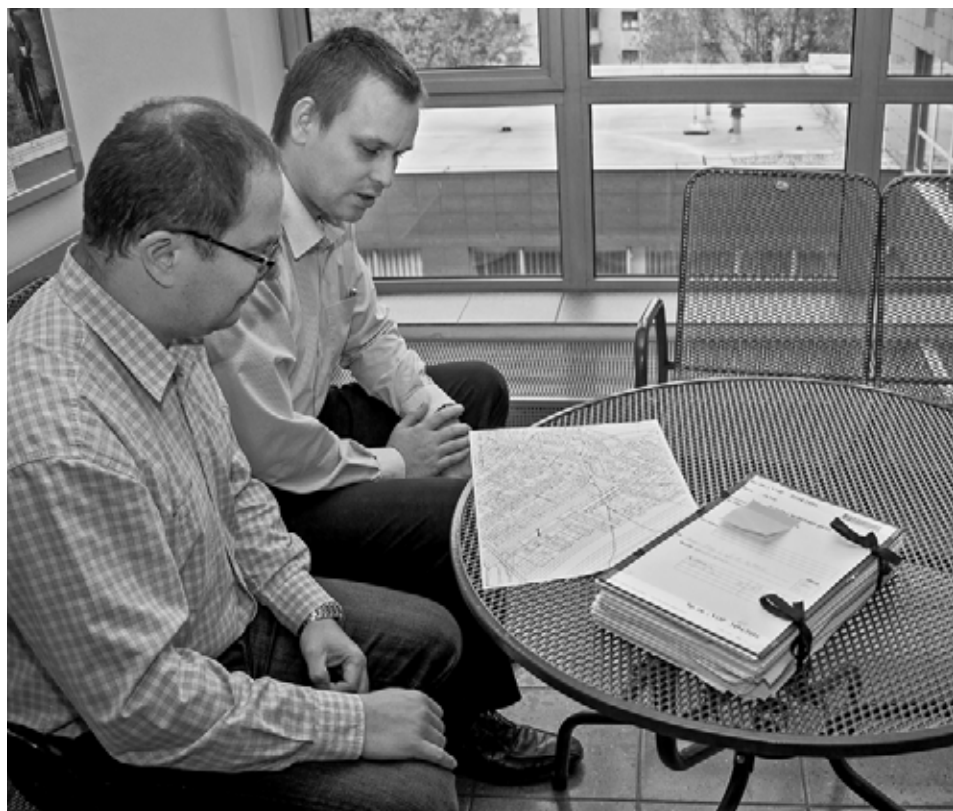
Zjistili jsme, že řízení o existenci veřejně přístupné účelové komunikace běží již 10 let. Za celou dobu silniční správní úřad nezjistil skutečný stav věci, neprovedl řádné dokazování. Ačkoliv terénní úpravy fakticky brání provozu na komunikaci a mohou tvořit pevnou překážku, úřad dosud nezahájil ani řízení o odstranění pevné překážky. Současně se silniční správní úřad opakovaně dopouštěl naprosto nepřiměřených průtahů v řízení. V průběhu našeho šetření mu už trvalo více než rok vydat rozhodnutí, aniž by měl k prodlevě objektivní důvod.

Protože silniční správní úřad neprovedl dostatečná opatření k nápravě a nadále vedl řízení nesprávně, obrátili jsme se na krajský úřad jako jeho nadřízený orgán. Ten se ztotožnil s naším závěrem a nařídil silničnímu správnímu úřadu ověřit, zda je i nadále cesta přehrazena terénními úpravami. Pokud ano, musí silniční správní úřad bezodkladně zahájit řízení o odstranění pevné překážky.

 [Zpráva a sankce ochránce: sp. zn. 3428/2017/VOP](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Snažíme se o větší srozumitelnost

Dlouhodobě pracujeme na lepší srozumitelnosti našich odpovědí a k témuž vedeme i úřady. Víme, že když je text složitý, dlouhý, řádně nestrukturovaný nebo plný odborných termínů, mohou mu jeho čtenáři hůře rozumět. Nesrozumitelné rozhodnutí nadřízeného orgánu může být stěží jasným návodem pro prvoinstanční orgán, jak má postupovat v novém řízení. S úřady, u nichž se s tímto problémem setkáme, se proto snažíme jednat a vést je k lepší praxi. Například se zástupci České národní banky jsme hledali způsob, jak mohou v odpovědích lidem jednoduše a srozumitelně vysvětlit, kdy a jak může Česká národní banka pomoci.

V oblasti pozemních komunikací jsme se pravidelně setkávali se značnou nesrozumitelností rozhodnutí vydávaných v odvolacích řízeních ve Středočeském kraji. Se zástupci krajského úřadu jsme proto jednali o zlepšení. Zdůraznili jsme nutnost vyjádřit v rozhodnutí jasný a srozumitelně formulovaný právní názor tak, aby mu porozuměly prvoinstanční silniční správní úřady, které se jím mají řídit. Srozumitelnost rozhodnutí budeme dál sledovat.

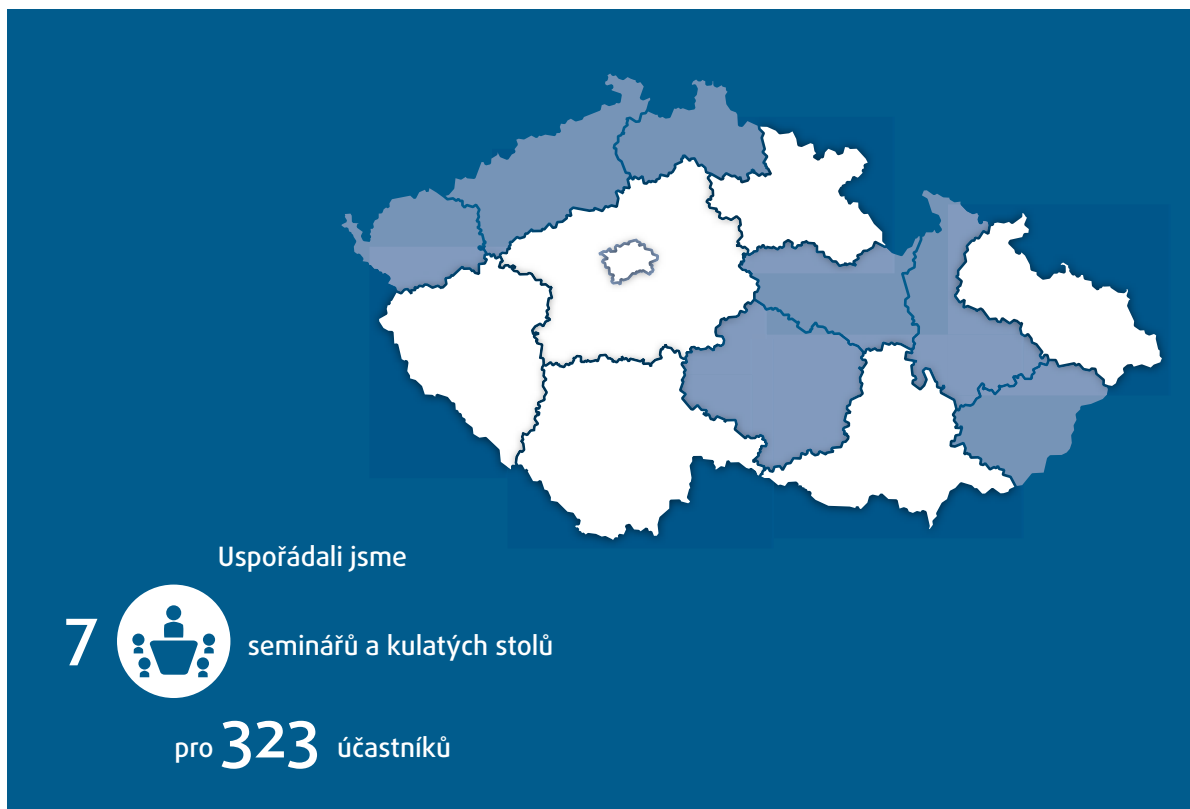
Sdílíme dobrou praxi

Navázali jsme na setkání v roce 2018 a pro zástupce krajských úřadů, kteří se věnují veřejným komunikacím, jsme uspořádali další kulatý stůl věnovaný konkrétním případům z praxe. Šlo například o komunikace ve vnitrobloku, rušení železničních přejezdů a s tím související zánik účelových komunikací, o překážky věci rozhodnuté a o zlepšení identifikace komunikace v terénu v deklaratorních rozhodnutích. Sdíleli jsme praktické zkušenosti z obdobných kauz i úskalí, která jednotlivé postupy provázejí.

Lepší dohled nad činností zprostředkovatelů v energetice

Opakovaně se setkáváme se stížnostmi spotřebitelů na jednání osob zprostředkovávajících výhodnější dodávky elektrické energie či plynu. Na činnost zprostředkovatelů nyní dohlíží Česká obchodní inspekce. Bylo by ale efektivnější, kdyby na ně dohlížel Energetický regulační úřad, protože ten už reguluje činnost jiných licencovaných subjektů v energetice a může i závazně rozhodovat spory mezi nimi a spotřebiteli.

Ministerstvo průmyslu a obchodu jsme přesvědčili o potřebnosti změny energetického zákona.

Stále nevyřešené přepisy vozidel

Pokračujeme v komunikaci s Ministerstvem dopravy ve věci vyřešení problémů s přepisy vozidel, u nichž zpravidla kupující porušili dohodu s prodávajícími a vozidla na sebe nepřepsali. Tito prodávající tak mají vozidla stále zapsaná na sebe, přestože už je nevlastní, a v současné době mají jen velmi omezené možnosti, jak vozidla přepsat na skutečné vlastníky.

Nesoulad mezi zákony může znamenat problémy pro řidiče

S Ministerstvem dopravy také stále jednáme o úpravě podmínek pro vrácení řidičských oprávnění. V určitých situacích totiž neodpovídají právní úpravě v trestním řádu. Konkrétně je potřeba uvést do souladu zkušební dobu při podmíněném zastavení trestního stíhání se závazkem neřídit, který na sebe obviněný bere. V současné době totiž řidič po uplynutí dobrovolného závazku neřídit nemůže získat zpět řidičské oprávnění, pokud byla zkušební doba delší a ještě neuplynula. Fakticky tak nemůže řídit delší dobu, než na jakou se zavázal.

Když úřad zaskočí nová právní úprava a nechce s námi mluvit

Evropské nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) přineslo některé výkladové problémy, které jsme chtěli diskutovat společně s Úřadem pro ochranu osobních údajů. Opakovaně jsme například řešili případy kamer v domech spravovaných Společenstvím vlastníků bytových jednotek, i když se ukazuje, že v tomto případě jde spíše než o právní problém o složité mezilidské vztahy.

S Úřadem pro ochranu osobních údajů jsme také chtěli řešit otázku nezbytnosti zpracování osobních údajů v souvislosti se vstupy do veřejných budov, využívání katastru k nabízení koupě nemovitostí nebo zkušenosti s realizací práva být zapomenut.

I přes veškerou snahu jsme ale za celý rok nedostali příležitost s Úřadem na ochranu osobních údajů mluvit. Současně jsme obdrželi řadu stížností, že Úřad nereaguje v přiměřené době na jednotlivá podání. Úřad svoji nečinnost vysvětlil nadměrným zatížením v souvislosti se změnou právní úpravy.

Nevzdáváme to a věříme, že se nám podaří najít příležitost o aplikačních problémech nařízení společně jednat.

5 STAVEBNÍ ŘÁD

Intenzivně jsme se zabývali připravovaným stavebním zákonem a uplatnili jsme zásadní připomínky jak k věcnému záměru, tak k návrhu paragrafového znění zákona. Abychom stavebníkům usnadnili orientaci v procesu přípravy a realizace stavby rodinného domu, vytvořili jsme pro ně webového průvodce Domek polopatě.

Uspořádali jsme kulaté stoly a diskutovali na nich s úřady aktuální témata stavebního práva a ochrany před hlukem.

Vyřídili jsme celkem

862

podnětů;

→ 107 našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

ve 13 se nepodařilo dosáhnout nápravy.

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Seznamte nás s riziky neionizujícího záření

V minulosti jsme kritizovali Ministerstvo zdravotnictví kvůli zvyšování limitů pro neionizující záření bez předchozí diskuze s odbornou veřejností. Vlivy nových technologií, včetně dnes zaváděné 5G sítě, na lidské zdraví nejsou dostatečně probádané, proto je důležitá osvěta. Požadovali jsme, aby ministerstvo seznámilo veřejnost s veškerými dostupnými poznatky o neionizujícím záření, vysvětlilo související zdravotní rizika a možnosti prevence. Ministerstvo na náš podnět reagovalo nejprve v Akčním plánu zaměřeném na snižování zdravotních rizik z životního a pracovního prostředí na období 2015-2020 a následně Národní referenční laboratoř pro neionizující záření zveřejnila také informace k problematice expozice telekomunikačních sítí páté generace.

Nebezpečné šelmy budou mít útočiště

Zabývali jsme se případem nepovoleně chovaných lvů. Chov bohužel skončil pro chovatele i zvířata tragicky. Už předtím jsme upozorňovali, že právní úprava dostatečně neřeší situace odebrání zvířat vyžadujících zvláštní péči a v praxi existují komplikace při nakládání s odejmutými zvířaty (především velkými šelmami). Tento případ naše výhrady naplno demonstroval. I kdyby veterinární správa lvy

majiteli včas odejmula, neměla by je kam umístit. Na území ČR neexistuje vhodné zařízení, které by takovým zvířatům poskytlo potřebný azyl, přitom problematických soukromých chovů šelem je stále víc. Oslovili jsme proto Ministerstvo zemědělství a Ministerstvo životního prostředí s cílem urychlit legislativní práce na vytvoření zachytných a zachranných stanic pro taková zvířata. Resorty se úkolu společně věnují a Ministerstvo životního prostředí nám přislíbilo, že zařízení pro zvířata vyžadující zvláštní péči vzniknou nejpozději v roce 2022.

 [Tisková zpráva ze dne 5. 3. 2019](#)

 [Tisková zpráva ze dne 3. 5. 2019](#)

Generální plná moc advokáta platí i pro správní řízení

Opakovaně jsme se setkali se situací, kdy klient udělil advokátovi generální plnou moc k provádění všech právních úkonů, ale různé správní orgány se k ní stavěly odlišně. Některé ji akceptovaly, jiné ji akceptovat odmítly. Situaci jsme zmapovali prostřednictvím výzkumu mezi krajskými úřady, který potvrdil, že stále dost úřadů by nehledělo na projev vůle účastníka řízení nechat se zastoupit advokátem vyjádřený v generální plné moci. To má však pro

zastoupené osoby vážné procesní následky, neboť správní orgány pak např. zamítají advokátem podaná odvolání jako nepřipustná. Vyzvali jsme proto Ministerstvo vnitra k vydání metodického pokynu, který by zajistil přijímání generálních plných mocí všemi úřady bez výjimky, a budeme s ním o tom dál jednat.

Kdy má účastník řízení právo obdržet kopii projektové dokumentace stavby?

V roce 2017 jsme provedli výzkum mezi krajskými úřady. Zjistili jsme, že požádá-li účastník stavebního řízení o poskytnutí kopie projektové dokumentace, postupují jednotlivé stavební úřady nejednotně. Některé úřady kopii projektu neposkytují vůbec, jiné za splnění určitých podmínek a některé ji poskytují bez dalšího. Myslíme si, že stavební úřady musí při každé žádosti o poskytnutí kopie projektu vzájemně poměřit protichůdné zájmy - zájem vlastníka stavby, k níž se projekt váže, na zachování soukromí a zájem účastníka řízení, který chce kopii projektu, na spravedlivém procesu. Stavební úřad neposkytne kopii projektu pouze v případě, že zájem vlastníka stavby převáží. V roce 2019 zaujal stejný názor jako my i Nejvyšší správní soud (sp. zn. 2 As 256/2017). Obrátili jsme se proto na Ministerstvo pro místní rozvoj, aby postup stavebních úřadů sjednotilo. Ministerstvo přislíbilo, že na poradě s krajskými úřady naše doporučení projedná a zváží vydání metodického pokynu.

Na závazné stanovisko nelze čekat roky

Zabývali jsme se postupem Ministerstva zdravotnictví, které svou praxí při přezkoumávání závazných stanovisek krajských hygienických stanic zastavilo mnohá stavební řízení na dlouhé měsíce i roky. Krajské úřady nemohly o odvolání proti stavebnímu povolení rozhodnout, dokud se ministerstvo k napadenému závaznému stanovisku nevyjádřilo. Nepomáhaly ani urgency některých krajských úřadů přímo u ministerstva. Sešli jsme se proto s ministrem zdravotnictví a diskutovali s ním o příčinách průtahů a jejich řešení. Dosáhli jsme provedení analýzy spisové agendy ministerstva a brzkého rozhodnutí o všech nevyřízených přezkumech. Ministerstvo zároveň přijalo systémové a organizační opatření, aby do budoucna nedošlo k opakování nepřiměřených průtahů.

Konečně! – Ministerstvo pro místní rozvoj vyhlásilo dotační program na havarijní stavby

Mnoho let jsme usilovali o řešení problému odstraňování chátrajících staveb ohrožujících životy a zdraví lidí. Ministerstvo pro místní rozvoj nám konečně vyhovělo, zpracovalo dotační program „Podpora výkonů rozhodnutí stavebních úřadů“ a vydalo pravidla pro čerpání finančních prostředků ze státního rozpočtu na krytí nákladů na výkon rozhodnutí stavebních úřadů. Situaci čerpání dotací budeme dále sledovat.

 [Tisková zpráva ze dne 21. 3. 2019](#)

Chceme chránit zvířata, ale nedostaneme se k nim

Stále častěji se setkáváme s problémy při prokazování týrání zvířat, pokud jsou chována v domě či bytě. S předsedkyní výboru pro životní prostředí Poslanecké sněmovny proto komunikujeme téma vstupů do obydlí. Naše zkušenosti ukazují, že bez zjištění podmínek chovu a stavu zvířat není možné proti týrání efektivně a včas zasáhnout.

 [Tisková zpráva ze dne 15. 10. 2019](#)

»»»»»»»»»» Pomáháme

Pomohli nebo poradili jsme:

- 327 lidem s potížemi s územním či stavebním řízením nebo s užíváním stavby
- 160 lidem s problémy s odstraňováním nebo dodatečným povolováním stavby
- 67 lidem obtěžovaným nadměrným hlukem
- 47 lidem řešícím záležitosti vodovodů, kanalizace nebo ochrany vod

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Umístění stavby

Ochrana před hlukem

Údržba stavby

Ochrana ovzduší, odpady

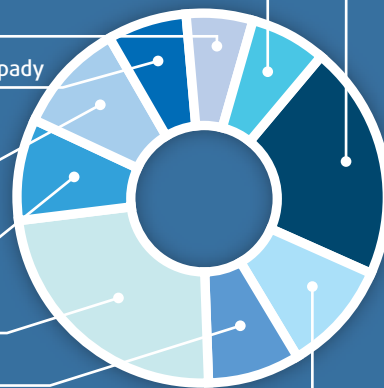
Ochrana vod,
vodní díla

Dodatečné
povolání staveb

Řízení o odstranění
stavby

Změna stavby

Stavební povolení

Domek polopatě

Každý, kdo stavěl a žádal o stavební povolení, ví, že vyznat se v procesu přípravy a provádění stavby není jednoduché. Vytvořili jsme proto webovou stránku Domek polopatě, která radí a vysvětluje, co vše je potřeba zařídit při stavbě rodinného domu a s jakými úřady komunikovat – od výběru pozemku až po vyřízení čísla popisného. Témata jsou rozdělena chronologicky podle toho, kdy se v průběhu stavby řeší. Vypíchlí jsme nejdůležitější rady, které je potřeba mít na paměti, nebo které mohou celý proces ulehčit. Uživatel našeho průvodce se také dozví, se kterým úřadem je třeba daný úkol řešit, kdo s ním může pomoci a jaké jsou nejdůležitější lhůty. Lidé najdou na webu i potřebné žádosti a dokumenty, čímž odpadá potřeba hledat je na různých jiných zdrojích a úřadech. Zvláštní pozornost věnujeme situacím, když se něco pokazí. Lidem radíme, na koho se mohou v případě potíží obrátit či ke komu se odvolat. Zároveň popisujeme případy, v nichž se lidé mohou obrátit přímo na ombudsmana, nebo případy, které jsme řešili v minulosti. Jedním kliknutím nám také lidé mohou odeslat stížnost na předpřipraveném formuláři.

 [Tisková zpráva ze dne 7. 11. 2019](#)

Za nedostatkem vody v řece může stát vodní elektrárna

Spolu se silícími projevy sucha řešíme podněty týkající se nedostatečného průtoku vody v řekách nebo úbytku vody ve studních. Jedním z takových podnětů byl i případ stěžovatele, který vlastnil rekreační objekt v blízkosti řeky. Byl nespokojený, že v části koryta řeky teče v letních měsících jen minimální množství vody. Uváděl, že vodu z řeky strhává malá vodní elektrárna a že kvůli ní došlo k nepovoleným úpravám jezu a výpustního kanálu elektrárny, což rovněž vedlo k úbytku vody v řece pod jezem. Vodoprávní úřad neučinil kroky, které by vedly k řešení situace. Informovali jsme proto o jeho postupu nadřízený krajský úřad, který provedl u vodoprávního úřadu mimořádnou kontrolu a zjistil vážná pochybení, zejména dlouhodobou nečinnost ve věci. Následně krajský úřad vodoprávnímu úřadu uložil přijmout opatření k odstranění nedostatku a poskytl mu metodickou pomoc, jak má ve věci dále postupovat.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 4830/2016/VOP](#)

Střelnice

Zabývali jsme se případy několika sportovních střelnic. Jejich vybudování a provozování vyžaduje posouzení od celé řady správních orgánů, neboť jde o záměr, který může mít nepříznivý vliv na kvalitu prostředí. Provoz střelnice je zpravidla doprovázen řadou negativních jevů, jako je hlučnost, prašnost či zvýšené nároky na dopravní obslužnost. Posouzení míry těchto dopadů střelnice v území a stanovení podmínek k jejich eliminaci vyžaduje součinnost všech příslušných úřadů (zejména stavebního úřadu, policie, hygieny).

Jednou z kauz byla střelnice v obci Otročiněves ve Středočeském kraji. Stavebnímu úřadu jsme vytkli, že se nezabýval legálností areálu střelnice v daném území. Policie pak provoz střelnice povolila na základě chybného vyhodnocení podkladů a namísto stavebního úřadu učinila správní úvahu o legálnosti užívání střelnice z hlediska stavebního práva. Podali jsme proto podnět Policejnímu prezidiu Policie České republiky, Ředitelství služby pro zbraně a bezpečnostní materiál k provedení přezkumného řízení ve věci rozhodnutí o povolení provozování střelnice a navrhli jeho zrušení. Policejní prezidium nám vyhovělo a ve zkráceném přezkumném řízení rozhodnutí zrušilo.

 Zpráva, stanovisko a sankce ochránce:
sp. zn. 3818/2018/VOP

Chyba v technickém průkazu může vést ke ztrátě dotace

Řešili jsme případ společnosti, která prodává zemědělskou techniku. Státní zemědělský intervenční fond (dále jen „SZIF“) u ní přistoupil ke krácení dotace v plné výši (téměř 500 tisíc korun) na nákup vozidla. Důvodem byla formální chyba v technickém průkazu. Dle pravidel dotačního programu totiž dotace byla určena (mimo jiné) pro nákup vozidel kategorie N1 (nákladní). Vozidlo však bylo technickým průkazem zařazeno do kategorie M1 (osobní), ačkoliv ve skutečnosti šlo o vůz nákladní. Oslovili jsme SZIF s upozorněním na přílišný formalismus při posuzování dotace. Stěžovatelka se pak obrátila na Přezkumnou komisi Ministerstva zemědělství, která SZIF doporučila dotační korekci neudělovat. Po těchto krocích SZIF přislíbil dotaci vyplatit.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 3594/2019/VOP

Když se v centru města nevyspíte

Obrátil se na nás stěžovatel s žádostí o pomoc ve věci obtěžování hlukem z hudebního klubu v centru Olomouce. Stavební úřad neřešil stížnosti občanů, ani podněty orgánu státní památkové péče na nepovolené vybudování střešních oken v objektu diskotéky. To mělo vést mj. k narušení neprůzvučnosti stavebního pláště budovy. Napovídaly tomu i výsledky měření hluku, které prokázaly významné překročení hlukových limitů. Na základě zásahu krajského úřadu došlo k odstranění nepovolených oken. Ani tak se však nepodařilo snížit hluk pod hygienický limit. Dospěli jsme proto k závěru, že stavba, jejíž užívání vede k dlouhodobému překračování hygienického hlukového limitu, vykazuje hygienickou závadu a zároveň je užívána jiným než stanoveným způsobem. Stavební úřad naši argumentaci přijal a vyzval vlastníka stavby, aby závadu na stavbě odstranil a ukončil nepovolený způsob užívání hudebního klubu v rozsahu prokazatelného překročení hlukových limitů z jeho provozování.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 396/2017/VOP

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Poslední novela stavebního zákona zbrzdila výstavbu

Od roku 2018 platí novela stavebního zákona, která zavedla povinnost získat pro většinu staveb závazné stanovisko orgánu územního plánování ještě před podáním žádosti o povolení stavby. Naše poznatky ukazovaly, že v některých případech vydání závazného stanoviska proces povolení stavby zásadním způsobem prodloužilo. Dotazovali jsme se proto krajských úřadů na jejich situaci.

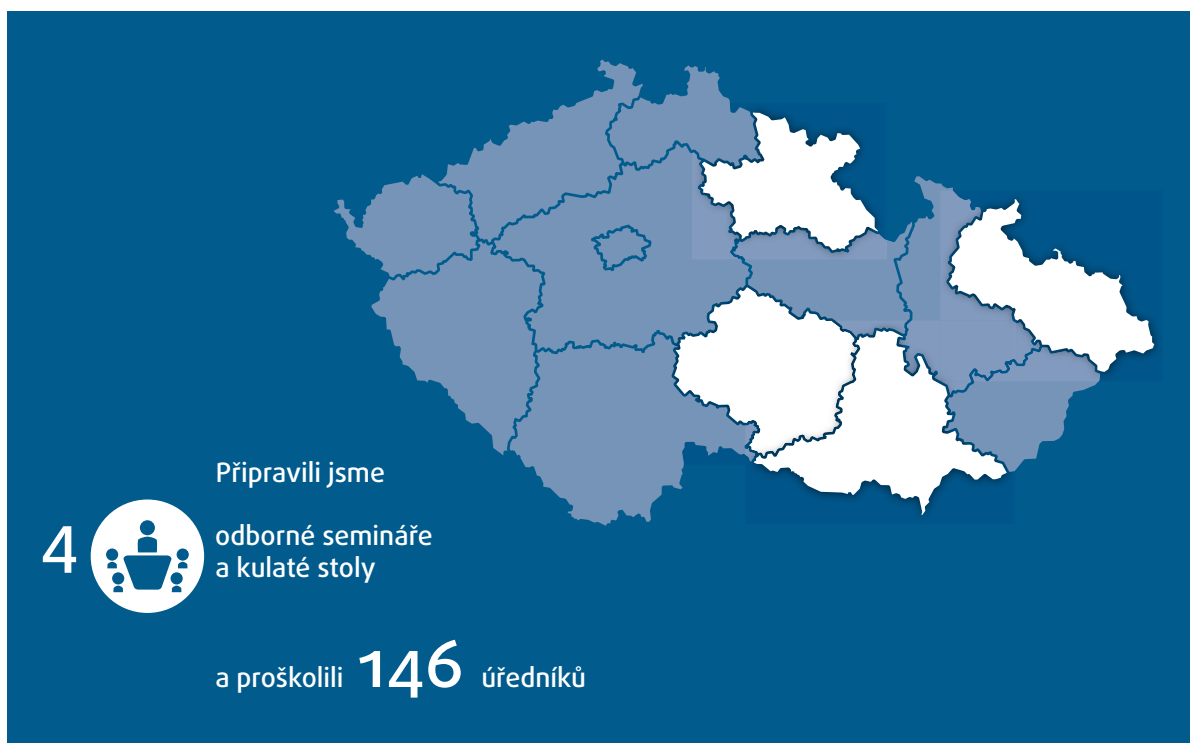
Zjistili jsme, že problém s dodržováním přiměřených lhůt není celorepublikový, ale je vázán především na specifické oblasti. K průtahům dochází zejména na úřadech územního plánování s působností v okolí velkých aglomerací a v oblastech se zvýšenou stavební činností. S takovými úřady vedeme individuální komunikaci. Pokud se na nás obrazejí lidé se stížnostmi na průtahy při vydávání závazných stanovisek, doporučujeme jim obrátit se na nadřízený krajský úřad s žádostí o učinění opatření proti nečinnosti úřadu – příkazání vydat závazné stanovisko ve stanovené lhůtě.

Památky si zaslouží nový zákon

Účastnili jsme se připomínkového řízení k návrhu zákona o ochraně památkového fondu. Přijetí nového památkového zákona dlouhodobě podporujeme, neboť současný zákon z roku 1987 je překonaný a nevyhovuje aktuálním trendům v památkové péči. Jsme rádi, že Ministerstvo kultury do návrhu zapracovalo náš požadavek, aby měl i vlastník památkově nechráněné nemovitosti nacházející se v památkovém území možnost požádat o dotaci na její obnovu. Návrh však dostatečně nezakotvuje právo na aktivní účast spolků na ochraně architektonického dědictví. Veřejnost reprezentovaná spolky totiž podle navrhované právní úpravy nebude účastníkem řízení. O zahájení řízení se sice dozví, bude se moci vyjádřit k podkladům rozhodnutí, rozhodnutí jí bude doručeno, ale v případě, že s jeho obsahem nebude souhlasit, nebude se proti němu moci odvolat, ani takové rozhodnutí zažalovat.

 [Připomínky ochránce: sp. zn. 34320/2019/S](#)

Nevymlouvejme se na limity nadřízeného orgánu

Každoročně pořádáme pro krajské úřady a Ministerstvo pro místní rozvoj kulatý stůl a mluvíme spolu o aktuálních problémech stavebního práva. Letos jsme se zaměřili na postupy nadřízených úřadů při řešení nečinnosti, podjatosti a metodické pomoci. Nadřízené orgány přistupují k řešení těchto otázek často formalisticky, nevyjeví konkrétní názor, ani jasné nasměrování podřízeného stavebního úřadu. Obvykle to vysvětlují limity právní úpravy a obavou z vyslovení závěru tam, kde mohou později rozhodovat jako odvolací orgán. Takovéto vyřízení věci bez jejího věcného posouzení je však obvykle pouze neefektivním protahováním. Usilujeme proto o průlom do zaběhnuté praxe formálních postupů a snažíme se, aby nadřízené orgány více zvažovaly, jaký postup prospěje konstruktivnímu řešení.

Na kulatém stole jsme se shodli, že při řešení podjatosti nelze delegovat věc na jiný stavební úřad automaticky poté, co se podřízený úřad jako celek prohlásil podjatým. Takový přístup vede k efektu tzv. „horkého bramboru“, kdy určitá nepříjemná kauza putuje z úřadu na úřad. Nadřízený orgán se nesmí vyhýbat posouzení důvodnosti prohlášené podjatosti. Vyjasnili jsme si také, že při poskytování metodické pomoci podřízeným úřadům není vyloučena ani individuální konzultace věci v obecné rovině. Obavy odvolacích orgánů

z narušení důvěry v nestrannost jejich budoucího rozhodování takových případů vyvrací judikatura Ústavního soudu. Konzultace v konkrétních věcech mohou v některých případech naopak eliminovat opakované rušení rozhodnutí a vracení kauz k novému projednání, tzv. ping-pong.

Nový stavební zákon

Věnovali jsme se připravovanému stavebnímu zákonu. Uplatnili jsme připomínky jak k jeho věcnému záměru, tak k návrhu paragrafového znění. Souhlasíme, že dnešní stavební právo je příliš komplikované a procesy projednávání stavebního záměru zdoluhavé. Současný stavební zákon vyžaduje zásadní změny. Nemyslíme si však, že aktuální návrh stavebního zákona jde správným směrem. Je příliš uspěchaný a dostatečně nezohledňuje všechny zájmy, které mohou být stavbami dotčeny, kromě zájmu „rychle stavět“. Nesouhlasíme například s integrací dnešních dotčených orgánů pod stavební úřad. Dojde tím k zásadnímu ohrožení nezávislosti a nestrannosti posouzení důležitých veřejných zájmů, které tyto orgány hájí. Rovněž odmítáme automatické (počítačově generované) rozhodnutí. Nepovede to k urychlení postupů, rozhodování o záměrech se naopak zkomplikuje. Automatickému rozhodnutí totiž bude chybět řádné odůvodnění, nebudou vypořádány všechny důležité (veřejné) zájmy, nebudou posouzeny, zohledněny a vypořádány

námítky účastníků řízení apod. Takové rozhodnutí bude nezákonné a nadřízený orgán je zruší buď v odvolacím, nebo přezkumném řízení. Většinu případů s automatickým rozhodnutím to bezesporu prodlouží.

Již od fáze věcného záměru požadujeme také návrat veřejnosti (ekologických spolků) do stavebních řízení, v nichž mohou být dotčeny zájmy na ochraně přírody a krajiny. Návrh stavebního zákona s tím sice počítá, stanovuje však pro účast spolků natolik přísná pravidla, že je efektivní účast veřejnosti ve většině běžných případů nemožná. Požadujeme proto odstranění těchto překážek a návrat k právní úpravě účasti spolků před 1. 1. 2018.

 [Připomínky ochránce: sp. zn. 56210/2019/S](#)

 [Připomínky ke změnóvému zákonu navazujícímu na stavební zákon: sp. zn. 56211/2019/S](#)

 [Tisková zpráva ze dne 3. 7. 2019](#)

Zastavit hluk jde, ale umíme to?

V naší praxi se opakovaly stížnosti lidí na neúčinné postupy krajských hygienických stanic vůči provozovatelům zdrojů hluku (např. hospod, výrobních areálů, silnic, železnic apod.), které dlouhodobě překračují hygienické limity. Sešli jsme se proto se zástupci Ministerstva zdravotnictví, krajských hygienických stanic a Národní referenční laboratoře pro hluk k diskuzi u kulatého stolu. Zaměřili jsme se na praxi při využívání sankčních a nápravných nástrojů. Východiskem se stalo naše výzkumné šetření, které ukázalo, že v letech 2014 – 2018 uložily krajské hygienické stanice celkem 281 pokut za překročení hlukových limitů, avšak pouze v 8 případech využily přísnějšího opatření a nařídily zastavit činnost (či používání) zdroje nadměrného hluku. Stejně tak jsme zjistili, že úřady prakticky neodebírají hlukové výjimky, byť v některých našich šetřeních pro to důvody splněny byly (např. výjimky trvají nepřiměřeně dlouho, i několik let, a provozovatel nečiní žádná opatření ke snížení hluku nebo jsou tato opatření nedostatečná).

Výsledky výzkumu ukázaly, že praxe hygienických stanic je při využívání nápravných opatření nejednotná a v některých případech nedostatečně důrazná. Po Ministerstvu zdravotnictví proto budeme chtít vydání metodického pokynu, který jasně popíše, kdy a za jakých podmínek je možné pozastavit výkon činnosti anebo provozu či používání zdroje nadměrného hluku.

 Tisková zpráva ze dne 19. 11. 2019

Těžba štěrkopísku nebo ochrana vodního zdroje?

Zajímá nás záměr těžby a úpravy štěrkopísku v Chráněném ložiskovém území Moravský Písek, v údolní nivě řeky Moravy mezi Uherským Ostrohem a Moravským Pískem. Mnohé subjekty nás upozorňovaly, že záměr představuje vážnou hrozbu pro podzemní zdroj vody v lokalitě zásobující 130000 obyvatel především Jihomoravského kraje pitnou vodou. Záměr se nachází v Chráněné oblasti přirozené akumulace vod „Kvartér řeky Moravy“ (tzv. CHOPAV) a v ochranném pásmu vodního zdroje (prameniště) „Bzenec-komplex“. Situace

je specifická v tom, že těžební aktivity jsou umístovány pouze na území Zlínského kraje, ale těsně při hranici s Jihomoravským krajem, kam primárně mohou směřovat klíčové potenciálně nepříznivé důsledky záměru včetně ohrožení vodního zdroje. Jádrem sporu pak je střet dvou zájmů – zájmu na využití nerostného bohatství na jedné straně a zájmu na ochraně vod na straně druhé. Jde o složitou kauzu, což dokládá i množství odborných posouzení, jejichž závěry se rozcházejí v tom zásadním, zda jde z hlediska ochrany vodního zdroje o přijatelné riziko.

Šetřením jsme shledali nedostatky v postupech Obvodního báňského úřadu pro území krajů Jihomoravského a Zlínského, Krajského úřadu Zlínského kraje a orgánů ochrany veřejného zdraví – Ministerstva zdravotnictví a Krajské hygienické stanice Zlínského kraje. Tyto úřady svými postupy významně přispěly k nezákonnému eliminování úřadů Jihomoravského kraje z řízení o stanovení dobývacího prostoru Uherský Ostroh. V řízení o stanovení dobývacího prostoru nebyl dán dostatečný prostor k ochraně veřejných zájmů v podobě garantované právním řádem (absence nezbytných souhlasných závazných stanovisek, souhlasů či výjimek, jež by teprve umožňovaly záměr odsouhlasit).

Zkušenosti s tím, co lidem dělá potíže, jsme zúročili ještě v několika dalších letáčkách:

[Posečkání \(splátky\) dluhu](#)

[Daňová exekuce](#)

[Promíjení místního poplatku za komunální odpad](#)

[Soudy](#)

[Znalci](#)

Na Facebooku jsme také celý rok průběžně upozorňovali, na co si dávat pozor u daně z příjmů fyzických osob.

Kdy podávat daňové přiznání 1. část

Vaše příjmy přesáhly 15.000 Kč za rok

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud vaše příjmy přesáhly 15.000 Kč za rok.

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud vaše příjmy přesáhly 15.000 Kč za rok.

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud vaše příjmy přesáhly 15.000 Kč za rok.

Provozujete živnost nebo jste zaměstnatelem

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud jste provozovali živnost nebo jste zaměstnatelem.

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud jste provozovali živnost nebo jste zaměstnatelem.

Máte vedle příjmu ze zaměstnání i jiné příjmy nad 6.000 Kč za rok

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud máte vedle příjmu ze zaměstnání i jiné příjmy nad 6.000 Kč za rok.

Přiznání daně z příjmů za rok 2023 podáváte, pokud máte vedle příjmu ze zaměstnání i jiné příjmy nad 6.000 Kč za rok.

6

JUSTICE, MIGRACE, FINANCE

Přivyděláváte si tím, že krátkodobě ubytováváte turisty ve své nemovitosti nebo občas někoho svezete autem? My už dnes víme, jaké povinnosti máte, pokud se zapojíte do poskytování ubytovacích a přepravních služeb prostřednictvím on-line platform. Tématu jsme se věnovali po celý rok. Postupně jsme zjišťovali, o jak složitou problematiku jde a kolika různých úřadů se týká. Ve spolupráci s úřady a rovněž díky pomoci kolegyň a kolegů z jiných odborů se nám podařilo dát dohromady všechny potřebné informace a v prosinci jsme vydali dva informační letáky: Sdílená ekonomika: Ubytovací služby a Sdílená ekonomika: Přepravní služby.

Vyřídili jsme celkem

965

podnětů;

z toho

→ 678

v působnosti,

317

mimo působnost.

→ 95

našich šetření skončilo zjištěním pochybení,

v 1 případě se nepodařilo dosáhnout nápravy

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Nejasná podání dlužníků v daňové exekuci

Postupu správce daně při daňové exekuci se dlužník může bránit zejména námitkou (do 30 dnů od vyrozumění o úkonu) nebo návrhem na zastavení exekuce (v průběhu exekuce). Správce daně si nemůže svévolně vybrat režim vyřízení podání dlužníka. Musí zvolit postup, který umožní věcné přezkoumání výhrad.

O případech, kdy tato pravidla nebyla správně dodržena, jsme diskutovali s Generálním finančním ředitelstvím. Generální finanční ředitelství následně vydalo metodický pokyn, kterým praxi správců daně sjednotilo tak, aby k pochybením již nedocházelo.

 Tisková zpráva ze dne 26. 4. 2019

Systémové šetření pomůže ke sjednocení pravidel pro placení pojistného

Navázali jsme na výzkum a diskusi u kulatého stolu ke správě placení veřejného zdravotního pojištění z roku 2018. O tom, zda pojišťovny musí při vybírání pojistného aplikovat daňový řád a v jakém rozsahu, jsme v tomto roce zpracovali komplexní zprávu o šetření.

Zdravotní pojišťovny se s našimi závěry převážně ztotožnily a některé z nich začaly pracovat na

opatřeních, která zlepší postavení dlužníků. Současně Ministerstvo zdravotnictví přislíbilo novelizaci zákona, aby se jednoznačně upravilo povolování posečků (splátek) dlužného pojistného.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 6044/2018/VOP

Nezákonně vymožené prostředky

Ve výroční zprávě za rok 2018 jsme informovali o případu, kdy správce daně na základě našeho šetření zastavil daňovou exekuci a přiznal stěžovateli úrok za své neoprávněné jednání. Správce daně totiž stěžovateli exekučně postihl doplatek mzdy, který exekuci příkázáním peněžité pohledávky vůbec nepodléhá. Přestože správce daně stěžovateli přiznal úrok, nevrátil mu vymožený doplatek mzdy.

Zabývali jsme se proto otázkou, zda si správce daně může ponechat vymožené prostředky, které vůbec exekuci nepodléhají. Máme za to, že správce daně může volit pouze zákonné prostředky exekuce. Správce daně nemůže odmítnout vrácení vymožených prostředků s odůvodněním, že u stěžovatele eviduje daňový nedoplatek.

Na základě našeho šetření Generální finanční ředitelství změnilo právní názor a uložilo správcům daně, aby zajistil podklady pro výpočet tzv. nezabavitelných částek mzdy za jednotlivé měsíce. Správce daně zjistil, že u stěžovatele v dotčených letech

již prováděl exekuci soudní exekutor a stěžovatel tak již dostal vyplacené nezabavitelné částky. Na základě poznatků z tohoto případu však ombudsman uplatnila připomínku k novele daňového řádu, které Ministerstvo financí vyhovělo. Nově by mělo být v daňovém řádu pravidlo, že správce daně vždy automaticky vrátí vymožené prostředky, které exekuci vůbec podléhat nemohly.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 3003/2017/VOP

Nový způsob určování věku dětí-cizinců

V České republice se doposud k zjišťování věku cizinců dlouhodobě využívalo téměř výhradně rentgenové vyšetření kostního věku. Tato metoda však není zcela spolehlivá a přední odborníci z řad lékařů opakovaně upozorňují na její nepřesnost při využití pro účely zjištění věku v kontextu azylového a cizineckého práva. Z toho důvodu vznikl na základě podnětu ochránkyně pilotní projekt, při němž má být věk dětí a mladých cizinců zjišťován prostřednictvím rozhovoru s proškolenými psychology. Výsledky pohovorů budou první rok trvání projektu

porovnávány s výsledky rentgenového vyšetření, následně dojde k vyhodnocení přesnosti a další využitelnosti metody psychologického posudku.

Transparentní pravidla pro poskytování grantů na výzkum, vývoj a inovace

Obrátil se na nás stěžovatel nesouhlasící s postupem Grantové agentury České republiky při přidělování grantů na podporu výzkumu, experimentálního vývoje a inovací. Postup Grantové agentury považoval za netransparentní s omezenou možností obrany neúspěšných žadatelů. Procesem přidělování grantů jsme se zabývali komplexně a navrhli několik podnětů ke změně zákona, aby byl systém přehlednější. Pravidla přidělování dotací by se v budoucnu měla více řídit správním řádem, který poskytuje žadatelům účinnější prostředky obrany. Grantová agentura se s našimi závěry ztotožnila a předložila Úřadu vlády, který je gestorem předmětného zákona, návrh na jeho změnu.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 6315/2017/VOP

»»»»»»»»»» Pomáháme

Pomohli nebo poradili jsme:

87 lidem a firmám s řešením potíží s daněmi a clem

206 cizincům s dosažením spravedlivého řízení

70 lidem potýkajícím se s průtahy v soudním řízení

Nejčastěji lidé hledali pomoc s:

Daně a správa daní

Povolení k přechodnému pobytu

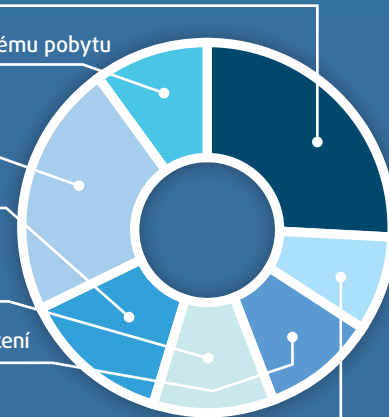
Udělení krátkodobého víza

Odškodňování

Nevhodné chování soudních osob

Průtahy v soudním řízení

Místní poplatky

Daňové přiznání ve formátu PDF nebylo možné ignorovat

V letech 2013 a 2014 podávala stěžovatelka daňová přiznání k DPH ve formátu PDF. Zákon ani vyhláška tehdy neurčovaly formát přiznání, správce daně přesto trval na formátu XML. Tento formát je nutný až od května 2016. Stěžovatelka věděla, že se otázkou přípustnosti formátu PDF zabývá krajský soud na základě žaloby jiného poplatníka. Když ji správce daně vyzval k odstranění vad podání, požádala o prodloužení lhůty a uspěla.

V prosinci 2014 krajský soud uznal přípustnost formátu PDF, proto tvrzenou vadu neodstranila a ne-reagovala ani na další výzvu správce daně v roce 2016. Legitimně očekávala, že se správce daně bude rozhodnutím krajského soudu řídit i v jiných případech. V dalším roce však dostala pokuty za nepodaná přiznání k DPH. Za celé období dosáhly částky 245 000 korun. V průběhu šetření správce daně přistoupil na naši argumentaci opřenou rovněž o uvedené rozhodnutí soudu a vyměřené pokuty zrušil.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 6827/2018/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 14. 10. 2019](#)

Dávky pomoci v hmotné nouzi nelze zabavit v exekuci

Úřad práce omylem stěžovatelce zaslal na účet dávku pomoci v hmotné nouzi. Přišla o ni v daňové exekuci vedené Městským úřadem v Břeclavi. Stěžovatelka požádala o vrácení dávky. Městský úřad dávku nevrátil, ani když pracovníci úřadu práce potvrdili, že jde skutečně o dávku pomoci v hmotné nouzi. Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou přitom zákonem chráněny, a proto je nelze exekucí vůbec postihnout. Teprve když jsme případ zveřejnili, Krajský úřad Jihomoravského kraje zasáhl a stěžovatelka získala zpět neprávem zabavené peníze.

 [Zpráva, stanovisko a sankce ochránce: sp. zn. 3397/2018/VOP](#)

 [Tisková zpráva ze dne 22. 11. 2019](#)

Povinnost českých dětí v cizině platit místní poplatek za odpad v ČR

Místní poplatek za komunální odpad musí platit každý, kdo má evidován trvalý pobyt v obci, která tento poplatek zavedla. Nezaplatí-li, musí obecní úřad poplatek vyměřit platebním výměrem. Pokud to nestihne do tří let od jeho splatnosti, nesmí takový poplatek vést ve své evidenci nedoplatků,

žadat jeho úhradu, ani použít jiné platby poplatníka k úhradě takového „dluhu“.

Manželům žijícím na Slovensku (Slovenka a Čech) se narodily dvě dcery. Vždy krátce po jejich narození (2013 a 2016) otec požádal o vydání osvědčení o českém státním občanství dcer a o zápis do zvláštní matriky. Na základě těchto žádostí český systém dcerám automaticky zapsal adresu trvalého pobytu podle místa trvalého pobytu otce v České republice, a to zpětně ode dne narození. V roce 2018 pak obecní úřad rodiče vyzval k úhradě místního poplatku za komunální odpad za obě dcery. Rodiče s poplatkem nesouhlasili, protože dcery nikdy v České republice nežily. Právní úprava ale nepočítá s možností zpětně zrušit automaticky evidovaný trvalý pobyt.

Obecní úřad uznal, že musí vrátit uhrazené poplatky za roky 2013 až 2016, protože je včas nevyměřil. Poplatky za roky 2017 a 2018 obecní úřad vyměřil platebním výměrem, čímž rodičům umožnil bránit se odvoláním, případně později žalobou k soudu.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 7756/2018/VOP

Nepravdivý znalecký posudek

Stížnost na znalce pro nepravdivě vypracovaný posudek je podnětem k zahájení správního řízení o přestupku, který je třeba vyřídit bez zbytečných průtahů a v přiměřené lhůtě. Pokud o to podatel požádá, musí ho úřad do 30 dnů vyrozumět o tom, jak s podnětem naložil. Nestihne-li to, musí podatele vyrozumět o probíhajícím šetření a později ho seznámit s výsledkem.

V lednu 2018 obdrželo Ministerstvo spravedlnosti stížnost na znalecký ústav a na znalce pro nepravdivě vypracovaný posudek. Přestože stěžovatele v únoru vyrozumělo, že jej seznámí s výsledkem šetření, nic nesdělilo ani přes opakované urgency (říjen 2018, leden 2019). Zjistili jsme, že poradní sbor ministra v červnu 2018 zpracoval stanovisko a v září ministerstvo zahájilo se znalcem správní řízení o přestupku. Stěžovatele o tom nevyrozumělo.

Ministerstvo v průběhu šetření uznalo průtah způsobený reorganizací příslušných útvarů a přislíbilo zajistit nápravu. Vyžádalo si doplnění stanoviska poradního sboru ke stížnosti na znalecký ústav

a v červnu 2019 zahájilo řízení o přestupku se znaleckým ústavem. Rovněž o tom stěžovatele vyrozumělo.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 351/2019/VOP](#)

Soudní ping pong s návrhem na vydání předběžného opatření

O návrhu na vydání předběžného opatření upravujícího poměry nezletilého dítěte musí soud rozhodnout nejpozději do 7 dnů. Ve stejné lhůtě by měl posoudit místní příslušnost a případně rozhodnout, že není místně příslušný. Při posuzování místní příslušnosti je přitom velmi důležité, aby soud rozhodoval uvážlivě. Není-li totiž místní příslušnost určena správně, zpravidla vždy způsobí zbytečné několikaměsíční oddálení věcného posouzení návrhu na nařízení předběžného opatření a rozhodnutí o něm.

Stěžovatel v půlce prosince 2017 požádal soud, aby mu svěřil syna do péče předběžným opatřením. Soud téhož dne rozhodl, že není místně příslušný, a postoupil návrh jinému soudu. Ten za dva měsíce přenesl místní příslušnost zpět na první soud.

O měsíc později případ obdržel krajský soud, který po týdnu potvrdil nepřislusnost prvního soudu. Druhý soud tak o předběžném opatření rozhodl po více než pěti měsících.

Předsedkyně druhého soudu po našem šetření přijala několik opatření. Připomenula soudcům povinnost postupovat ve věcech péče soudu o nezletilé s největším urychlením a současně je požádala o důsledný postup, pokud příslušný soud není znám nebo nemůže včas zakročit. Rovněž dala pokyn vedoucím kanceláří opatrovníckého oddělení, aby ji vždy informovali o případech, kdy je třeba souběžně řešit místní příslušnost a návrh na vydání předběžného opatření.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2034/2018/VOP](#)

Když soud rozhoduje o propuštění z ochranného léčení

Na podkladě informací psychiatrické nemocnice jsme vedli šetření z vlastní iniciativy, které se týkalo možných prodlev soudu při propouštění z ústavní ochranné léčby. Soud má podle trestního řádu rozhodovat o návrhu na propuštění z ochranného

léčení bez zbytečného odkladu. Jakmile je rozhodnutí pravomocné a vykonatelné, musí se soud postarat o to, aby byla osoba ihned propuštěna na svobodu. Úkolem předsedy soudu je, aby fungování soudu při výkonu takového rozhodnutí nastavil tak, aby bylo prodlení při propuštění co nejmenší.

Místopředseda soudu pohotově zareagoval na naši žádost, prověřil požadované případy a rovněž provedl prověrku dalších spisů za rok 2018. V některých případech zjistil několikadenní průtahy (od 2 do 6 dnů). S odpovědnými osobami průtahy projednal a zdůraznil, že tyto věci je potřeba řešit přednostně, a to i v období dovolených. Za tímto účelem mimo jiné uložil soudním kancelářím evidovat tyto věci odděleně, hlídat důsledně termíny a včas vyhotovit příkaz k propuštění z ústavního léčení. V současné době soud věnuje problematice ochranného léčení stejnou pozornost jako vazebním věcem.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 7781/2018/VOP](#)

Po šesti letech se dočkala víza pro manžela

Zamítnout žádost o vízum manželovi občana EU/ČR s odůvodněním, že manželství bylo uzavřeno účelově, lze jen tehdy, pokud správní orgán jednoznačně prokáže, že výlučným účelem sňatku bylo získání pobytového oprávnění a že manželé neměli a nemají v úmyslu vést společný manželský život.

Stěžovatelka se v roce 2010 seznámila se svým budoucím manželem z Pákistánu. Vzali se na Srí Lance v roce 2014. Manžel několikrát žádal o vízum do České republiky, ale úřady jeho žádosti zamítaly se závěrem, že je sňatek účelový. Případ jsme šetřili od roku 2016. Zdůrazňovali jsme, že se v průběhu let vztah mezi manželi vyvíjí a prohlubuje. Manželé spolu každodenně komunikují a tráví společné dovolené v zahraničí, což oslabuje podezření, že mohlo jít o účelový sňatek. Ministerstvo přehlédlo mnoho indicií svědčících ve prospěch manželství (délka vztahu, intenzita komunikace, společné dovolené, soulad výpovědí v mnoha bodech). Zároveň nezohlednilo, že stěžovatelka je trvale upoutaná na invalidní vozík a realizace rodinného života v zemi původu jejího manžela je pro ni obtížná.

Ministerstvo zahraničních věcí dlouho trvalo na svých závěrech. Na základě další žádosti nakonec manžel stěžovatelky získal krátkodobé vízum v červenci 2019.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 2341/2017/VOP](#)

Doklad k cestě dítěte na operaci do České republiky

Náhradní cestovní průkaz lze v odůvodněných případech vydat českým občanům nacházejícím se v zahraničí za účelem jednorázové cesty do České republiky.

Češce žijící s rodinou na severovýchodě Afriky se v lednu 2019 narodil syn s vrozenou vadou nohy. Vadu bylo nutné operovat co nejdříve po narození. Stěžovatelka si pro syna přála péči specialistů v České republice. Požádala o vydání českého rodného listu a osvědčení o státním občanství. Dva měsíce se nic nedělo a stav syna se zhoršil. Stěžovatelka proto požádala o náhradní cestovní průkaz. Český konzulát ho však odmítl vydat s odůvodněním, že náhradní doklad není určen k řešení těchto případů. I když se stěžovatelky zastalo Ministerstvo zahraničních věcí a uznalo důvodnost její stížnosti, konzulát ani napodruhé žádosti nevyhověl. Oslovili jsme proto Ministerstvo zahraničních věcí, a to obratem výslovně instruovalo konzulát, aby bezodkladně vydal cestovní průkaz. Podařilo se to koncem července.

 [Tisková zpráva ze dne 16. 8. 2019](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Co udělat pro snadnější a rychlejší odškodnění státem (nejen) za nezákonné daňové rozhodnutí?

Ve spolupráci s Komorou daňových poradců ČR jsme uspořádali odborné sympozium zaměřené na problematiku náhrady škody v oblasti správy daní. Semináře se zúčastnili také soudci nejvyšších soudů, advokáti, zástupci Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva financí a Generálního finančního ředitelství.

Účastníci sympozia se shodli, že u soudů by mělo končit pouze minimum sporů. Důležitou roli proto lze spatřovat v předběžném projednávání žádosti o náhradu škody u Ministerstva financí. Zásadní je, aby se poškozený dočkal odškodnění v přiměřeném a rozumném čase. To se ne vždy daří, proto účastníci diskutovali i o tom, jak revidovat stávající systém.

 [Tisková zpráva ze dne 1. 4. 2019](#)

Facebooková osvětová kampaň k dani z příjmů fyzických osob

V průběhu roku jsme ve spolupráci s Finanční správou ČR a Komorou daňových poradců ČR vytvářeli krátké informativní příspěvky na facebooku zaměřené na problematiku daně z příjmů fyzických osob. Cílem kampaně bylo informovat o tom, na co je dobré dát si pozor při placení daně z příjmů. Na nejčastější chyby každoročně upozorňujeme i prostřednictvím tiskových zpráv.

Poskytujete ubytovací nebo přepravní služby přes digitální platformy? A jste si jistí, že znáte své povinnosti?

Vyznat se v povinnostech souvisejících se zapojením do sdílené ekonomiky je pro řadu lidí složité.

Ombudsman se proto rozhodl jim pomoci. U kulatého stolu jsme o této problematice diskutovali s příslušnými úřady. Následně jsme ve spolupráci s nimi připravili dva materiály, které pokrývají momentálně neužívanější služby. Jednou je poskytování přepravních služeb (nejznámějším příkladem je Uber) a druhou je poskytování krátkodobého ubytování (nejznámějším příkladem je Airbnb). Lidé se v letácích mimo jiné dozvědí, jak je to s placením daní či pojistného za zdravotní a sociální pojištění.

 [Tisková zpráva ze dne 6. 12. 2019](#)

Ani promíjení není vždy bez chyb

Z našich zkušeností vyplývá, že obecní úřady chybují při promíjení místních poplatků. Ve spolupráci s Ministerstvem financí a krajskými úřady jsme proto vydali informační leták, který obecním úředníkům může usnadnit práci.

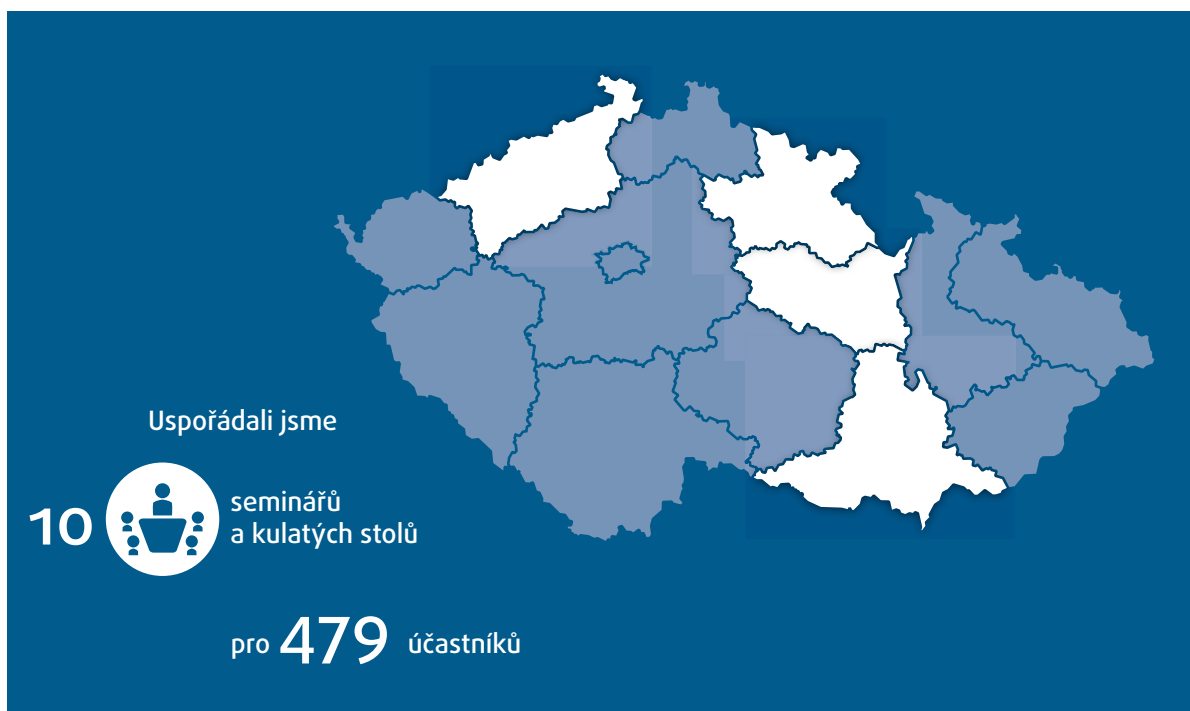
V roce 2019 jsme navázali na školení správy místních poplatků z minulých let a uspořádali další 3 semináře zaměřené na tuto problematiku. Proškoleni jsme obecní úředníky z Královéhradeckého, Pardubického a Ústeckého kraje. Z naší praxe a ze školení zjišťujeme, že úředníkům činí problémy používání daňového řádu, proto bychom se do budoucna rádi zaměřili i na tuto oblast.

 [Tisková zpráva ze dne 28. 6. 2019](#)

Zveřejňování soudních rozhodnutí už dostává konkrétnější podobu

Během roku jsme uspořádali dva kulaté stoly k problematice zveřejňování soudních rozhodnutí. Dosavadní stav, kdy se zveřejňuje minimum rozhodnutí nižších soudů, považujeme za neuspokojivý a opakovaně na něj upozorňujeme.

Na únorovém kulatém stole se v diskusi potvrdilo, že panuje obecná shoda na nutnosti zveřejňovat soudní rozhodnutí v co největším rozsahu, ale současně i na potřebě chránit některé údaje vztahující se k soukromí osob zúčastněných na soudním řízení. S odborníky z Ministerstva spravedlnosti, představiteli vrcholných i nižších soudů a s dalšími odborníky z České i Slovenské republiky jsme rovněž diskutovali o souvisejících praktických otázkách, například, která rozhodnutí zveřejňovat, jak zveřejňovat, kdo má rozhodnutí na zveřejnění připravit atd. Na základě informací z kulatého stolu zástupce Okresního soudu v Mostě vytvořil anonymizér, který má soudům zveřejňování rozhodnutí co nejvíc usnadnit.

Následně jsme jednali s Ministerstvem spravedlnosti o podrobnostech zveřejňování, zejména jsme požadovali zakotvit povinnost soudů zveřejňovat rozhodnutí v databázi přímo do zákona o soudech a soudcích.

Listopadový kulatý stůl se zaměřil na anonymizaci zveřejňovaných soudních rozhodnutí. Anonymizér, který Ministerstvo spravedlnosti převzalo pro anonymizaci soudních rozhodnutí, zde byl představen a podrobně jsme diskutovali o způsobu anonymizace a konkrétním nastavení anonymizéru. Ministerstvo spravedlnosti plánuje zahájit pilotní projekt zveřejňování rozhodnutí nižších soudů v první polovině roku 2020 (nejprve se zaměří na prvoinstanční agendu krajských soudů).

 [Připomínky ochránce: sp. zn. 23152/2019/S](#)

 [Tisková zpráva ze dne 1. 3. 2019](#)

 [Tisková zpráva ze dne 15. 11. 2019](#)

Odborné semináře z cizineckého a azylového práva

V březnu jsme se podíleli na semináři Nejvyššího správního soudu zaměřeném na migrační agendu. V září jsme uspořádali tradiční odborný seminář z azylového a cizineckého práva. Příspěvky ze semináře vycházejí v Ročence uprchlického a cizineckého práva.

V průběhu roku jsme uspořádali dva semináře ve spolupráci s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky. Nejprve proběhlo v březnu školení psychologů k vedení pohovorů s dětmi a mladými cizinci v kontextu posuzování jejich věku. V listopadu se konal dvoudenní seminář, na němž jsme se zástupci cizinecké policie mluvili například o alternativách k zajištění, o určování věku nezletilých bez doprovodu a také o vyhošťování občanů EU a jejich rodinných příslušníků.

 [Sborník: Ročenka uprchlického a cizineckého práva za rok 2018](#)

7 DOHLED NAD OMEZOVÁNÍM OSOBNÍ SVOBODY

Navštívujeme místa, kde se nacházejí, nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a vyřizujeme stížnosti z věznic a psychiatrických nemocnic. Dohlížíme rovněž na provádění vyhoštění a předávání cizinců.

Letos jsme:

navštívili **25**

zařízení,

sledovali **43**

vyhoštění a předání cizinců,

přijali **625**

podnětů klientů sociálních služeb, pacientů a vězňů,

proškolili **233**

profesionálů ze zařízení dlouhodobé a psychiatrické péče v tématech špatného zacházení a pracovníků, kteří se podílejí na odhalování špatného zacházení ve vězeňství.

Více informací o dohledu nad omezováním osobní svobody naleznete ve výroční zprávě NPM 2019

 http://bit.ly/VZ_NPM

»»»»»»»»»» Měníme pravidla

Navštívená zařízení 2019

Chrudim – G

Býchory – G

Petrohrad – E

Bálková – I

Plzeň – K

Praha – E, F

Obořiště – H

Vimperk – C

České Budějovice – K

Český Krumlov – B

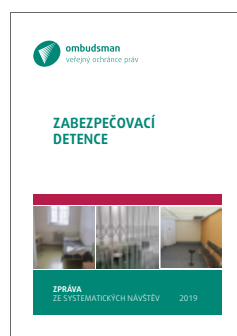
Humpolec – F

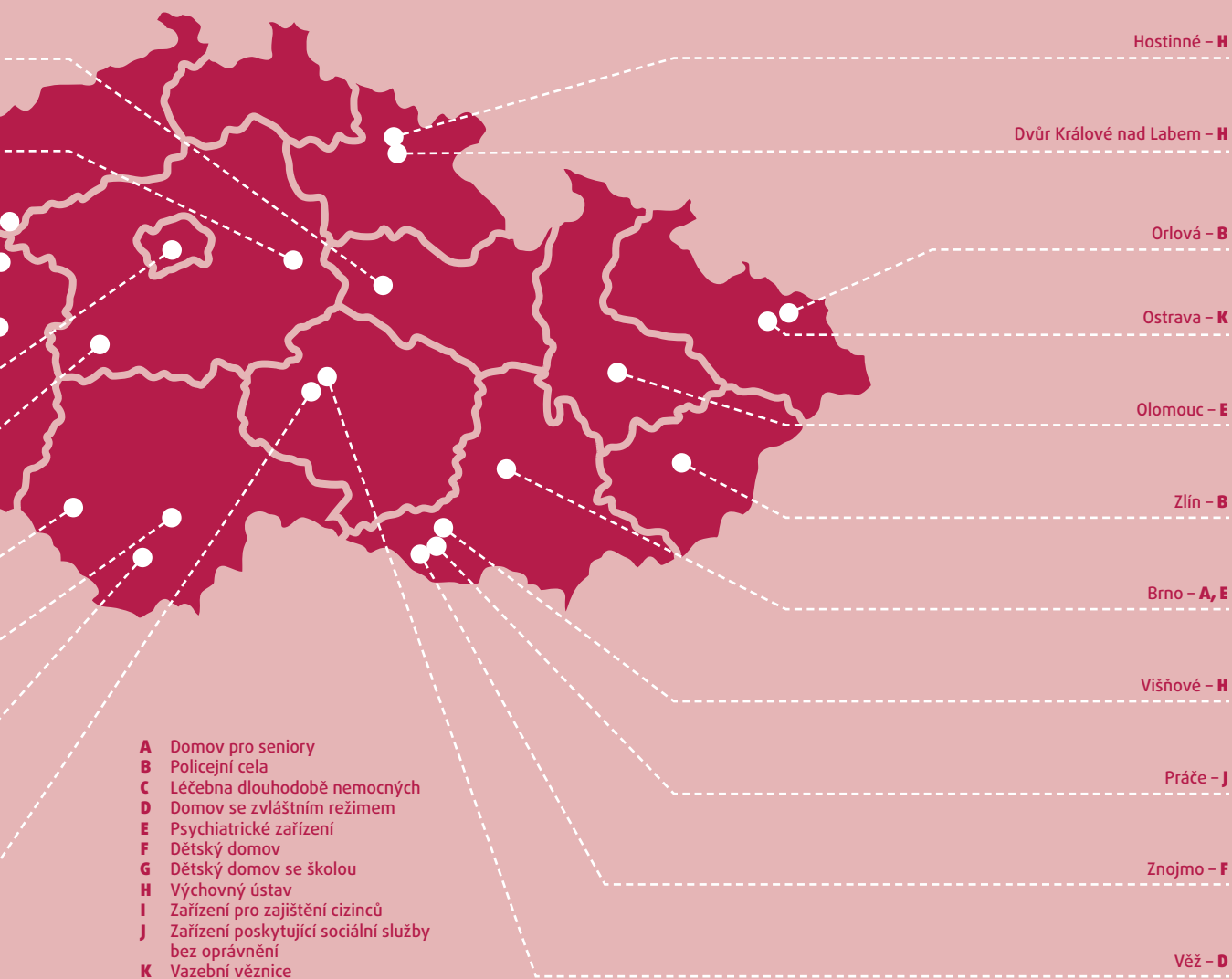
Zpráva z návštěv zařízení pro výkon zabezpečovací detence

Vydali jsme zprávu z návštěv zařízení pro výkon zabezpečovací detence. Sumarizujeme v ní naše zjištění z návštěv jednotlivých ústavů ([Brno](#), [Opava](#)) a předkládáme jednotlivá i systémová doporučení. Věnujeme se zejména kontaktu s chovanci přes mříže, nadměrnému uzamykání chovanců, nabízeným aktivitám apod. Rovněž analyzujeme 100 rozhodnutí o uložení zabezpečovací detence a sledujeme trendy v ukládání tohoto ochranného opatření a další relevantní skutečnosti. Analýza rozhodování soudů je jedním z podkladů pro legislativní doporučení ochránce týkající se změny právní úpravy v oblasti ústavního ochranného

lčení na zabezpečovací detenci (viz Legislativní doporučení str. [8](#))

 <http://bit.ly/zabezpecovaci-detence>

Zpráva z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Ve zprávě z návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsme informovali o našich zjištěních a doporučeních z návštěv těchto zařízení. Mají sloužit jako krizová zařízení poskytující péči po dobu nezbytnou pro děti, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo byly jinak vážně ohroženy. Návštěvy zařízení však ukázaly, že většina z nich neplní krizový charakter a děti v nich žijí déle, než předpokládá zákon. Ne všechna zařízení také dostatečně pracují s rodinami dětí, čímž snižují jejich šanci na návrat domů. Zařízení se často soustředí zejména na hmotné zabezpečení dítěte, jako je

poskytnutí stravy a ubytování, a upozadují psychologickou pomoc dítěti.

 <http://bit.ly/ZDVOP-2019>

Zpráva z návštěv psychiatrických léčeben se zaměřením na výkon ochranného léčení

Zjištění z návštěv psychiatrických nemocnic jsme prezentovali ve zprávě věnující se výkonu ochranného léčení, omezovacím prostředkům a dalším tématům. Poukazujeme na nedostatečný právní rámec výkonu ochranného léčení a další systémové i individuální nedostatky jeho výkonu. Jde o nejasnosti ohledně léčby bez souhlasu pacienta, legitimitě a rozsahu režimových opatření (pobyt na vzduchu, možnost nosit vlastní oblečení a používat své věci včetně telefonu), používání zabezpečení (kamery, mříže) apod. Zjištěné skutečnosti představují ohrožení pro personál i ostatní pacienty. Ve zprávě proto požadujeme přijetí adekvátních opatření od odpovědných resortů, kterými jsou Ministerstvo zdravotnictví a Ministerstvo spravedlnosti.

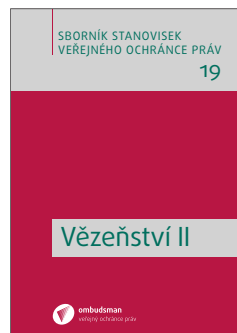
 <http://bit.ly/ochranne-leceni>

Sborník Vězeňství II

Vydali jsme v pořadí druhý sborník věnovaný problematice vězeňství. Publikace shrnuje právní stanoviska ombudsmana k této problematice z let 2010 až 2018. Za jednotlivými právními stanovisky ombudsmana se skrývají konkrétní lidské osudy. Třeba případ muže, který pro těžký zdravotní stav požádal o odklad trestu, soud jeho žádosti vyhověl, ale rozhodnutí mu doručil pozdě. Muž nastoupil do vězení, kde po několika týdnech zemřel. Řešili jsme také případ muže, který byl vleže spoután na nohou i na rukou v průběhu gastroscopického vyšetření, a to za přítomnosti dvou dozorců. Přitom k takovému omezení nebyl důvod.

 <http://bit.ly/Stavoviska-Vezenstvi>

Odměny pracujících odsouzených jsou navázány na minimální mzdu

Na nedostatečnou odměnu pracujících odsouzených jsme upozorňovali již ve zprávě z návštěv věznic (<http://bit.ly/zprava-veznice>). Od 1. ledna 2020 je pracovní odměna navázána na minimální mzdu. V nejnižší sazbě tak tvoří měsíční odměna vězně za práci polovinu minimální mzdy. Práce odsouzených je stále atraktivní pro soukromé zaměstnavatele a zvýšení odměn pomůže vězněným osobám splácet jejich závazky již v průběhu výkonu trestu. Právě dluhy jsou jedním z důvodů recidivy.

»»»»» Pomáháme

127

podnětů z oblasti sociálních služeb.

Většina podnětů se týkala stížností na kvalitu poskytovaných služeb, na vedení či personál zařízení poskytujících sociální služby. Několikrát se na nás obrátila samotná zařízení, ať už s dotazy na užívání omezovacích prostředků či jinou metodickou pomoc. Nemáme oprávnění zabývat se jednotlivými

stížnostmi na kvalitu poskytované péče, vždy se ale snažíme poradit.

Dlouhodobě upozorňujeme, že neexistuje nezávislý orgán, který by prošetřoval stížnosti klientů sociálních služeb (viz Vyhodnocení doporučení za roky 2017 a 2018 na str. [10](#)).

57

podnětů ze zařízení poskytujících psychiatrickou péči

Pacienti nejčastěji upozorňovali na podmínky pobytu a léčby v psychiatrických nemocnicích, a to nejen v souvislosti s výkonem ochranného léčení.

Není upraveno přemísťování pacientů v ochranném léčení

Upozorňujeme, jaké problémy v praxi působí, že zákony neupravují možnost přemísťování pacientů s ústavní ochrannou léčbou v rámci psychiatrických nemocnic. Nikdo tak na přemístění nemá nárok a není jasné, jak o něm mají soudy rozhodovat. Přemístění přitom běžně poptávají jak pacient (rodina se přestěhovala, pacient se chce připravovat na přechod do ambulantní péče v jiném regionu,

somatické zdravotní potíže si vyžadují péči jiného poskytovatele), tak poskytovatel (skončí poskytování nějakého typu léčby). Řešili jsme také případ převezení pacienta do nemocnice vzdálené 170 km, bez rozhodnutí soudce a bez informování pacienta předem.

Na tento a další nedostatek upozorňujeme ve [zprávě věnující se výkonu ochranného léčení, omezovacím prostředkům a dalším tématům](#).

Plošné odebírání notebooků

Stěžovatelem byl pacient psychiatrické nemocnice v ochranném léčení, který ze dne na den ztratil možnost používat vlastní notebook s připojením na internet. Důvodem bylo nové ustanovení v domácím řádu na oddělení, jež všem notebooky zakázalo s cílem zabránit gamblingu, obchodu s drogami,

stalkingu a hraní on-line her. Podle zákona může nemocnice vydat vnitřní řád, nesmí jím ale zasahovat do práv pacientů nad míru, která je nezbytně nutná pro sledovaný cíl. Nemocnice pochybila, když uplatnila plošný zákaz namísto mírnějšího opatření, jakým by bylo například stanovení podmínek využívání notebooku. V reakci na zprávu ochránkyně nemocnice ustanovení o plošném odebírání notebooků zrušila a ponechala toto opatření na individuálním rozhodování primáře.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 8135/2019/VOP](#)

437

podnětů od obviněných, odsouzených a chovanců

Nejčastěji jsme se zabývali stížnostmi vězňů na to, že nemohou být umístěny v zařízeních blízko svých rodin. Často se na nás také obracely kvůli nespokojenosti s poskytovanou zdravotní péčí ve věznicích a s tím, jak vězeňská služba nakládá s finančními prostředky odsouzených, které mají uloženy ve věznici.

Odloučení matky od dítěte po porodu ve věznici

Obdrželi jsme podnět od ženy, která v průběhu vazby porodila v civilní nemocnici dítě. Dítě zůstalo v nemocnici, ale matka se musela ještě v den porodu vrátit do věznice. Tento případ měl šťastný konec, protože ženu tři dny po porodu propustil z vazby soud. V rámci šetření jsme dospěli k závěru, že Vězeňská služba České republiky pochybila. Po obdržení zprávy o šetření uvedl generální ředitel Vězeňské služby ČR, že v uvedeném případě došlo pravděpodobně k nedostatečné informovanosti mezi odbornými zaměstnanci Věznice Světlá nad Sázavou a Vazební věznicí Praha Ruzyně. Zároveň sdělil, že je připravována revize interního předpisu upravujícího postup pro žádosti o umístění do specializovaných oddílů pro obviněné a odsouzené matky nezletilých dětí, včetně spolupráce se soudy a orgány sociálně-právní ochrany dětí.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 1951/2019/VOP](#)

Napadení mezi dozorci a obviněným a dokumentace zranění lékařem

Prověřovali jsme podnět stěžovatele, který se na nás obrátil s žádostí o prošetření postupu Vazební věznice Litoměřice, kde byl umístěn ve vydávací vazbě. Stěžovatel namítal, že byl dozorci dvakrát napaden, a to tak, že měl po těle četné hematomy včetně krvácející rány v obličeji. Ochránce shledal postup příslušníků Vězeňské služby ČR v daném případě jako nepřiměřený (nepřiměřené užití donucovacích prostředků) a současně kritizoval lékaře zdravotnického střediska vazební věznice, která nedostatečně zaznamenala ve zdravotnické dokumentaci stopy násilí. Věcí se zabývá rovněž soud, neboť dozorci byli obžalováni. Ochránkyně tedy své šetření uzavřela.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 387/2018/VOP](#)

Poutání obviněného při zdravotnickém vyšetření

Kritizovali jsme postup příslušníků Vězeňské služby ČR, kteří v rámci eskorty do zdravotnického zařízení poutali obviněného pouty s poutacím opaskem a nožními pouty, přičemž obviněný zůstal spoután i v průběhu zdravotnického vyšetření (gastroskopie). O použití donucovacích prostředků a způsobech jejich použití při eskortě do civilního zdravotnického zařízení musí vězeňská služba

rozhodovat vždy individuálně – zejména dle charakteru eskortované osoby, trestné činnosti, ze které je obviněna či za niž je odsouzena, dle tělesné konstituce a zdravotního stavu eskortované osoby,

dle poznatků z průběhu výkonu vazby či trestu odnětí svobody a dle požadavku ošetřujícího lékaře.

 [Zpráva, stanovisko a sankce ochránce:](#)
sp. zn. 5630/2018/VOP

4 podněty z cizineckých zařízení

Jsme jediný nezávislý orgán, který může dohlížet na podmínky a zacházení v zařízeních pro zajištění cizinců, přijímacích střediscích a pobytových střediscích.

Použití donucovacích prostředků při eskortách

V souvislosti s používáním donucovacích prostředků policisty v průběhu realizace soudního a správního vyhoštění jsme opakovaně doporučovali nasazovat pouta cizincům pouze za splnění zásady zákonnosti, přiměřenosti a nezbytnosti. V návaznosti na vydanou sankci nás Policejní prezidium ČR informovalo o tom, že se rozhodlo znovu proškolit eskortující policisty ohledně přikládání pout eskortovaným osobám. Současně také Ředitelství služby cizinecké policie přistoupilo k informování policistů o taktice přikládání pout v souvislosti s eskortou osob přes letiště a místa, kde se nachází široká veřejnost, a to s cílem minimalizovat zásahy do důstojnosti eskortovaných cizinců.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 7/2018/NZ

Nákup nových eskortních vozidel

Opakovaně jsme ve zprávách ze sledování vyhoštění žádali ředitele Krajského ředitelství policie ČR Jihomoravského kraje, aby zajistil nákup nových eskortních vozidel, které by byly vybaveny bezpečnostními pásy či jinými prvky pasivní bezpečnosti. Ředitel vyhověl našim doporučením a v roce 2019 přistoupil k nákupu nových eskortních vozidel. Tato vozidla už naplňují bezpečnostní standardy a nepředstavují zvýšené riziko pro vyhošťované osoby.

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Součástí prevence špatného zacházení je osvěta. Pomáháme i tím, že na seminářích, konferencích, při výuce na právnických fakultách apod. přednášíme o dobrých standardech zacházení, o našich zjištěních, doporučeních a výsledcích naší práce. Pravidelně publikujeme v měsíčníku Sociální služby, v němž se snažíme reagovat na nejčastější dotazy pracovníků v sociálních službách k problematice podmínek poskytování sociálních služeb. Přispíváme také do dalších odborných časopisů, např. do Státního zastupitelství, Českého vězeňství, Listů sociální práce a dalších.

Kulatý stůl k výkonu zabezpečovací detence

Po návštěvách ústavů pro výkon zabezpečovací detence jsme vydali zprávu z návštěv a uspořádali kulatý stůl se zástupci ústavů, Ministerstva spravedlnosti ČR, Vězeňské služby ČR, soudů a státního zastupitelství. Diskutovali jsme naše zjištění a doporučení pro praxi, zejména problematiku kontakt s chovanci přes mříže, nadměrné uzamykání chovanců, realizované aktivity apod. Zúčastnění se shodli, že přibývá změn z ochranného léčení právě na zabezpečovací detenci. Ochránkyně se proto rozhodla předložit v této věci legislativní doporučení (viz Legislativní doporučení str. 8)

Seminář s mezinárodní účastí: Význam zdravotní služby pro prevenci a odhalování špatného zacházení

Ze zákazu mučení a špatného zacházení plyne povinnost státu zajistit bezpečné podmínky zbavení svobody a účinně vyšetřovat hodnověrná podezření,

včetně řádného dokumentování zranění. Více informací o tématu viz [výroční zpráva NPM](#).

Pro státní zástupce a zdravotníky, kteří působí zejména ve věznicích, jsme proto spolu s Nejvyšším státním zastupitelstvím a Justiční akademií, uspořádali seminář, jehož cílem bylo představit standard dokumentování a vyšetřování známek špatného zacházení s osobami v průběhu policejní detence a pobytu ve věznici. K tématu zde rovněž vystoupila Dr. Marzena Ksel, 1. viceprezidentka Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT).

Některé standardy doposud nebyly do právního řádu ani praxe promítnuty. Usilujeme o to, aby se tak stalo, jako v případě prolomení mlčenlivosti zdravotnických pracovníků v určitých situacích (viz Legislativní doporučení str. 8).

Pomáhali jsme vládě s plánem opatření v reakci na zprávu CPT

V roce 2019 obdržela vláda České republiky [zprávu o návštěvě Evropského výboru](#) pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) uskutečněné v roce 2018. Zpráva se podrobně vyjadřovala k situaci v policejní detenci, věznicích, psychiatrických nemocnicích a pobytových zařízeních sociálních služeb. Na každé z několika desítek doporučení je třeba cíleně odpovědět a případně přislíbit opatření k nápravě. Připomínkovali jsme prvotní návrh odpovědi, který vypracovaly resorty. Díky tomu je výsledná [odpověď vlády](#) přesnější, navazuje na dialog, jenž vláda s výborem vedla v roce 2015, a vyústila také v [seznam konkrétních úkolů](#) pro dotčená ministerstva.

Setkání nad tématy ústavní a ochranné výchovy

Uspořádali jsme dvě setkání k aktuálním tématům ústavní a ochranné výchovy. Spolu s řediteli zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva práce a sociálních věcí a Nejvyššího státního zastupitelství jsme debatovali o hodnotících systémech v zařízeních, podobě rozhodování o opatření ve výchově či nástroji pro práci s neklidným dítětem.

Školení pracovníků léčen dlouhodobě nemocných

Připravili jsme čtyři semináře pro pracovníky ve zdravotních službách z 5 krajů, kteří pečují o pacienty v léčebnách dlouhodobě nemocných. Zprostředkovali jsme jim naše poznatky ze systematických návštěv léčen dlouhodobě nemocných a představili dobrou praxi. Série školení pracovníků léčen dlouhodobě nemocných bude pokračovat v příštím roce i v dalších krajích.

Školení lidská práva v psychiatrii

Realizovali jsme dvě školení s tematikou lidských práv v psychiatrii pro více než 90 zaměstnanců managementu psychiatrických nemocnic. Školení vycházela ze zkušeností ze systematických návštěv a zaměřovala se na to, jaké kroky mohou psychiatrické nemocnice přijmout k prevenci špatného zacházení a k posílení ochrany práv pacientů i zaměstnanců.

Setkání ke sledování vyhoštění

Uspořádali jsme dvě setkání se zástupci z institucí, které se podílejí na přípravě a realizaci nucených návratů cizinců. Účastníky z řad Ředitelství služby cizinecké policie, Vězeňské služby ČR či Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra jsme seznámili s poznatky, které jsme získali při sledování vyhoštění za tři roky trvání projektu Podpora účinného systému sledování nucených návratů, registrační číslo AMIF/8/02, financovaného z prostředků Azylového, migračního a integračního fondu Evropské unie. Projekt ukončený k 31. říjnu 2019 přispěl k posílení fungování nezávislého a účinného systému pro sledování nucených návratů cizinců. V jeho průběhu bylo monitorováno celkem 120 vyhoštění.

Další prevence a osvěta

Činnost odboru dohledu nad omezováním osobní svobody jsme prezentovali v pořadu [Host Lucie Výborné](#) na Českém rozhlase Radiožurnálu. O péči v zařízeních pro seniory a léčebnách pro dlouhodobě nemocné jsme referovali v jednom z dílů pořadu [Případ pro ombudsmanku](#). O stavu vězeňství v České republice jsme hovořili v pořadu [Týden v justici](#). Naše poznatky z návštěv domovů pro osoby se zdravotním postižením jsme prezentovali na konferenci [Zdravotní postižení v kontextu sociální práce](#) pořádané Cyrilometodějskou teologickou fakultou UP v Olomouci. Přednášeli jsme v rámci studijního programu Senior akademie Brno. Již třetí rok po sobě jsme se zúčastnili a podpořili běh Yellow ribbon run. Zapojujeme se do výuky předmětů Klinika sociálních práv na právnické fakultě v Olomouci. Naše poznatky sdílíme v rámci [letní školy vězeňství](#) v Praze. Účastníme se tzv. metodických setkání pořádaných ministerstvy či vězeňskou službou.

Mezinárodní aktivity

Jako národní preventivní mechanismus fungujeme již 13 let. Máme zkušenosti, které rádi předáváme, ale rovněž se chceme učit novým věcem. Proto jsme se zúčastnili několika setkání s našimi zahraničními kolegy a přivítali u nás na stáži kolegy z Ukrajiny.

Policistům ze Slovenska jsme na Policejní akademii v Bratislavě předávali zkušenosti z dohledu nad výkonem správního a trestního vyhoštění. Vyzdvihli jsme zejména důležitost přípravy na vyhoštění, standardů zacházení při její realizaci a poutání během eskorty.

Jako školitelé jsme se aktivně účastnili mezinárodního školení připraveného Mezinárodním střediskem pro rozvoj migračních politik (ICMPD) ve spolupráci s agenturou Frontex. Školení mělo za cíl seznámit policisty či pracovníky, kteří monitorují průběh návratových operací, s kritickými okamžiky, které mohou v průběhu vyhoštění nastat. Přispíváme tak k zefektivňování návratových operací, v rámci nichž jsou cizinci bez pobytového oprávnění navraceni do zemí původu.

8

ROVNÉ ZACHÁZENÍ A DISKRIMINACE

V roce 2019 jsme bilancovali – uplynulo totiž deset let od přijetí antidiskriminačního zákona. Zajímali jsme se také o zkušenosti LGBT+ lidí s diskriminací. Provedli jsme výzkum judikatury k nenávisným projevům na internetu. Pomohli jsme konkrétním lidem bránit se proti diskriminaci.

Celkem jsme obdrželi
403 stížností s námitkou diskriminace,

což je o **20** více než v roce 2018.

Diskriminaci jsme zjistili v **16** případech,

11× šlo o diskriminaci přímou (méně příznivé zacházení než s jinou osobou ve srovnatelné situaci na základě některého z diskriminačních důvodů),

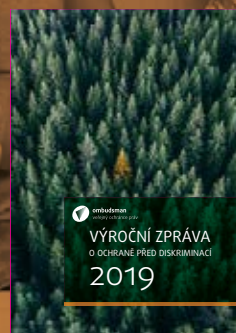
z toho **4×** o nepřímou diskriminaci (na základě zdánlivě neutrálního kritéria či praxe je osoba znevýhodněna oproti ostatním ze stejných důvodů, jako u přímé diskriminace),

1× o obtěžování, pokyn nebo navádění k diskriminaci.

Ve **23** případech se diskriminaci nepodařilo potvrdit ani vyvrátit.

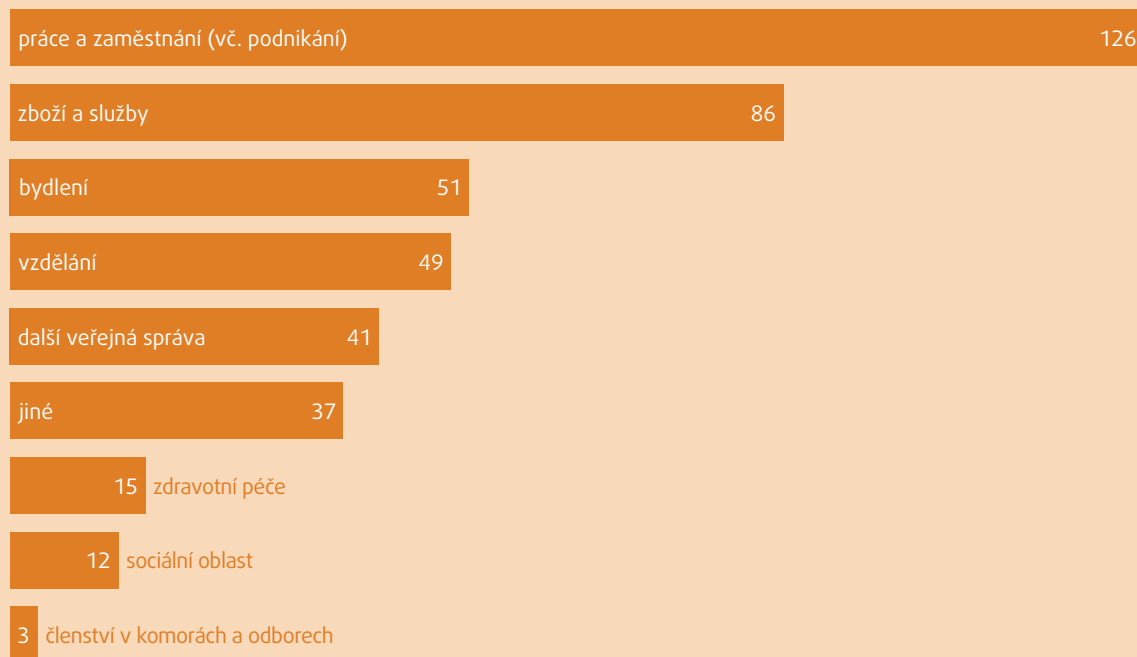
Podrobnosti obsahuje Výroční zpráva o ochraně před diskriminací 2019

 http://bit.ly/VZ_dis

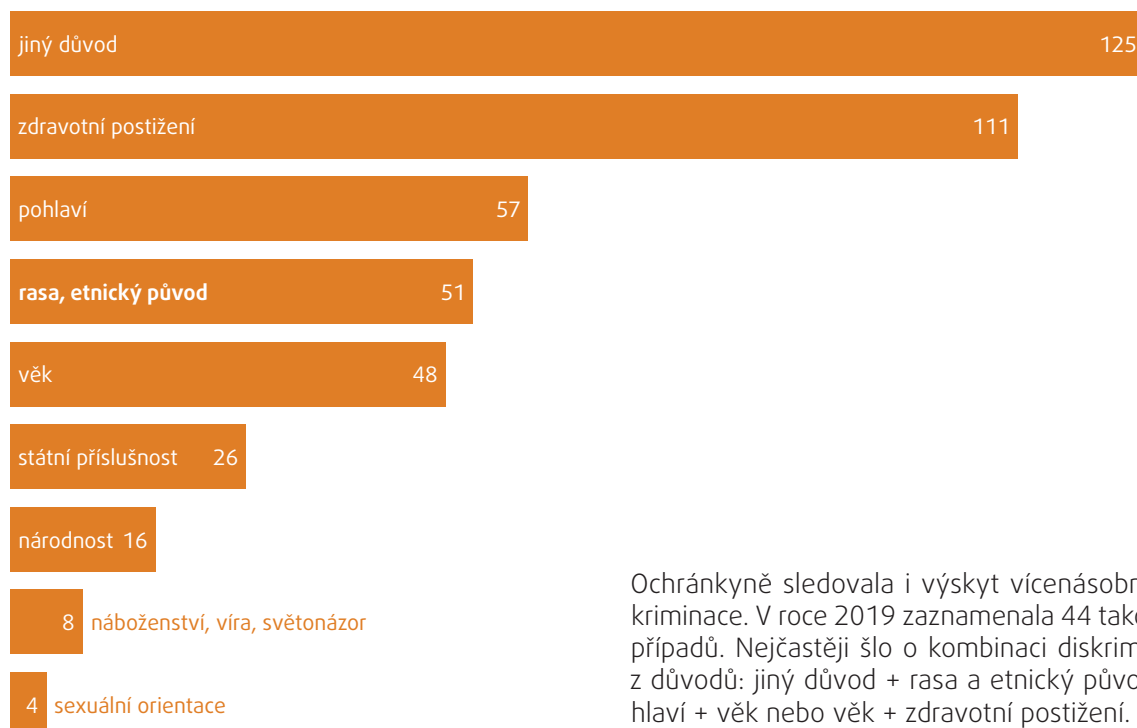

»»»»»»»»»» Zaostřeno na stížnosti

Ve kterých oblastech se lidé cítili diskriminováni v roce 2019?

Proč se lidé cítili diskriminováni v roce 2019

Ochránkyně sledovala i výskyt vícenásobné diskriminace. V roce 2019 zaznamenala 44 takových případů. Nejčastěji šlo o kombinaci diskriminace z důvodů: jiný důvod + rasa a etnický původ, pohlaví + věk nebo věk + zdravotní postižení.

»»»»» Měníme pravidla

Zkušenosti LGBT+ lidí s předsudky, diskriminací a násilím

V roce 2019 jsme se zajímali o zkušenosti LGBT+ lidí s různými společenskými předsudky, diskriminací, obtěžováním a násilím z nenávisti. On-line dotazník vyplnilo 1981 lidí z LGBT+ komunity. Z výzkumu vyplynulo následující:

- Velká část LGBT+ lidí se často setkává s různými předsudčnými názory většinové společnosti. Jedná se například o názor, že gayové a lesby by neměli svou sexuální orientaci dávat veřejně na odív nebo že homosexualita není přirozená.
- Během posledních 5 let se cítila být diskriminována více než třetina LGBT+ lidí (nejčastěji ve školách), což je zhruba třikrát více, než je tomu v běžné populaci. Ve více než 90 % případů se tyto lidé diskriminaci nebránili.
- Projevy společenské averze vůči LGBT+ lidem mají nejčastěji měkkou formu – jde spíše o vtipy, posměšky, ponižování či urážky, ne o vyhrožování či fyzické násilí.

Výzkumná zjištění nás vedla k souboru doporučení, jejichž naplnění by mohlo vést k tomu, aby se LGBT+

lidem v České republice žilo lépe. Doporučili jsme například:

- Zaměstnavatelům, aby efektivně předcházeli obtěžování LGBT+ lidí na pracovišti a v případě, že se obtěžování na pracovišti objeví, volili účinná opatření k jeho řešení.
- Školám, aby dbaly na rozvoj respektu mezi žáky, důsledně a odborně prověřovaly každé podezření na obtěžování.
- Podporujícím spolkům, aby usilovaly o větší povědomí LGBT+ lidí o jejich právech a možnostech obrany před diskriminací a nenávistným násilím.
- Poslanecké sněmovně, aby zhodnotila, jak důležité může být manželství pro stejnopohlavní páry, a důkladně zvážila jeho rozšíření i na tyto páry.
- Vládě, aby předložila návrh zákona, na jehož základě by úřední změna pohlaví trans lidí přestala být podmíněna invazivními chirurgickými zákroky a sterilizací.

 [Výzkum ochrání: sp. zn. 4/2019/DIS](#)

 [Tisková zpráva ze dne 17. 5. 2019](#)

Nenávistné projevy na internetu

Zkoumali jsme soudní rozhodnutí ve věcech trestných činů s nenávistnou pohnutkou spáchaných v on-line prostředí. Okresní soudy jsme požádali o rozhodnutí vydaná od ledna 2016 do června 2019. Sešlo se nám celkem 47 rozhodnutí splňujících nastavená kritéria. Zjistili jsme, že

- počet soudních rozhodnutí k nenávistným projevům meziročně zřetelně roste.
- Nejčastějšími oběťmi jsou Romové (49 % rozhodnutí) a muslimové (23 %).
- Nenávistných projevů na internetu se téměř vždy dopouští dříve netrestaný jedinec, většinou se jedná o muže.
- Většina incidentů, které se dostaly před soudy, se odehrála na sociální síti Facebook.
- Pokud se případ dostal před soud, byl pachatel přinejmenším v prvostupňovém řízení ve většině případů potrestán: 91 % případů skončilo odsouzením pachatele. Nejčastějším trestem bylo podmíněné odnětí svobody (v průměru na 10 měsíců), dále pak peněžitý trest (v průměrné výši 15 800 Kč).

Výzkum ochránce: sp. zn. 47/2019/DIS

Spolu s Ústavním soudem a Nejvyšším státním zastupitelstvím jsme uspořádali celodenní odbornou konferenci „Nenávist na internetu“. Určena byla zejména pro policisty, státní zástupce a soudce a probírali jsme na ní související aktuální problémy a výzvy.

Konference „Nenávist na internetu“ dne 16. 10. 2019

Ochránkyně shrnula své dosavadní poznatky k tématu nenávistných projevů na internetu do doporučení, která adresovala odpovědným státním orgánům.

Doporučení ochránce: sp. zn. 67/2018/DIS

Jak na povinné předškolní vzdělávání

Až 3 % pětiletých dětí neplní povinnost předškolního vzdělávání. Často jde o děti ze sociálně a ekonomicky znevýhodněného prostředí, pro něž je toto vzdělávání nejvíce přínosné. Zaměřili jsme se proto na příklady dobré praxe, jak informovat rodiče pětiletých dětí o tom, že vzdělávání v mateřské škole je pro jejich děti povinné, a jak zajistit jejich účast na vzdělávání. Doporučujeme proto obcím, které mají povinnost zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání dětí svých občanů:

- vytvořit srozumitelný informační leták (v „easy to read“ podobě),
- leták předat rodičům osobně nebo jinou inovativní cestou (vylepit jej ve výlohách místních obchodníků, dát k dispozici v ordinacích dětských lékařů aj.),
- sociální a terénní práci přímo v rodinách,
- častou komunikaci zaměstnanců a zaměstnankyň mateřské školy s rodiči dětí za použití technik aktivního naslouchání nebo krátkých předtištěných vzkazů.

Doporučení ochránce: sp. zn. 75/2018/DIS

»»»»» Pomáháme

Smyslem naší práce je pomoc obětem diskriminace.

Komu jsme v roce 2019 pomohli?

Matka s novorozeným synem s těžkým zdravotním postižením mohli opustit nemocnici do domácího ošetřování. Díky našim radám se jí totiž podařilo najít pro syna pediatra. Předtím ji všichni odmítali.

 Tisková zpráva ze dne
5. dubna 2019

Zaměstnavatel se omluvil zaměstnanci za to, že mu neumožnil pracovat v pobočce blíže jeho domova. Zaměstnanec již ze zdravotních důvodů nemohl dojíždět 300 km na své původní pracoviště.

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 7571/2017/VOP

Praha změnila pravidla pro přidělování obecních bytů tak, že po rodinách v sociální tísní již nepožaduje nepřiměřeně vysoký příjem.

 Zpráva ochránce:
sp. zn. 5275/2016/VOP

České dráhy zpřesnily informace určené pro lidi se zdravotním postižením na svých webových stránkách.

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 4015/2019/VOP

Asistenční pes ženy, která k pohybu používá vozík, nebude muset naskakovat do vlakového vozu a seskakovat z velké výšky. Dopravce umožní využít zdvihací plošinu.

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 4475/2018/VOP

Inspektorát práce znovu prošetřil stížnost na nerovné odměňování vedoucí zaměstnankyně, která měla nižší odměnu než její nástupce.

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 2617/2017/VOP

Při osobním jednání s logopedem se podařilo dojednat jazykovou podporu pro dceru neslyšících rodičů. Díky tomu bude mít větší šanci naučit se mluvit.

 [Zpráva ochránce:](#)
sp. zn. 2500/2019/VOP

Těší nás, že s našimi závěry souhlasí i soudy. Zabývali jsme se případem zaměstnavatele, který vytvářel nátlak na několik zaměstnankyň, aby z důvodu svého důchodového věku ukončily pracovní poměr. Ty nesouhlasily a zaměstnavatel jim nakonec dal výpověď pro nadbytečnost. Máme za to, že soudy by se měly zabývat důvody pro výběr nadbytečného zaměstnance v případech, kdy je namítána diskriminace. Jedna ze zaměstnankyň se proti výpovědi bránila u soudu. Nižší soudy konstatovaly věkovou diskriminaci a výpověď prohlásily za neplatnou. Tyto závěry v roce 2019 potvrdil i Nejvyšší soud.

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 8024/2014/VOP

 [Zpráva ochránce:](#) sp. zn. 4519/2019/VOP

 [Rozsudek Okresního soudu v Blansku](#) sp. zn. 12 C 374/2015 ze dne 26. 7. 2017

 [Rozsudek Krajského soudu v Brně](#) sp. zn. 49 Co 367/2017 ze dne 13. 3. 2019

 [Usnesení Nejvyššího soudu](#) sp. zn. 21 Cdo 2662/2019 ze dne 22. 10. 2019

Nejvyšší soud rozhodl, že zákaz nošení muslimského šátku v teoretické výuce na střední škole představuje nepřímou diskriminaci. Školní řád, který obecně zakazuje nošení jakýchkoliv pokrývek hlavy, totiž nepříznivě dopadá na žáky a žákyně, kteří je nosí z náboženských důvodů.

Takový zákaz při teoretické výuce nesleduje legitimní cíl, jako například bezpečnost či zdraví žáků.

 [Zpráva ochránce: sp. zn. 173/2013/DIS](#)

 [Rozsudek Nejvyššího soudu](#)
sp. zn. 25 Cdo 348/2019 ze dne
27. 11. 2019

Vydali jsme příručku pro lidi, kteří se vracejí ze zahraničí. S ohledem na vystoupení Velké Británie z Evropské unie jsme se zaměřili na návraty právě z této země. Příručka obsahuje tipy, jak na doklady a evidenci v zahraničí i v ČR, na hledání zaměstnání, jak zajistit zdravotní péči nebo vzdělávání pro děti.

 [Příručka pro návraty ze zahraničí](#)

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Tematický rok: 10 let antidiskriminačního zákona

V roce 2019 uběhlo deset let od přijetí antidiskriminačního zákona. S neziskovými organizacemi jsme proto na [kulatém stole](#) hovořili o tom, jak účinně pomáhat obětem diskriminace, která data o rovnosti sbírat a jak o otázkách rovného zacházení diskutovat s širokou veřejností. Na pravidelném [kulatém stole](#) se správními úřady jsme se ohlédli za nejdůležitější antidiskriminační judikaturou, bavili jsme se o možných změnách antidiskriminačního zákona a vhodných způsobech vzdělávání úředníků a úředníků v oblasti rovného zacházení.

Na [odborném semináři](#) jsme s přizvanými experty a expertkami diskutovali, zda ochránce splňuje standardy pro orgány pro rovné zacházení. Díky Mgr. Miluši Horské, místopředsedkyni horní komory Parlamentu ČR, jsme uspořádali [mezinárodní konferenci v Senátu](#) na téma vymahatelnost práva pohledem obětí diskriminace. Diskutovali jsme i o novele antidiskriminačního zákona, kterou na jaře roku 2019 předložila skupina poslankyň a poslanců a která odráží legislativní doporučení ombudsmana.

Nové publikace

Vydali jsme sborník stanovisek ochránce k tématu diskriminace. Obsahuje nejzajímavější případy, které jsme za deset let od přijetí antidiskriminačního zákona řešili.

 <http://bit.ly/Stnoviska-Diskriminace>

Rozšířili jsme sbírku letáků ze série „Příběhy, které inspirují“. Popisují reálné případy obětí diskriminace, které se proti ní úspěšně bránily. Stávající letáky k [rasové](#) a [věkové](#) diskriminaci jsme tak rozšířili o letáky k diskriminaci z důvodu [zdravotního postižení](#), [pohlaví](#) a [sexuální orientace](#) či [genderové identity](#).

Dále jsme vydali [leták](#) s užitečnými informacemi pro lidi se zdravotním postižením, kteří využívají pomoc vodícího nebo asistenčního psa. Jsou v něm tipy, co dělat, když člověka nepustí se psem do restaurace, dopravního prostředku nebo zdravotnického zařízení.

Studenti a studentky

Na akcích pořádaných Pro bono aliancí a Masarykovou univerzitou (Škola lidských práv a Lidská práva na živo) jsme se studenty a studentkami hledali na konkrétních případech rovnováhu mezi svobodou a právem na rovné zacházení. Pro studenty práv jsme organizovali také exkurze či letní stáže, při kterých si mohli práci v naší kanceláři sami vyzkoušet. Zapojili jsme se také do projektu motivačních stáží PročByNe?, díky kterému mohla studentka Sára dva týdny „stínovat“ ochránkyni.

Do intenzivní diskuze o rovnosti jsme pozvali i studující středních škol. K tématu rovnosti se mohli vyjádřit prostřednictvím autorských dokumentárních snímků v rámci soutěže [Equal.doc](#). [Vítězné video](#) můžete shlédnout s českými nebo anglickými titulky.

Advokáti a advokátky

V rámci našeho dlouhodobého partnerství s Pro bono aliancí jsme se i v roce 2019 soustředili na vzdělávání advokátů a advokátek, kteří bezplatně poskytují právní pomoc obětem diskriminace bez nároku na odměnu. Lektorovali jsme celkem čtyři semináře na tato témata:

- Antidiskriminační judikatura 2018
- Diskriminace při poskytování zdravotní péče
- Zastupování oběti diskriminace
- Právem proti diskriminaci

Zpracovali jsme také doporučení pro zastupování oběti diskriminace. Shrnujeme v něm naši dosavadní spolupráci se zástupci advokacie a prezentujeme výsledky výzkumu, v němž jsme se vybraných advokátů a advokátek ptali na jejich zkušenosti s diskriminačními spory. Na základě těchto poznatků jsme sestavili seznam třinácti rad pro efektivní zastupování oběti diskriminace.

 [Doporučení ochránce: sp. zn. 40/2019/DIS](#)

 [Tisková zpráva ze dne 16. 10. 2019](#)

Zahraniční spolupráce

I letos jsme se zapojili do aktivit organizace Equinet, sítě sdružující národní orgány pro rovné zacházení. Své zástupce jsme měli v pracovních skupinách i výkonných orgánech. Setkali jsme se s ombudsmany zemí visegrádské čtyřky, přednášeli jsme pro Evropskou akademii práva a s našimi zkušenostmi v boji proti diskriminaci jsme seznámili účastníky dvoudenního workshopu v Moldavsku. Přivítali jsme také delegaci z Ghany vedenou ministryní pro gender, děti a sociální věci za účasti velvyslankyně ČR v Ghaně.

Evropské komisi proti rasismu a nesnášenlivosti jsme na její žádost zaslali stanovisko k situaci v České republice.

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 52/2019/DIS](#)

Pro Výbor ministrů Rady Evropy jsme vypracovali stanovisko ve věci výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v případě D. H. a ostatní proti České republice

 [Stanovisko ochránce: sp. zn. 49/2019/DIS](#)

9. MONITOROVÁNÍ PRÁV LIDÍ S POSTIŽENÍM

V roce 2019 jsme 2. rokem monitorovali, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením. Zaměřili jsme se hlavně na výzkumnou činnost, aktivní spolupráci s lidmi s postižením a jejich organizacemi a také na spolupráci s Výborem OSN. Napříč všemi agendami ochránce jsme přispívali k řešení individuálních stížností týkajících se práv lidí s postižením.

Přijali **55**

podnětů poukazujících na
systémové nedostatky v rámci
jednotlivých článků Úmluvy

Přeložili **55**

článků Úmluvy do českého
znakového jazyka
(jako 1. v České republice)

Uspořádali **4**

setkání k problematice práv lidí
s psychosociálním postižením

Hlavní činnosti

Výzkumná činnost

Připomínkování právních předpisů

Vzdělávání se v tématech souvisejících s problematikou postižení

Spolupráce s mezinárodními orgány

Šetření výkonu veřejného opatrovnictví

Návštěvy zařízení

Spolupráce s neziskovými organizacemi, poradním orgánem a lidmi s postižením

Osvětové aktivity

V uplynulém období jsme:

Zorganizovali **1** konferenci

Provedli **4** výzkumy

Uspořádali **5** kulatých stolů

Uspořádali **4** setkání poradního orgánu

Zorganizovali **2** setkání pro **60** neziskových organizací

Vydali **2** bulletiny o naší činnosti

Navštívili **10** domovů pro osoby se zdravotním postižením

Uspořádali celkem **12** osvětových aktivit a kampaní

Přednášeli na **15** seminářích a konferencích

»»»»» Měníme pravidla

Výzkum dostupnosti sociálních služeb pro děti s postižením a jejich rodiny

Metodou on-line dotazníkového šetření jsme od 28. června do 9. září 2019 mezi kraji a poskytovateli sociálních služeb raná péče prováděli výzkum dostupnosti terénních a ambulantních sociálních služeb, jejichž cílovou skupinou jsou děti s postižením a jejich rodiny. Fungující a dostupné terénní a ambulantní sociální služby jsou pro setrvání dítěte s postižením v rodině nezbytné.

Nejdůležitější zjištění:

- 1/ V roce 2018 odmítli poskytovatelé rané péče **z důvodu nedostatečné kapacity** celou čtvrtinu (25 %) žádostí o poskytování služby, v prvním čtvrtletí roku 2019 pak dokonce více než třetinu žádostí (36 %).
- 2/ Téměř tři čtvrtiny poskytovatelů (26 z 38) vedly **pořadník zájemců o poskytování rané péče**. K 31. 12. 2018 evidovali celkem 422 rodin, k 31. 3. 2019 jich bylo 358. Nejkritičtější situace panovala v Hlavním městě Praze a v Jihomoravském kraji (více než 100 čekatelů) a u poskytovatelů, kteří pracují **s rodinami s dětmi s PAS** a dále u **poskytovatelů se specializací na nejširší cílovou skupinu** (mentální postižení, PAS, tělesné postižení, kombinované postižení).
- 3/ Průměrnou čekací dobu delší než 210 dnů uváděli poskytovatelé ve třech krajích, ve **Středočeském kraji, Jihomoravském kraji** a v **Hlavním městě Praze**.
- 4/ **Navýšení počtu intervencí** by ocenili všichni poskytovatelé rané péče působící v Hlavním městě Praze a většina poskytovatelů v **Plzeňském, Středočeském a Ústeckém kraji**.
- 5/ Ve třech krajích (Jihomoravský kraj, Kraj Vysočina a Olomoucký kraj) museli poskytovatelé požádat o **zařazení do krajské sítě sociálních služeb** pro rok 2019 nejpozději na konci února 2018, tedy deset měsíců před začátkem roku 2019.
- 6/ **Téměř třetina krajů (29 %) neumožňovala na-
výšení jednotek (lůžek či úvazků v přímé péči)** poskytovatelům zařazeným do krajské sítě sociálních služeb v průběhu roku 2019.
- 7/ Tři kraje (Jihomoravský, Liberecký a Olomoucký kraj) nedisponují **nástrojem, který jim umožní zajistit místní a časovou dostupnost sociálních služeb v přiměřeném časovém horizontu**.

Výzkum podmínek zaměstnávání lidí s postižením ve veřejné správě

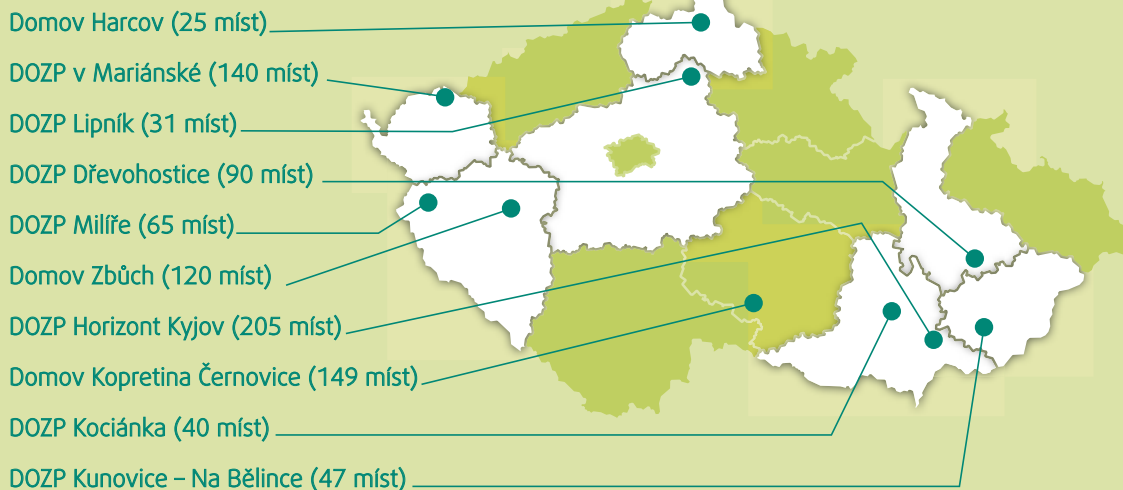
Prostřednictvím dotazníkového šetření a rozhovorů jsme mapovali podmínky a překážky zaměstnávání lidí s postižením ve veřejném sektoru. Považujeme za důležité, aby veřejná správa šla v naplňování práv lidí s postižením nejen v oblasti zaměstnávání příkladem.

V rámci výzkumu jsme chtěli získat konkrétnější představu o zkušenostech a poznatcích z praxe, přístupech k otázce zaměstnávání lidí s postižením a samotné přístupnosti pracovišť, o konkrétním uplatnění lidí s postižením na specifických pracovních pozicích ve veřejném sektoru, a také o možnostech poskytování přiměřených úprav. Oslovili jsme jednotlivá ministerstva České republiky, krajské úřady a organizační složky státu.

Předběžné výsledky výzkumu poukazují především na to, že:

- **Praxe jednotlivých úřadů je výrazně odlišná**
Způsob plnění zákonem stanoveného povinného podílu je v rámci jednotlivých úřadů odlišný. Jsou úřady, které lidi s postižením zaměstnávají v minimální míře a problematiku nijak neřeší. Další úřady se snaží vyhnout sankci povinným odvodem do státního rozpočtu a plnění povinného podílu si hlídají většinou kombinací zaměstnávání lidí s postižením a odebíráním výrobků a služeb. Posledním typem jsou úřady, které mají se zaměstnanci z řad OZP zkušenosti a formou určitých strategií přirozeně překračují čtyřprocentní povinný podíl.
- **Lidé s vážnějším pracovním omezením nejsou ve veřejné správě zaměstnáváni**
Mezi zaměstnanci z řad lidí s postižením působících ve veřejné správě lze nalézt pracovníky, kterým byla přiznána invalidita od I. až po III. stupeň. V případě vyššího stupně se však většinou jedná o dietní omezení, onkologická onemocnění a omezenou mobilitu. Lidé se zrakovým, sluchovým nebo mentálním postižením se ve veřejné správě téměř neobjevují a ani se nehlásí do výběrových řízení. Úřady je samy aktivně nevyhledávají a to ani v případě nedostatku pracovních sil a dlouhodobě neobsazených pozic.
- **Systém není připraven na začlenění lidí s omezenou pracovní výkonností**
Úřady veřejné správy jsou velmi omezeny v možnostech flexibilního přístupu ke svým zaměstnancům. Systemizace jim udává jasnou strukturu a počet pracovních míst, která mají k výkonu své činnosti k dispozici. Negativně se to odráží v možnostech vycházet vstříc k požadavkům na snižování pracovních úvazků, jejich dělení nebo naopak vzniku nových pracovních míst pro OZP.
- **Princip odvodu do státního rozpočtu není pro orgány veřejné správy funkční**

Návštěvy jsme provedli v těchto zařízeních:

Sankční mechanismus odvodu do státního rozpočtu jako náhrady za nezaměstnávání lidí s postižením není pro některé úřady motivující. Na jedné straně spektra jsou úřady, které si důsledně hlídají, aby se s ohledem na svůj rozpočet platbě odvodů vyhnuli. Na opačné straně jsou (obvykle větší) úřady odvádějící náhrady v řádech milionů korun. Problematický je i fakt, že se jedná pouze o převod peněz mezi jednotlivými kapitolami státního rozpočtu a motivační efekt se tak zcela vytrácí.

- **Příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti ani příspěvky na zaměstnávání lidí s postižením nejsou určeny pro orgány veřejné správy**
Zákon o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. v ustanovení § 107 odst. 2 vylučuje možnost poskytnout příspěvky na zaměstnávání lidí s postižením a příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti organizačním složkám státu a státním příspěvkovým organizacím. Stát tedy systém nastavuje pouze sankčně a neposkytuje orgánům veřejné správy adekvátní podporu pro zaměstnávání lidí s postižením.

Návštěvy domovů pro osoby se zdravotním postižením

Naším cílem je sledovat podmínky lidí s postižením žijících v zařízeních institucionálního charakteru. V uplynulém roce jsme proto navštívili celkem 10 domovů pro osoby se zdravotním postižením a mapovali podmínky poskytování této sociální služby v oblasti podpory zaměstnávání, vzdělávání a přípravy na život v běžném sociálním prostředí celkem u 825 lidí, kteří zde dlouhodobě žijí.

Veškerá zjištění z těchto návštěv budou shrnuta v tematické souhrnné zprávě. Obsahovat bude také doporučení ke zlepšení stávající praxe a k posílení práv lidí, kteří musí z různých důvodů využívat tyto služby.

»»»»»»»»»» Pomáháme

Vedle mapování systémových problémů v oblasti práv lidí s postižením se zabýváme také výkonem veřejného opatrovnictví, kdy je opatrovnictví lidí s omezenou svéprávností vykonáváno obcí.

Osobní kontakt opatrovníka s opatrovanou pobývajícím v psychiatrické nemocnici, musí být pravidelný

Zabývali jsme se rozsahem povinností opatrovníka u opatrované, která byla v ochranném léčení v psychiatrické nemocnici. Opatrovaná si stěžovala, že ji opatrovnice nenavštěvuje, nechrání její majetkové zájmy a neřeší podněty, s nimiž se na ní obrací. Zjistili jsme, že opatrovník (obec) nemá aktuální informace ohledně průběhu léčby či režimových opatření, kterým je opatrovaná v nemocnici podrobena. Osobní kontakt s opatrovanou, jakož i zájem o její zdraví, patří mezi základní povinnosti opatrovníka. K naplnění těchto povinností nepostačuje, že pověřená pracovnice opatrovanou navštíví v nemocnici jednou ročně a jinak se spoléhá, že jsou všechny její potřeby zajištěny zdravotnickým zařízením. Na základě naší intervence došlo k dohodě

mezi opatrovanou a opatrovníkem ohledně četnosti a způsobu jejich vzájemné komunikace, opatrovník také začal pečlivěji naplňovat svou vysvětlovací povinnost v souvislosti s úkony, které za opatrovanou činí, a začal komunikovat s lékaři ohledně její léčby.

 Zpráva a stanovisko ochránce:
sp. zn. 3308/2017/VOP

Povinnosti opatrovníka zjišťovat vůli opatrované

V oblasti výkonu opatrovnictví jsme také řešili podnět syna opatrované. Ten si stěžoval, že opatrovník jeho matky neakceptoval jím předloženou plnou moc od matky k nahlížení do spisu. Opatrovník argumentoval tím, že opatrovaná není způsobilá k takovému právnímu jednání, vůbec se však nepokusil zjistit, jaké bylo její skutečné přání. Opatrovník přitom byl s matkou stěžovatele v pravidelném kontaktu a nic mu nebránilo v tom, aby její názor zjistil a případně postupoval podle něj. Opatrovníka jsme upozornili na to, že jeho povinností je jednat

primárně dle přání opatrované, ledaže jí z takového jednání hrozí konkrétní újma.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 5626/2017/VOP

Nucení opatrované do kontaktu s opatrovníkem není možné

Věnovali jsme se také podnětu ženy, která si stěžovala na konflikty s pracovníky pověřenými opatrovnictvím. Po špatných zkušenostech opatrovaná odmítala kontakt s opatrovníkem na úřadě. Opatrovník se však nenechal odbýt a jednou jí dokonce doručil „předvolání“ za účasti městské policie. To však ještě víc narušilo jejich vzájemné vztahy. Žena si také stěžovala, že ji opatrovník vyplácí nepřiměřeně nízké částky pro vlastní hospodaření. V šetření jsme zjistili, že opatrovník při hospodaření postupuje zcela podle rozsudku soudu, nedostatky jsme však shledali ve způsobu, jakým s opatrovanou komunikuje. Na základě závěrů našeho šetření opatrovník změnil pověřenou osobu pro výkon opatrovnictví a přizpůsobil kontakt s opatrovanou

jejím přáním. Pro opatrovanou také zajistil sociální službu k podpoře její finanční gramotnosti.

 Zpráva a stanovisko ochránce: sp. zn. 6013/2017/VOP

Pravomoci opatrovníka při neshodách rodičů dospělého opatrovance

Řešili jsme také nezvyklý případ, kdy se matka domáhala styku se svým dospělým synem, který žil se svým otcem. Matka si stěžovala, že veřejný opatrovník, který byl synovi ustanoven kvůli neshodám mezi rodiči, jí nepomáhá zajistit si častější kontakt se synem-opatrovancem. Zjistili jsme, že opatrovník plní své povinnosti a že se snažil zprostředkovat kontakt opatrovance s matkou. Konstatovali jsme, že tam pravomoci opatrovníka končí. Opatrovník má povinnost chránit práva opatrovance, nikoliv jeho rodinných příslušníků. Pokud se blízké osoby opatrovance nejsou schopny domluvit mezi sebou, musí se obrátit na soud, nikoliv na opatrovníka.

 Zpráva ochránce: sp. zn. 4305/2018/VOP

»»»»»»»»»» Mluvíme spolu

Poradní orgán

Poradní orgán, jehož hlavním úkolem je spolupráce s ombudsmankou při monitorování Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, se v roce 2019 sešel celkem čtyřikrát. Členky a členové poradního orgánu se postupně věnovali tématu zdraví (čl. 25 Úmluvy), oblasti vzdělávání (čl. 24 Úmluvy) a také tématu práce a zaměstnávání lidí s postižením (čl. 27 Úmluvy). Poslední setkání bylo bilanční, protože funkční období členů se shoduje s funkčním obdobím ochránce, který je jmenoval.

Spolupráce s lidmi s postižením a jejich organizacemi

Uspořádali jsme dvě setkání s lidmi se zdravotním postižením a jejich organizacemi. Hlavním cílem bylo sdílet poznatky a zkušenosti z oblasti práv lidí s postižením, které využijeme pro přípravu zprávy pro Výbor OSN, ale také představení mezinárodních organizací a možností spolupráce. Pravidelně spolupracujeme celkem s 60 organizacemi.

 <http://bit.ly/CRPD-spoluprace>

Spolupráce s výborem OSN a dalšími mezinárodními subjekty

V rámci spolupráce s Výborem OSN pro práva lidí s postižením jsme:

- Výboru zaslali seznam otázek, které Výbor využil při tvorbě otázek (List of Issues) adresovaných České republice. Výbor očekává jejich zodpovězení v rámci pravidelné zprávy. Tu by měla Česká republika předložit v dubnu 2020.
- Zodpověděli jsme dva dotazníky zvláštní zpravidajky pro práva lidí s postižením při OSN. V jednom případě jsme mapovali právní úpravu a shrnovali situaci seniorů s postižením žijících v České republice. Druhý dotazník se týkal bioetiky a zdravotního postižení.
- Navázali jsme spolupráci s členy ENHRI (Evropské sítě národních lidskoprávních organizací / European Network of National Human Rights Institutions) a sdíleli zkušenosti z monitorování. Aktivně jsme se také zapojili do tvorby přehledu aktivit EU týkajících se problematiky lidí s postižením. Podíleli jsme se na tvorbě Kompendia k článku 12 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Osvětové aktivity

S cílem posílit povědomí o každodenních problémech lidí s postižením jsme uspořádali množství osvětových kampaní a aktivit. Prostřednictvím přednášek, videí, webinářů a sociálních sítí jsme se zapojili do oslav těchto světových dnů:

- Světový den vzácných onemocnění
- Světový den Downova syndromu
- Světový den porozumění autismu

Evropský den nezávislého způsobu života (k podpoře práva lidí s postižením žít v komunitě a nikoliv v ústavu)

- Měsíc spinální svalové atrofie
- Papučový den (k problematice dostupnosti hospicové a paliativní péče)
- Neškatulkujme (k problematice duševního onemocnění)
- Větrníkový den (k Evropskému dni pro cystickou fibrózu)

Konference

Zúčastnili jsme se konference pořádané Právnickou fakultou Univerzity Karlovy. Zaměřili jsme se na to, jak se společnost staví k lidem s postižením a zdali jsou tito lidé ve znevýhodněném společenském postavení, což může být typickým znakem menšiny. V příspěvku jsme konstatovali, že společenské vnímání lidí s postižením se vyvíjí a je důležité ho

měnit tak, aby se k lidem s postižením nepřistupovalo jako k menšině.

Aktivně jsme vystoupili na konferenci „Vzdělávání, zaměstnávání a spolkový život neslyšících“, organizované v rámci oslav 100. výročí založení Masarykovy univerzity a spolkové činnosti neslyšících v Brně.

Zúčastnili jsme se konference k přístupnosti vlakové dopravy, kterou pořádala Národní rada osob se zdravotním postižením ČR, z. s., navštívili jsme také seminář „Rodinný život, intimita a sexualita osob se zdravotním postižením“ připravený Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci veletrhu Rehaprotex 2019.

Zúčastnili jsme se třídního The Prague Educational zaměřeného na problematiku vzdělávání včetně vzdělávání dětí s postižením.

Dne 1. listopadu 2019 jsme uspořádali konferenci „Deset let s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením“ u příležitosti desátého výročí ratifikace Úmluvy Českou republikou. Společně s účastníky jsme se zamysleli nad tím, jak Úmluva proměnila život lidí s postižením v České republice, i nad tím, co je ještě zapotřebí k naplnění práv lidí s postižením v oblasti přístupnosti veřejné správy, výrobků a služeb nebo práce a zaměstnání na běžném trhu práce.

Vzděláváme, školíme, přednášíme

Ve spolupráci s patientskou organizací SMÁČI, z.s., která podporuje lidi se spinální svalovou atrofií, jsme organizovali webinář na téma „Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a monitorovací činnost veřejné ochránkyně práv“.

Přednášeli jsme pro děti se sluchovým postižením ze tří států – České republiky, Litvy a Lotyšska. Děti měly možnost seznámit se s působností veřejného ochránce práv a se svými právy z pohledu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Spolu s kolegy a kolegyněmi z odboru dohledu nad omezováním osobní svobody jsme přednášeli poznatky z návštěv domovů pro osoby se zdravotními postiženími.

Prezentovali jsme zjištění z návštěv domovů pro osoby se zdravotními postiženími týkající se rodinného života a sexuality jejich klientů v rámci Metodického dne Ministerstva práce a sociálních věcí.

Zúčastnili jsme se panelové diskuze k tématu deinstitucionalizace v České republice pořádané v rámci Festivalu demokracie při příležitosti výročí 30 let od sametové revoluce. Cílem debaty bylo zmapovat českou situaci, ukázat kořeny českého institucionálního a také odhalit příčiny stagnace procesu deinstitucionalizace v České republice.

Školili jsme veřejné opatrovníky a jejich metodiky na téma práva a povinnosti veřejného opatrovníka z pohledu veřejného ochránce práv a podpora rodičů s omezenou svéprávností.

V rámci Týdnů pro duševní zdraví jsme přednášeli o právech lidí s psychosociálním postižením podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a související činnosti ombudsmanky.

Kulaté stoly

Uspořádali jsme kulatý stůl zaměřený na problematiku osvobozování žáků a studentů z tělesné výchovy. Hlavním cílem bylo získat poznatky od odborné veřejnosti o stávající praxi, prodiskutovat možná řešení situace a následně formulovat doporučení, aby mohli být žáci zapojeni do všech aktivit a předmětů školy.

Společně s odborem rovného zacházení jsme v roce 2018 realizovali výzkum zaměřený na poskytování zubní péče v celkové anestezii lidem s mentálním postižením a poruchami autistického spektra. V návaznosti na tento výzkum jsme upořádali kulatý stůl s dotčenými zástupci odborné veřejnosti, abychom společně diskutovali nejen nad zjištěními, ale především nad potřebnými opatřeními k nápravě.

 [Výzkum ochránce: sp. zn. 51/2017/DIS](#)

Uspořádali jsme kulatý stůl k problematice výkonu volebního práva u lidí žijících v pobytových sociálních službách. Poukázali jsme zde na některé systémové nedostatky při výkonu volebního práva lidí s postižením a rovněž na dobrou praxi při podpoře klientů pobytových sociálních služeb při hlasování ve volbách.

Uspořádali jsme kulatý stůl na téma „Aktuální otázky sexuality lidí s postižením“. Akce se účastnili nejen odborníci na dané téma, ale také lidé s postižením. Příspěvky účastníků se týkaly různých oblastí, např. role a činnosti sexuálních důvěrníků, právního rámce sexuální asistence nebo otázky

výkonu opatrovnictví v souvislosti se sexualitou člověka, který je opatrovníkem podporován. Účastníci mezi sebou také sdíleli reálné zkušenosti ze života lidí s postižením.

Jako první v České republice jsme přeložili Úmluvu o právech lidí se zdravotním postižením do českého znakového jazyka. Ke každému článku Úmluvy je samostatné video, které je volně dostupné.

Informační materiály

Usilujeme o posílení přístupností informací, která se týkají veřejného ochránce práv. Za tímto účelem jsme vydali informační leták ve formě pro snadné čtení „Ombudsman jednoduše“.

<https://www.ochrance.cz/monitorovani-prav-lidi-se-zdravotnim-postizenim/umluva-ve-znakovem-jazyce/>

**KANCELÁŘ
VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV**

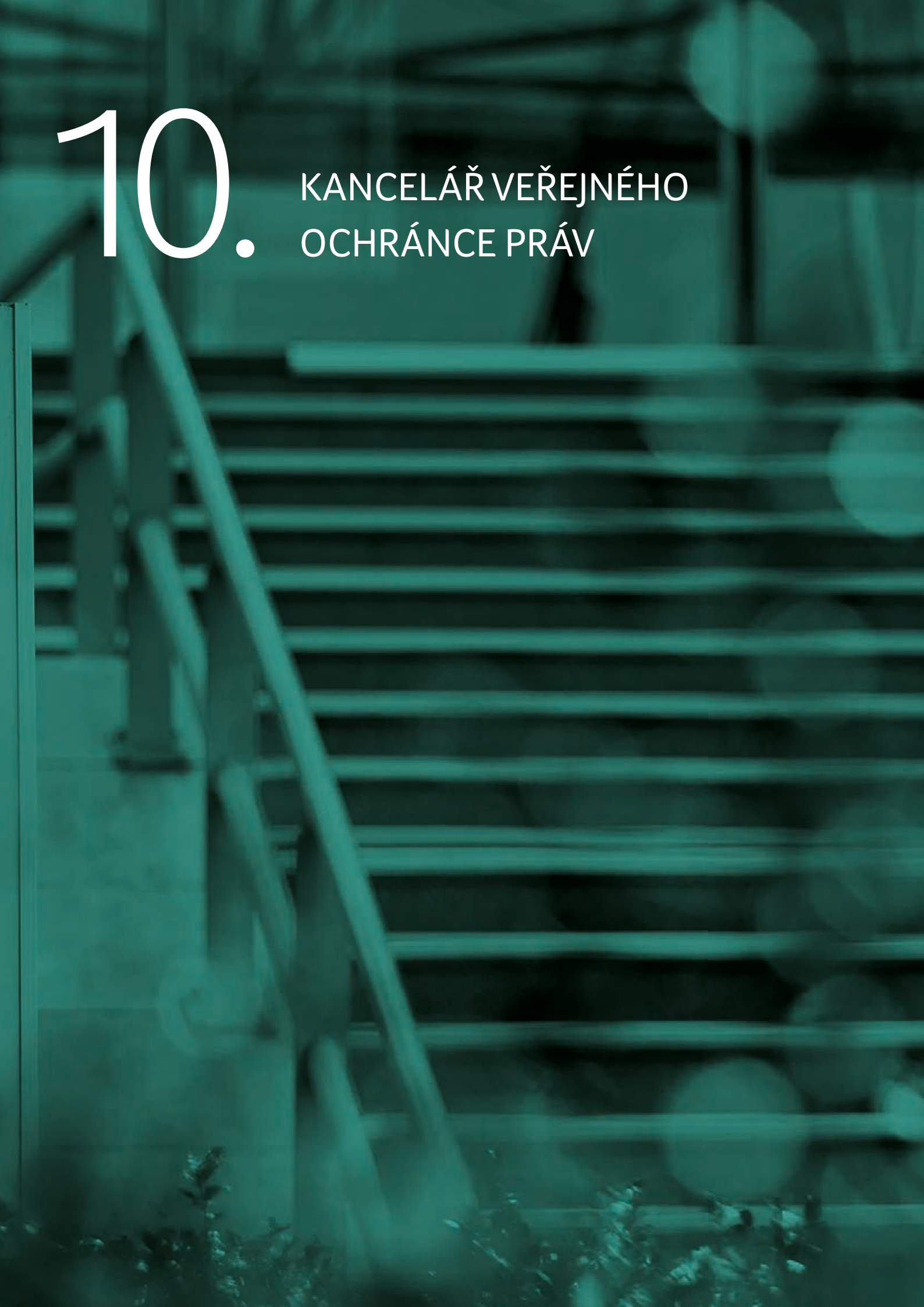
DĚTSKÁ SKUPINA

**VCHOD PRO OSOBY S
TĚLESNÝM POSTIŽENÍM**

PARKOVIŠTĚ JÍZDNÍCH KOL →

10.

KANCELÁŘ VEŘEJNÉHO
OCHRÁNCE PRÁV

»»»»»»»»» Rozpočet a jeho čerpání v roce 2019

Schválený rozpočet na rok 2019

158 932 tisíc korun

V průběhu roku byl rozpočet zvýšen o výdaje související s financováním projektu z Operačního programu Zaměstnanost registrační číslo CZ.03. 1. 51/0.0/0.0/17_073/0008543 „**Dětská skupina Motejlci**“ (961 tisíc Kč) a projektu financovaného v rámci Norských fondů registrační číslo LP-PDP3-001 „**Posílení aktivit veřejného ochránce práv v ochraně lidských práv (směrem k ustavení Národní lidskoprávní instituce v ČR)**“ (11 200 tisíc Kč). Po těchto změnách činil rozpočet 171 093 tisíc Kč.

V roce 2019 došlo rovněž k čerpání nároků z ne-spotřebovaných výdajů z předchozích let ve výši 8 286 tisíc Kč. Z této částky bylo použito

- 6 089 tisíc Kč na výdaje nezajištěné rozpočtem kapitoly (v tom 2 701 tis. Kč na platy a ostatní platby za provedenou práci vč. příslušenství, 3 388 tisíc Kč na provozní výdaje),
- 1 812 tisíc Kč na projekty spolufinancované z rozpočtu EU (v tom 1 487 tisíc Kč na projekt „Kybernetická bezpečnost KVOP“, 198 tisíc Kč na projekt „Podpora účinného systému sledování nucených návratů“) a 127 tisíc Kč na projekt „Elektronizace úřadu Kanceláře veřejného ochránce práv“,
- 385 tisíc Kč na výdaje programového financování (přístavba sídla Kanceláře).

Prostředky státního rozpočtu byly použity k zajištění standardní činnosti Kanceláře při vyřizování podnětů a při plnění dalších úkolů, které ochránkyni vyplývají ze zákona (zejména systematický dohled nad zařízeními, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodu; pomoc obětem diskriminace a občanům Evropské unie a jejich rodinným příslušníkům žijícím v ČR; monitorování práv lidí s postižením; sledování vyhoštění cizinců). Dále jsme tyto prostředky využili na spolufinancování projektů „Dětská skupina Motejlci“ a „Podpora účinného systému sledování nucených návratů“.

Vyčerpaný rozpočet za rok 2019

165340 tisíc korun

Ve srovnání s upraveným rozpočtem jde o čerpání na 96,64 %. Z toho

- 673 tisíc Kč na financování projektu „Dětská skupina Motejlci“,
- 1 241 tisíc Kč na financování projektu „Podpora účinného systému sledování nucených návratů“,
- 1 487 tisíc Kč na financování projektu „Kybernetická bezpečnost KVOP“,
- 126 tisíc Kč na financování projektu „Elektronizace úřadu Kanceláře veřejného ochránce práv“.

Překročení rozpočtu výdajů bylo kryto zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů. Nároky z nespotřebovaných výdajů byly použity na práce v souvislosti s dokončením přístavby nové budovy Kanceláře, která byla z větší části financována z nároků

z nespotřebovaných výdajů, na platy a příslušenství zaměstnanců (povolené překročení limitu počtu zaměstnanců), ostatní osobní výdaje (spolupráce externích expertů), zvýšení platů představitelů (vyšší výdaje při čerpání řádné dovolené), odstupné pro zaměstnance, dále na provozní výdaje (zajištění podpory provozu v souvislosti s realizací projektu „Kybernetická bezpečnost KVOP“) a na financování projektů spolufinancovaných z rozpočtu EU.

Podrobné výsledky hospodaření Kanceláře jsou zveřejněny na webových stránkách <https://www.ochrance.cz/kancelar-vop/vysledky-hospodareni/>

»»»»»»»»»» Personální situace v roce 2019

164,67

byl závazný limit počtu zaměstnanců Kanceláře pro rok 2019. Původní limit byl v průběhu roku zvýšen z 155,67 na 164,67 osob [z toho 10,67 byli zaměstnanci podílející se na realizaci projektů spolufinancovaných z prostředků EU (1,67) a FM (9)].

156,24

zaměstnanců byl skutečný průměrný přepočtený evidenční počet za rok 2019 (bez projektu spolufinancovaného z prostředků FM). Limit počtu zaměstnanců byl překročen o 0,57. Ke zvýšení limitu zaměstnanců došlo po předchozím souhlasu Ministerstva financí ČR a byl pokryt zapojením nároků z nespotřebovaných výdajů z uplynulých let.

121

zaměstnanců se přímo zabývalo vyřizováním podnětů a výkonem dalších působností ochránce (z toho stejně jako v roce 2018 99,5 na sekci právní, 17 na odboru administrativních a spisových služeb a 4,5 na sekretariátu ochránčyně a jejího zástupce)

Pokračovali jsme ve spolupráci s odborníky, kteří nejsou kmenovými zaměstnanci, ale mohou přispět ke komplexnímu posouzení některých případů. Zejména při provádění systematických návštěv v místech, kde se nacházejí lidé omezení na svobodě, v agendě rovného zacházení a při monitorování práv osob se zdravotním postižením jsme spolupracovali např. s psychiatry, všeobecnými a psychiatrickými sestrami, psychology, odborníky v sociálních službách, etopedy, specialisty na drogovou problematiku mládeže aj.

»»»»» Poskytování informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

Kancelář veřejného ochránce práv, která je povinným subjektem podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, obdržela a vyřídila v roce 2019 celkem **91 žádostí** o poskytnutí informace podle tohoto zákona. Doručeny byly písemně, elektronickou poštou, nebo prostřednictvím datové schránky.

V **74** případech byla informace poskytnuta, přičemž šlo především o dotazy na zobecněné výsledky šetření ochránce a jeho stanoviska v jednotlivých agendách (policie a vězeňství, detence, diskriminace, kárné návrhy, kasační stížnosti, ochrana utajovaných skutečností, žádosti o náhradu škody, žaloby

ve veřejném zájmu, vzdělávání, státní služba, působnost Ministerstva spravedlnosti), o písemnosti ze spisu stěžovatelů, o zaslání Sborníků stanovisek VOP Vězeňství, nebo o dotazy na fungování, organizaci a rozpočet KVOP či dotazy týkající se VOP.

Ze strany žadatelů byly podány **4** stížnosti podle § 16a zákona o svobodném přístupu k informacím. V **18** případech bylo rozhodnuto o odmítnutí žádosti o informaci (či její části) a v **9** případech bylo proti rozhodnutí o odmítnutí žádosti podáno odvolání.

	Celkový počet podaných žádostí o poskytnutí informací	61
§ 18 odst. 1 písm. a)	Počet vydaných rozhodnutí o odmítnutí žádosti (či její části)	18
§ 18 odst. 1 písm. b)	Počet podaných odvolání proti rozhodnutí	9
§ 18 odst. 1 písm. c)	Opis podstatných částí každého rozsudku soudu	0
§ 18 odst. 1 písm. d)	Výčet poskytnutých výhradních licencí	0
§ 18 odst. 1 písm. e)	Počet stížností podaných podle § 16a zákona	4
§ 18 odst. 1 písm. f)	Další informace vztahující se k uplatňování zákona	0

»»»»»»»» Média a komunikace s veřejností

Mediálně nejsledovanější z témat
prezentovaných ochránkyní

- podmínky v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- povinnost mít doklady od vozidla i při zkušební jízdě,
- dostupnost železniční přepravy pro lidi s postižením,
- Ministerstvo vnitra brání ochránkyni v šetření v souvislosti s rozhodováním o nabytí státního občanství,
- zrušení poplatku za podání podnětu ÚOHS ve věci veřejných zakázek,
- doporučení ke společnému vzdělávání romských a neromských dětí,
- výzkum zkušeností s diskriminací LGBT+ osob.

Média zajímala činnost ochránkyně zejména
v souvislosti

- s podmínkami v domovech pro seniory,
- s činností posudkových lékařů v souvislosti s invalidními důchody,
- s řešením problému nenávistných projevů na internetu,
- se zřizováním a provozováním sportovních střešnic,
- odstraňování nepovolených staveb.

TOP témata na webu

- práva lidí se zdravotním postižením,
- dávka mimořádná pomoc i na výdaje na školáka,
- spory rodičů a úprava styku rodičů s dítětem,
- hluk a obtěžování hlukem,
- ochrana těhotných před propuštěním z práce i ve zkušební době.

Internetové stránky

> 280 000

návštěv stránky www.ochrance.cz

> 10 000

návštěv webu pro děti <https://deti.ochrance.cz>

> 20 000 × ESO

využit vyhledávač stanovisek ochránce ESO

11 000

návštěv nového webu <https://domek.ochrance.cz>
jen za první týden po jeho spuštění

Sociální sítě

6 000

sledujících

2 000

sledujících

600

sledujících

TOP témata na sociálních sítích:

- Nekupujte kytky, dejte ženám spravedlivou mzdu,
- mimořádná okamžitá pomoc na nákup školního vybavení pro děti,
- zjištění z návštěv v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc,
- ombudsmanka hájila dvou a půlleté dítě, které zažilo tři změny pečovatelů před Ústavním soudem,
- dostupnost zubní péče pro lidi s postižením,
- ochrana těhotných před propuštěním z práce i ve zkušební době.

Případ pro ombudsmanku

12 dílů natočených ve spolupráci s Českou televizí a vysílaných na ČT 2:

Hluk
Diskriminace z důvodu věku
Důchody
Týrání zvířat
Problémy ve škole
Policejní zásahy
Šikana na pracovišti

Nekalé praktiky v reklamě
Diskriminace z důvodu zdravotního postižení
LDN, domovy pro seniory
Rodičovství
Černé stavby

V archivu ČT: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/12305577320-pripad-pro-ombudsmanku/>

130
letáků

v češtině a dalších 9 jazycích s návody a řešením častých životních situací

bit.ly/letaky_zadosti

»»»»»»»»»» Zahraniční vztahy

V rámci zahraniční spolupráce jsme se v roce 2019 zaměřili jak na budování a prohlubování již existujících mezinárodních kontaktů a partnerství, tak na navázání spolupráce zcela nové. Byli jsme aktivní v rámci Mezinárodního ombudsmanského institutu (IOI), Evropské sítě ombudsmanů (ENO) a Evropské sítě národních lidskoprávních institucí (ENNHRI). Nově jsme se stali členy Evropské migrační sítě (EMN) a aktivně jsme spolupracovali taktéž s agenturou FRA (agentura EU pro základní práva). V rámci kompetencí, které jsou ochránci svěřeny zákonem, jsme taktéž poskytovali součinnost mezinárodním organizacím či jejich orgánům, jež mají na starosti monitorování dodržování lidskoprávních závazků svých členských států (např. OSN či Rada Evropy). Bilaterální zahraniční spolupráci jsme tradičně rozvíjeli především s ombudsmany **ostatních** států Visegrádské čtyřky (Polsko, Slovensko a Maďarsko) a dále s norskou národní lidskoprávní institucí a rakouským ombudsmanem. Přijali jsme taktéž pracovní návštěvu kolegů z Ghany a Ukrajiny.

Na poli boje proti diskriminaci jsme se aktivně angažovali v síti Equinet a zúčastnili jsme se konference pořádané při příležitosti 25. výročí existence Výboru Rady Evropy proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI). Jsme nadále aktivním členem pracovní skupiny ENNHRI zabývající se právy lidí s postižením. Zúčastnili jsme se významné konference Výboru proti mučení (CPT) ve Štrasburku a poskytli odborné školení kolegům z instituce ukrajinského ombudsmana.

1/ Setkání ombudsmanů Visegrádské čtyřky v Bratislavě

Každoroční setkání ombudsmanů Visegrádské čtyřky se v roce 2019 uskutečnilo v Bratislavě. Hlavními tématy setkání byla segregace ve vzdělávání, adopce a pěstounská péče, bezdomovectví a odpovědnost úřadu ombudsmana za škodu způsobenou výkonem veřejné moci.

2/ Multilaterální zahraniční spolupráce

V roce 2019 jsme se zúčastnili výroční konference sítě ENO a týdenní vzdělávací akademie pořádané sítí ENNHRI se zaměřením na hospodářská, sociální a kulturní práva. Stali jsme se členy Evropské migrační sítě, která sdružuje organizace zabývající se migrací v členských státech EU a Norsku za účelem shromažďování, výměny a analýzy informací z dané oblasti. V rámci sítě IOI jsme svými poznatky z praxe přispěli k přípravě studie zabývající se uprchlíky a žadateli o azyl v Evropě, konkrétně v rámci kapitoly monitorující situaci nezletilých osob bez doprovodu. Poskytli jsme také odbornou součinnost agentuře FRA v rámci přípravy studie týkající se národních lidskoprávních institucí v EU a výboru Rady Evropy GRETA, který se zabývá problematikou obchodování s lidmi a v roce 2019 prováděl v České republice svou první monitorovací návštěvu. Byli jsme taktéž v pravidelném kontaktu s Úřadem Vysokého komisaře OSN pro lidská práva

(OHCHR) ohledně žádostí o informace či odborná vyjádření k různorodým lidskoprávním otázkám.

3/ Bilaterální zahraniční spolupráce

V uplynulém roce pokračovala naše spolupráce s rakouským ombudsmanem v oblasti rodinných dávek s přeshraničním prvkem, což se stalo jedním z témat výroční konference sítě ENO. Nadstandardní vztahy jsme nadále udržovali s ombudsmany Visegrádské čtyřky. V uplynulém roce jsme navázali těsnou spolupráci s norskou národní lidskoprávní institucí, kterou máme v plánu rozvíjet i v dalších letech v rámci společného lidskoprávního projektu. Nově byly navázány kontakty s ukrajinskou ombudsmankou a jejími kolegy, kteří mají v rámci instituce na starosti dohled nad osobami omezenými na svobodě (NPM). Na žádost ukrajinské strany jsme v Brně zorganizovali setkání mezi představiteli institucí k obecným tématům jejich činnosti, a dále odborný seminář pro kolegy z NPM, kteří projevíli zájem o proškolení našimi odborníky v dané oblasti. Přijali jsme také žádost o návštěvu ghanské ministryně pro gender, děti a sociální věci a její kolegyně a egyptského soudce Nejvyššího správního soudu, který projevil zájem dozvědět se více o naší činnosti. Kontakty s jinými státy udržujeme také prostřednictvím setkání s jejich velvyslanci na území České republiky. V roce 2019 nás navštívili např. velvyslanec Španělska či zástupkyně britského velvyslance.

4/ Mezinárodní spolupráce v oblasti práv osob omezených na svobodě

Na multilaterální úrovni jsme se v uplynulém roce zúčastnili konference Výboru proti mučení ve Štrasburku, která byla pořádána při příležitosti 30. výročí existence tohoto výboru. Dále se naši pracovníci jakožto školitelé podíleli na mezinárodním školení, které připravilo Mezinárodní středisko pro rozvoj migračních politik (ICMPD) ve spolupráci s agenturou Frontex. Školení mělo za cíl seznámit policisty či pracovníky, kteří monitorují průběh návratových operací, s kritickými okamžiky, které mohou v průběhu vyhoštění nastat.

Na poli bilaterální spolupráce jsme uspořádali odborný seminář pro své kolegy z instituce ukrajinského ombudsmana, kteří projevíli zájem o naše odborné zkušenosti a metodická doporučení v oblasti přípravy, provádění a následné evaluace návštěv zařízení, v nichž jsou osoby omezeny na svobodě. Dále jsme předali své zkušenosti z dohledu nad výkonem správního a trestního vyhoštění

policistům ze Slovenska v rámci školení na Policejní akademii v Bratislavě.

5/ Mezinárodní spolupráce v oblasti rovného zacházení

V rámci multilaterální spolupráce jsme se zúčastnili konference pořádané při příležitosti 25. výročí existence Výboru Rady Evropy proti rasismu a nesnášenlivosti. I letos jsme se aktivně zapojovali do činnosti organizace Equinet, která sdružuje národní orgány pro rovné zacházení. Své zástupce jsme měli v pracovních skupinách i ve výkonných orgánech. Dále jsme spolupracovali s Evropskou komisí proti rasismu a nesnášenlivosti, které jsme k její žádosti zaslali stanovisko k situaci v dané oblasti v České republice. Pro Výbor ministrů Rady Evropy jsme zpracovali stanovisko ve věci výkonu rozsudku Evropského soudu pro lidská práva v případě D. H. a ostatní proti České republice. V rámci vzdělávacích aktivit jsme taktéž přednášeli pro Evropskou akademii práva a své zkušenosti na poli boje proti diskriminaci sdíleli s účastníky dvoudenního workshopu v Moldavsku.

6/ Mezinárodní spolupráce v oblasti práv lidí se zdravotním postižením

V roce 2019 jsme byli aktivní především v rámci sítě ENNHRI, kde jsme se jakožto členové pracovní skupiny CRPD podíleli na tvorbě praktické příručky k článku 12 Úmluvy o právech osob s postižením, který jim garantuje plnou svéprávnost. Pro Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením jsme vypracovali vyjádření, jehož obsahem je přehled problematických témat v oblasti práv lidí s postižením v České republice, na která bychom rádi upozornili. Toto vyjádření bude následně výborem použito při formulování otázek adresovaných vládě České republiky, která bude povinna se k nim vyjádřit formou zprávy. Poskytni jsme součinnost zvláštní zpravodajce pro práva lidí s postižením při OSN vyplněním dotazníků týkajících se práv seniorů s postižením a práv lidí s postižením a bioetiky.

V rámci bilaterální spolupráce jsme spolupracovali s kolegy z rakouského Ministerstva spravedlnosti a opatrovnické sítě, s nimiž jsme probírali otázky opatrovnictví a zastupování dospělých osob.

Vybrané mezinárodní aktivity v roce 2019

- Konference VI European Labour Mobility Congress (Polsko, Krakov, 14.–15. března). Téma: problematika vysílání pracovníků v rámci vnitřního trhu EU.
- Výroční konference ENO (Belgie, Brusel, 8.–9. dubna). Témata: stav demokracie v Evropě a participace občanů, GDPR, SOLVIT – rodinné dávky s přeshraničním prvkem, zdravotní péče, sociální práva vyslaných pracovníků.
- Pracovní fórum Komise věnující se implementaci CRPD v zemích EU (13.–14. května). Témata: politická participace lidí s postižením, způsoby implementace CRPD, monitorovací mechanismy, prolínání CRPD a jiných mezinárodních instrumentů.
- Výroční konference ombudsmanů Visegrádské čtyřky (Slovensko, Bratislava, 29.–31. května). Témata: segregace ve vzdělávání, adopce a pěstounská péče, bezdomovectví a odpovědnost úřadu ombudsmana za škodu způsobenou výkonem veřejné moci.
- ENNHRI akademie (Itálie, Benátky, 2.–8. června). Témata: hospodářská a sociální práva, jejich monitorování a prosazování jako činnost národních lidskoprávních institucí.
- Konference FRA s názvem „Od chyb k právním – ukončení závažného pracovního vykořisťování“ (Belgie, Brusel, 25. června). Téma: pracovní vykořisťování migrantů a boj proti němu.
- UNHCR školící seminář pro zaměstnance kanceláře moldavského ombudsmana (Moldávie, Kišiněv, 24.–25. září). Vyžádána aktivní účast zaměstnankyně Kanceláře za účelem proškolení moldavských kolegů v oblasti azylu a osob bez státní příslušnosti.
- Konference při příležitosti 25. výročí existence ECRI s názvem „Na cestě k efektivní rovnosti – jsou potřeba nové odpovědi na rasismus a nesnášenlivost?“ (Francie, Paříž, 26.–27. září). Témata: inkluzivní společnost, nové technologie a internet ve vztahu k rasismu a nesnášenlivosti, budoucí výzvy v oblasti prosazování rovnosti a boje proti rasismu a nesnášenlivosti.
- Konference pořádaná Kanceláří s názvem „Antidiskriminační zákon 2009 – 2019, 10 let na cestě k férovosti“ (Česká republika, Praha, 3. října). Téma: deset let antidiskriminačního zákona v judikatuře českých vrcholných soudů, ochrana diskriminace a její vymahatelnost pohledem obětí, antidiskriminační právo u nás a v Evropě v letech 2009 – 2019.
- Konference při příležitosti 10. výročí působení gruzínského NPM s názvem „Měření a zvyšování účinku národních preventivních mechanismů“ (Gruzie, Tbilisi, 16.–17. října).
- Konference při příležitosti 30. výročí existence CPT (Francie, Štrasburk, 4. listopadu). Téma: implementace záruk v prvních hodinách policejní vazby za účelem prevence mučení a špatného zacházení.

VÝROČNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV ZA ROK 2019

Redakční rada

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., JUDr. Stanislav Křeček, Mgr. Monika Šimůnková,
JUDr. Pavel Pořízek, Mgr. Petra Zdražilová, JUDr. Ondřej Vala, Mgr. Veronika Bazalová,
Mgr. Romana Jakešová

Editorka

Mgr. Iva Hrazdílková

Foto

Mgr. Kateřina Pavlíčková

Vydala Kancelář veřejného ochránce práv v roce 2020

Grafický návrh, sazba, produkce: Omega Design, s. r. o.

Náklad: 600 výtisků

1. vydání

ISBN 978-80-7631-035-3

ombudsman
veřejný ochránce práv

